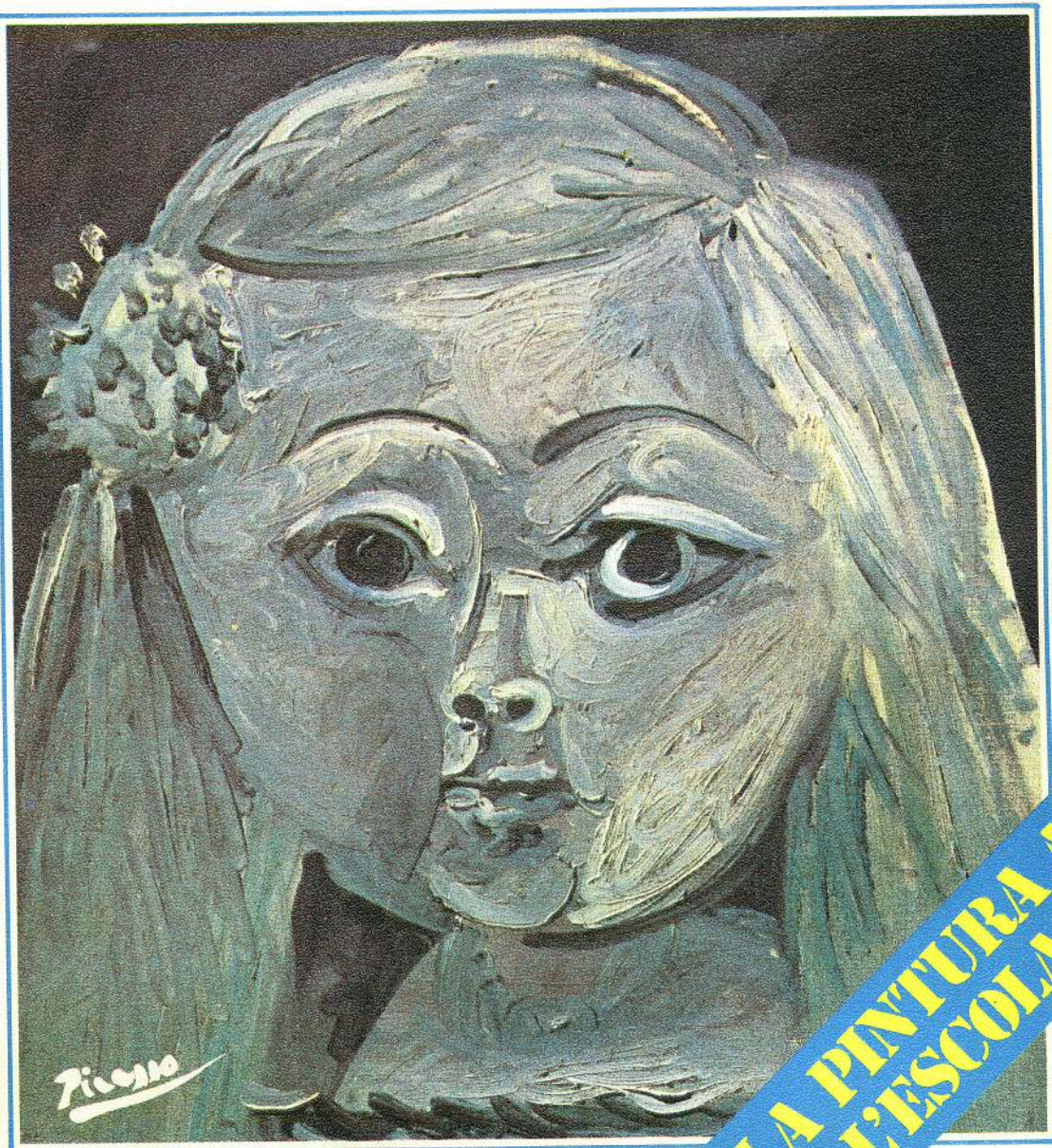

PERSPECTIVA ESCOLAR 62

Publicació de «Rosa Sensat»

Febrer 1982

LA PINTURA A
L'ESCOLA

INDEX	
EDITORIAL	1
LA PINTURA A L'ESCOLA	
1. PICASSO COMPROMÈS, per Alexandre Cirici i Pellicer	2
2. EL CENTENARI DE PICASSO A L'ESCOLA, per Marta Balada	4
3. LECTURA I PRÀCTICA SOBRE EL GERNIKA, per Esther Boix i Ricard Creus	9
4. ENSENYEM A ESTIMAR EL COLOR, per Quini Creixams	13
5. LA PINTURA A L'ESCOLA, per Jordi Vallès	15
6. L'ART PLÀSTIC I ELS ESCOLARS, per Marta Balada	18
7. «PICASSO A L'ESCOLA», per Andrea Garcia i Roser Vila	23
8. FLASH D'EXPERIÈNCIES	26
ESCOLA	
EXPERIÈNCIES ESCOLARS: Les colònies escolars, una ocasió de treball globalitzat a segona etapa (2)	31
SORTIDES: Excursió a Coll d'Eres, Montcau i Cova Simanya (Sant Llorenç del Munt)	36
PRE-TECNOLOGIA: UN ÀREA POC DESENVOLUPADA	40
ASSOCIACIÓ DE MESTRES DE «ROSA SENSAT»	
NOTÍCIES DE L'ASSOCIACIÓ	43
ACTUALITAT	
NOTÍCIES: En la mort de Sanchis Guarnier	45
Creació d'un patronat municipal de disminuïts físics	46
Premi «Enric Valor» de literatura infantil	46
COMENTARIS: Menjadors Escolars	47
El projecte de LOAPA, l'ensenyament i els ensenyants	48
L'escola rural, ¿mal tractada? o bé... ¿«utilitzada»?	50
TEXTOS LEGALS	55
BIBLIOGRAFIA	57
PER ALS NOIS I NOIES	59
QUÈ EN PENSEU DE...	61
<p>Perspectiva Escolar Edició i Administració: a.a.p.s.a. «Rosa Sensat» - Còrsega, 271. Tel. 237 07 01 - Barcelona-8</p>	
<p>Consell de Redacció: Jordi Achón, Rosa Carrió, Mercè Comas, Montserrat Company, Biel Dalmau, Mercè Fluvià, Marta Mata, Ramon Prats, Anna M. Roig Director: Jordi Tomàs Secretària de Redacció: Teresa Udina Distribució a llibreries: Arc de Berà - Llull, 10-14, B-5 Subscripcions: a.a.p.s.a. «Rosa Sensat» Maqueta: Mercè Vallverdú Fotògraf: Josep Gri Composició: Fernández, Borrell, 168 Impremta: I. Juvenil, Maracaibo, 11 Realització tècnica: KETRES. Tel. 253 36 00 Dipòsit legal: B. 2.090-1975 — ISSN: 0210-2331 Subscripció anual: 1.950 ptes. — P.V.P. 225 ptes.</p>	

ELS NENS DE 0-3 ANYS NO PODEN ENTRAR AL PARLAMENT

El Parlament de Catalunya ha rebutjat, per 46 vots a favor (Grup Socialista, PSUC), 58 en contra (CiU, ERC i CC-UCD) i 1 abstenció, la presa en consideració de la *Proposició de Llei sobre l'Educació dels infants fins a tres anys*, presentada pel Grup Socialista.

Sense voler entrar en les raons de caire psicològic i algunes de procediment adduïdes per rebutjar la presa en consideració d'aquesta Proposició de Llei, creiem necessari fer algunes reflexions sobre el problema i la importància real del tema.

Hi ha uns fets innegables:

1. Que hi ha més de mil cinc-cents guarderies o centres de Catalunya que acullen nens més petits de tres anys.
2. Que el treball de la dona i, per tant de la mare, és una realitat sociològicament irreversible.
3. Que tots els nens tenen dret a l'educació.

Els dos primers punts poden semblar conjunturals i, almenys teòricament, modificables. De fet, no són desitjats per algunes concepcions representades al Parlament; però, són una realitat, que com a tal incideix en el punt tercer, el dret de l'infant a l'educació, punt sobre el qual tots els grups estan d'acord, ja que va ser aprovat unànimement a la Cambra.

Ara bé, en allò que no tots estan d'acord és a acceptar el *principi* —perquè la realitat ja hi és—, que una part d'aquest dret, a una certa edat, es pugui exercir en una institució fora de la família. Aquesta actitud, a més de poc realista, ens atreviríem a qualificar-la d'inconseqüent, perquè, atès que la realitat és que hi ha nens que van a guarderies, allò que hi fan o els fan fer, la forma com ho fan o els ho fan fer, influeix en l'educació d'aquests nens, o més encara és educació d'aquests nens. Com a conseqüència del seu *principi*, refusen de prendre en consideració una Proposició de Llei que afecta la parcel·la pública —no la familiar, que és sagrada!— del desenvolupament global del nen més petit, el qual demana un tipus d'institució específica, que —encara que no tingui el caràcter d'obligatori— té un caire clarament educatiu —en tant que en aquesta edat *tot* és educació— i és d'una importància decisiva per al futur psicològic i escolar del nen, com tots ells reconeixen.

Arribats aquí quedem una mica perplexos quan volem buscar les raons d'aquest refús de la presa en consideració de la Proposició de Llei:

¿Creuen els grups que l'han rebutjada que el tema de l'educació dels nens petits no té prou importància per a la societat, com perquè hi hagi d'intervenir el Parlament de Catalunya?

¿O davant de la realitat de l'existència de les guarderies i del treball de la dona, volen mantenir el *principi* de l'educació exclusiva al si de la família i no volen reconèixer o consagrar aquesta existència, per motius ideològics, i es neguen al fet que una discussió al Parlament li doni una ressonància no desitjada?

¿O els molesta acceptar el debat d'una Proposició de Llei presentada per un grup de l'oposició, malgrat que haurien pogut modificar, fins i tot essencialment, el contingut definitiu de la Llei? Perquè una cosa és rebutjar el contingut d'una llei, l'altra negar la necessitat de legislar sobre un tema socialment important!

De totes maneres sobta que, d'una banda, el Parlament de Catalunya encara no ha discutit cap Llei referent a l'ensenyament; de l'altra —i en relació amb aquest fet— que mentre era rebutjada la presa en consideració d'aquesta Proposició de Llei, el Consell Executiu de la Generalitat firmava, el 9 de març, un *Decret que regula l'atenció assistencial i educativa als infants fins als 6 anys no inscrits en centres d'ensenyament*, en el qual, paradoxalment, es recullen alguns dels punts bàsics que en el grup parlamentari del govern català combatia en el debat de la presa en consideració de la Proposició de Llei, i s'afirma que: «... els centres que els acullen en aquestes edats han de complementar —i en alguns casos suplir— la tasca educativa de la família, i realitzen, per tant, una funció social de molta transcendència que cal reglamentar i orientar».

Després de llegir això, creiem més que mai que no es tracta d'un tema purament administratiu que pugui reglamentar l'Executiu amb un decret, sinó que és el Parlament el que n'ha de marcar les grans línies.

PICASSO COMPROMÈS

per Alexandre Cirici i Pellicer

Quan Picasso va entrar al món artístic, a cavall entre els segles XIX i XX, la més profunda polèmica era la que separava els fidels a l'esteticisme de Whistler, amb «l'Art per l'Art», dels que, darrera la tradició de William Morris, partien del compromís artístic amb la societat. En gran part, la lluita del Modernisme contra l'Esteticisme va ésser la de l'art amb responsabilitat contra l'art gratuït, i aquells que, com Rusiñol i Casas en pintura o Gaudí i Domènec, en arquitectura, van passar d'un moviment a l'altre, ho van fer seguint un corrent general de conscienciació.

A la segona generació del Modernisme, la de Picasso, ja no hi va caldre la metamorfosi. Picasso, com els seus companys Nonell, Canals o el Mir de l'època dels cretins i de les gitanes, de *Sant Martí* o de la *Catedral dels Pobres*, va donar-se de cap a la tasca de consciència social que revela l'Època Blava, amb una entenedrida reivindicació de tots els marginats dels barris baixos de la ciutat industrial.

Els captaires, les famílies obreres que pateixen fred a la platja del Somorrostro, la tràgica parella famolenca de *l'Àpat frugal*, el nen malalt, els vells dels bancs públics o les dones abocades a l'ínfima prostitució, són temes que, amb la claredat nocturna que caracteritza aquest període, assumeixen una noblesa d'icones, sovint inspirada en els mateixos grafismes sacralitzadors que havia fet servir el Greco.

Quan Picasso abandonà aquest clima pictòric, a l'Època Rosa, sembla desintressar-se de la temàtica social, però cal remarcar la presència constant d'una profunda expressió de tendresa que transfor-

ma les relacions plàstiques entre els personatges de *Circ* o els saltimbanquis, més enllà del pur espectacle estètic, en unes relacions personalitzades.

L'acció profunda cap a un canvi de les estructures socials, puja a la superfície en el moment en què Picasso adopta la posició rupturista del Cubisme. Quan Einstein acabava de trencar la tranquil·litadora i jerarquitzada idea unitària dels absoluts en la visió del món, en benefici d'una idea inestable, descentralitzada i múltiple, com és la de la Relativitat; quan Freud acabava de trencar, també, el clixé de la unitat de la personalitat humana, Picasso concebé una ruptura radical amb la unitat jeràrquica de la Perspectiva, instaurada pels banquers florentins del Renaixement i la monumentalització convencional de la figura de l'home, per a portar a cap una anàlisi múltiple, fins l'extrem de la superposició d'aspectes contradictoris, amb els seu Cubisme Analític, i assumí la radicalització de la ruptura amb la creació d'un altre món alternatiu, amb el Cubisme Sintètic.

Amb aquesta revolució desacreditava i desmuntava el sistema de representació de la societat instal·lada, fidel reflex del seu sistema de valors. Trencar el llenguatge és trencar el suport dels valors. És una obra bàsicament subversiva, al servei de la voluntat d'acostar-se a la veritat, d'acord amb aquell eslògan segons el qual «res no és tan revolucionari com la veritat».

Unes mitologies que aniran aflorant i consolidant-se progressivament al llarg de tota la seva carrera artística, aniran determinant un nou sistema de signes a través

del qual anirem comprenent la veritat d'allò que un dia afirmà, en dir que l'art no serviria per a res si no fos una eina de combat.

El tema de la Tauromàquia, on sistemàticament veiem la contraposició entre la negativitat de la força bruta i l'estupidesa, encarnades en el brau, i la delicadesa gràcil i innocent de la víctima, assimilada al cavall esventrat, ens situa en aquesta direcció. Igualment el tema del Pintor i la Model, ella innocent, pura, bella, harmoniosa, pacífica i ell agressiu, interessat, àvid, egoista... sovint amb la degradada intervenció d'unes repugnants alcavotes, símbol de l'explotació dels éssers humans.

Monumentalització d'aquests temes fou el *Gernika*, el gran fris on el brau de la força bruta sembla triomfar fredament del desastre, mentre el cavall ferit, esventrat, travessat per la llança, cridant, és la patètica víctima. Ell mateix explicà com el commogué el drama del bombardeig de la ciutat sagrada dels bascs per l'aviació alemanya al servei de Franco, i l'obra reflecteix la seva indignació combinada amb una voluntat de donar-ne consciència a la gent.

No era una obra venal. No era un quadre per vendre. Era una peça litúrgica, pensada com a part d'un edifici militant, al servei de la difusió d'una realitat i unes idees. Era pensat com a centre d'atenció i d'endoctrinament, com un estimulador no sols per la protesta, sinó per a encoratjar una conducta política concreta, a favor dels pobles peninsulars compromesos, en aquell moment, en la lluita contra el doble aspecte de la tirania, alçada contra el poble treballador i contra les llibertats de les nacions oprimides.

Les pintures àcides de l'època de la Segona Guerra Mundial, desolades, tètriques, des de la *Dona que plora fins al Crani sobre la taula*, són respostes criptiques a una situació històrica, en contrast amb l'*Alegria de Viure* d'Antibes, amb la qual cantà la glòria de la resurrecció de la llibertat, després del final de la guerra.

Però, malauradament, la guerra tornà al món i Picasso va haver de donar-nos encara pintures de protesta. Una de molt simbòlica, resposta a la guerra de Corea, amb la seva *Matança a Corea*, inspirada en els *Afusellaments de la Moncloa* de Goya, composició terrible on un món in-

humà de personatges-robot apunta les armes contra l'aglomeració dolça, pacífica de les dones i els infants que caminen davant les armes dels agressors.

A la capella de Vallauris tingué l'ocasió d'evocar, a una banda, la Guerra, a l'altra banda, la Pau, en dos murals on tots els ingredients de la negativitat, el desordre, la brutícia, la malformació, la tenebrositat i la crueltat, són encarats al joc, l'alegria, la sensualitat, el divertiment, la fecunditat dels fruits i dels infants, l'escalfor benèfica del sol, i el so benèfic de la música.

La gran sèrie de més de mig centenar de les gloses de *Les Menines*, que oferí al Museu de Barcelona, és una de les manifestacions més radicals del seu art compromès. Hi fustiga l'Absolutisme, prenent per model la cort dels Austries, de Madrid. L'«Alcázar» és convertit en una barreja de carnisseria i local de tortura de la Inquisició. Les nobles de la Cort, la Velasco i la Sarmiento, en agressives i punxegudes harpies pintades de verds verinosos i de color de sang, en contrast amb la suavitat arrodonida dels infants, la infanta, la Maribàbola o el Pertusato, il·luminats de color del cel o de sol.

En contraposició a la negror i els colors diabòlics del palau de l'Absolutisme, hi ha el grup de les pintures contraposades, vistes des de «La Califòrnia». La llibertat hi és representada pel Mediterrani; la Pau, pels coloms dels colomars; l'Alegria hi és claredat, lluminositat, simplicitat i sinceritat.

Encara, al final de la seva vida, en les sèries que exposà al Palau dels Papes d'Avinyó, alludeix a aquesta voluntat compromesa, de denúncia de la tirania i de cant a la llibertat. Tot de personatges revestits dels atributs de l'Absolutisme, que ell materialitzava en els grans barrets de plomes i els vestits de l'àmbit dels Tres Mosqueters, apareixien com a possessors o aprofitadors d'unes dones sotmeses. El tema sexual hi era com una contrafigura d'un tema d'explotació social, dels poderosos sobre els inermes.

Picasso pot ésser mirat des de molts punts de vista, però un dels que més presència i profunditat presenten en la seva obra és el d'aquest compromís constant amb les causes de la justícia i de la llibertat, que fou sens dubte un dels grans motors de la seva potencialitat artística.

EL CENTENARI DE PICASSO A L'ESCOLA*

per **Marta Balada**

El centenari de Picasso, a l'escola

Mentre la figura de Picasso és poc coneguda pels uns, incompresa per molts i mitificada pels altres, els ensenyants ens trobem en la celebració del seu centenari amb una cita que no podem desatendre.

Hi ha valors en Picasso que objectivament admirarem sempre i que a la vegada tenim el deure de posar a l'abast dels nostres alumnes: el seu sentit creatiu, que ha traduït a forma plàstica l'objecte més impensable, la seva vitalitat fora de mida, que es desprèn de qualsevol de les seves obres, la quantiosa i exhaustiva producció realitzada amb les principals tècniques del llenguatge plàstic, per citar-ne alguns, donen testimoni del seu incansable treball quotidià i del seu compromís amb la història, i ens conviden a participar-hi.

De la diversitat de suggerències que descobrim en les seves obres com a centres d'interès ens aturem solament en un nombre molt reduït per a realitzar treballs i que, lluny de ser una repetició que limiti en el camp creatiu, siguin motivació per a noves i individuals troballes.

Aquesta iniciació pretén a priori que els alumnes puguin copsar Picasso com un treballador de l'art, i les experiències que s'hi presenten han tingut com a objectiu primordial donar a conèixer Picasso

amb una visió global, des de l'home que era artista tant retallant una forma d'un bocí de paper com fent una pintura o escultura de grans dimensions.

Insisteixo molt a mostrar aquests diferents vessants de l'obra de Picasso precisament perquè la simplicitat d'algunes d'elles és per a nosaltres una lliçó de creativitat i invenció.

Els cursos en els quals s'han realitzat aquestes experiències són: 5è., 6è., 7è. i 8è. d'EGB.

Experiències a 5è. d'EGB

L'artista i el seu entorn

Els darrers anys de la vida de Picasso són els més immediats als nostres alumnes. Per fer conèixer el seu entorn als alumnes de 5è. se'ls va introduir en el tema a través de l'observació de diverses fotografies de David Douglas Duncan, fetes a la mansió de «La Californie» i al castell de Vauvernagues.

Els alumnes descobriren com era «La Californie», el seu estudi, on tenia una considerable quantitat d'objectes: alguns instruments de corda, una altíssima màscara d'art negre, un barret de Gary Cooper —que els cridà molt l'atenció—, quadres, taules plenes de papers i eines de treball, peces de ceràmica, el cartell d'una «corrida», etc. Tots aquests objectes van comentar-se a classe i la seva detallada observació va permetre, un cop tancat el llibre, fer-ne un dibuix en el qual es mostraven les altes parets de l'estudi despullades en la meitat superior, guarnides de motlures i en aquest marc blanc, en la meitat infe-

* Els mots en cursiva són els conceptes, activitats, tècniques o altres aspectes que han estructurat mínimament el contingut de la programació i que, com a factor conceptual del procés, s'ha explicat als alumnes d'acord amb el seu nivell. D'altres també es remarquen per a l'interès didàctic del lector.

rior del paper, Picasso assegut davant de Jacqueline en aquell immens estudi atapeït de coses.

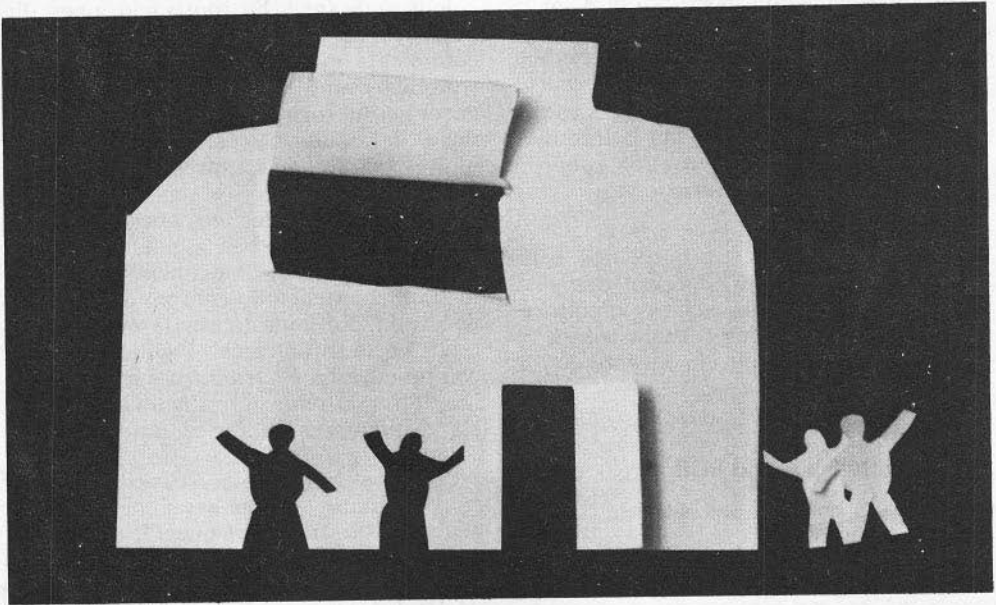
D'altres van estimar-se més dibuixar-lo en el colomar o bé fer una variació del tema on podien aparèixer tots els seus animals: la cabra (lligada a vegades a la seva pròpia escultura), els coloms, els gosos, etc.

En veure el castell de Vauvernagues, van quedar sorpresos de la bellesa del paisatge, dels boscos i del mateix castell. En els posteriors dibuixos i principalment en els colorejats, alguns alumnes van arribar a copsar l'atmosfera de la fotografia donada com a motivació.

formes plàstiques. Fins i tot ens vam aturar en una altra fotografia feta el 1943, que representava el cap d'un gos que ell mateix havia retallat amb els dits en un tovalló de paper i el va donar a la seva companya Dora Maar tot intentant consolar-la de la pèrdua del seu de debò.

Projectant als alumnes diverses diapositives de formes realitzades d'aquesta manera, hi endevinaren el cap d'una guineu, una calavera, una nena, un rostre de perfil, etc.

Era una altra referència que es proposà perquè retallessin formes amb els dits, cercant cadascú la seva pròpia col·lecció, mitjançant fulls de paper blanc tipus foli.

Formes retallades amb tisores en cartolina, sense dibuixar prèviament.
Alumne 5è. d'EGB.

Sobre aquestes imatges es van fer, doncs, exercicis de *Percepció Dirigida* per mitjà del *Dibuix*, fent una *Interpretació* lliure del tema proposat.

L'artista que feia joguines de paper per als seus fills

D'altres fotografies van servir per comentar com Picasso transformava retalls de paper, cartolina i també papers d'emboticar o cartró, en animals que podien ser motiu de joc, o altres, com pures

Era un exercici per perfeccionar la *praxia digital* i la *coordinació-viso-manual*.

Per a fer aquest treball, cal imaginar primer la *forma* i el seu *contorn*, ja que no es pot dibuixar, i de la precisió de *retallar amb els dits* depèn el resultat final, així com la seva expressió. El paper no es podia doblegar i en acabar cada alumne triava la que més li interessava i li enganxava una canya al darrera. Al final de l'experiència per equips havien d'improvisar una *sessió de titelles*.

Les formes més inversemblants s'aplegaven a l'atzar i en part contribuï a potenciar la *imaginació* del grup trobant tot

6 seguit arguments i diàlegs per a conjujar una aparició tan singular com pot ser la d'un elefant, una sabata, una pipa, un núvol i una petjada (aquesta retallada en negatiu era una altra possibilitat de la tècnica).

Les històries curtes s'explicaven amb espontaneïtat i les figures plàstiques s'exposaven amb un contingut poètic que els donava la seva pròpia simplicitat.

El treball posterior va seguir el mateix procés, projectar inicialment diapositives d'obres de Picasso en les quals es comentaven formes *retallades amb tisores*. En aquest cas s'apreciava l'important canvi expressiu que hi ha entre el contorn irregular aconseguit amb els dits i el d'angles perfectes o corbes fets amb tisores. Dels temes lliures resultants, se'n van compondre d'altres en equip sobre fons de cartolina negra on les formes retallades també en cartolina, però blanca, s'hi delimitaven perfectament i es comentà el *concepte d'expressió plana i bidimensional*.

Aquest exercici plàstic donà lloc a un tercer també de paper, indicant que s'havia de *doblegar*, segons algunes escultures de Picasso, que seguien actuant com a referència, i per introduir el *concepte de forma tridimensional*.

Experiències a 6è. d'EGB

Picasso i els animals: una iniciació a la seva iconografia

Els grups d'aquest nivell, van fer un recull de fotografies, fotocòpies, postals, etc. de diferents animals, representats per Picasso en els procediments de *dibuix, pintura, gravat, escultura i ceràmica*.

El treball consistia en l'elaboració d'un dossier segons una tria de reproduccions d'animals: cadascú amb el seu propi criteri i per l'*observació* que feia respecte de com les ha creat Picasso, sota cada reproducció, havia de comentar l'opinió personal, fent comparança amb el tema, amb la diversitat de figures i amb les diferències entre elles.

D'altres s'encarregaren de fer una tria de reproduccions on aparegués el *tema del brau* i com s'ha anat representant per diferents cultures al llarg del temps, fins arribar a Picasso amb la seva pròpia *varietat d'imatges*.

S'observà i comentà com el pas de cada cultura ha donat uns canvis i que els animals fets per Picasso sofreixen unes transformacions; així *El Colom* de 1949 no té res a veure amb els coloms que pinta en la sèrie de *Les Menines*, de 1957, i la *imatge representacional* d'un brau que inicia una sèrie de gravats ens porta a la màxima simplificació també representacional d'aquest brau ja que tothom l'identifica com a tal en el darrer estat d'aquest procés litogràfic realitzat el 1945-46.

Seguidament, cada alumne va fer un *dibuix* interpretant lliurement la forma d'un toro i l'afegí al seu dossier.

La següent activitat va ser realitzar un colom amb *fang*. La motivació, unes diapositives de coloms de Picasso fets amb ceràmica i també d'una sèrie de gravats i dibuixos amb pluralitat de formes, tant en el sentit formal com en el del tractament del material, per poder comentar moltes possibilitats expressives.

Els resultats van ser uns coloms molt diferenciats: amb les ales obertes, d'altres amb una branca al bec, alguns amb el cap girat amb diferents moviments i se'n van fer també entenant-lo com un objecte més decoratiu. En aquesta classe es van plantejar certs problemes o dificultats per comprendre bé l'*estructura i volum*, a pesar de ser el tema introductor. Amb tots els realitzats es va fer el muntatge d'un colomar.

Un altre treball que se'ls va suggerir com a optatiu, va ser arran de comentar el famós *Cap de brau* que Picasso va fer amb el manillar i el seient d'una bicicleta, avaluant la importància de l'observació de les formes per aplegar les dues peces de manera que aconseguís la representació desitjada. Remenant estris deixats com a inservibles, varen compondre formes amb interès plàstic i principalment va ser vàlida la recerca i el procés d'invenció a què l'experiència els havia portat.

Experiències a 7è. d'EGB

Picasso i el seu món pictòric

Amb els alumnes de 7è., vàrem començar el curs fent una activitat sobre fotografia. Aquests alumnes van estar manipulant la càmera i portant a terme un recull d'imatges en diferents indrets, fent propostes individuals o d'equip quant a la

realització global. Tot el procés va donar temps per discutir i valorar el tema de les imatges i el seu valor de comunicació.

Acabaven de fer un exercici pràctic i havien creat imatges per mitjà d'una càmera fotogràfica, amb composicions i fins i tot trucatges força complexos per la seva edat. A partir d'aquí l'ambient del grup-classe era propici per a proposar transformar les obres de Picasso manipulant imatges gràfiques.

L'objectiu era que la suggerència del món picassà donés lloc a la invenció de nous temes amb un llenguatge propi.

L'alumne havia de descontextualitzar un personatge o part d'una obra i cercar-li un altre context fent un *fotomuntatge*, que donés com a resultat visual un missatge amb un contingut plàstic i també literari o poètic.

Els primers alumnes que varen captar la idea es van engrescar retallant totes les reproduccions possibles per tal de fer proves. A mida que es definia el treball d'un alumne i els altres veien més possibilitats, la classe era un garbuig de papiers i moviment. Les següents classes van ser de discussió i avaluació prèvia de les imatges proposades, perquè eren interessants o perquè no estaven bé. No tots van comprendre-ho de seguida. Aquesta llarga elaboració per donar significat o sentit plàstic a la *composició*, els va fer entendre també alguns aspectes de la complexitat dels *missatges visuals* i les dificultats de poder aconseguir-lo amb correcció i claredat.

L'experiència va ser molt vàlida. Segons les propostes, l'avaluació dels resultats es podria concretar en:

Temes tractats per Picasso en les seves obres i la seva comparança vers la realitat (la infantesa, la joventut, l'amor, la maternitat, la família, el treball, el desconsol, la diversió, la vellesa i la mort).

Personatges de Picasso integrats en una fotografia on el seu context tingui afinat per: el cromatisme, el tema, l'època i l'ambientació.

Fotografies de Picasso integrades a les seves pròpies obres (Picasso perdut en un laberint cubista; Picasso imaginant una de les seves obres; Picasso a la seva cambra amb un arlequí de l'època rosa assegut en una cadira; etc.).

Picasso escultor

Una de les activitats de Picasso als anys 50, va ser la recerca de les possibilitats expressives de l'escultura plana. En algunes, s'interseccionaven al cim d'un cilindre o pla d'alçada molt superior a l'amplada o gruix; les més representatives, van permetre posar-les d'exemple per enllaçar amb els objectius principals d'aquest nou treball i perquè els mateixos alumnes experimentessin sobre:

- La configuració de la forma per mitjà de la intersecció de plans.
- La simplificació de la mateixa forma.
- L'expressivitat de la verticalitat.
- El paper com a material constructiu i plàstic.
- La comprensió de l'escultura plana.

Els materials bàsics eren cilindres de cartró de diferents mides i diàmetre, planxa de cartró i cartolina blanca amb la qual es folraven les diferents parts de què es componia la forma global. Un cop retallades, cada alumne decidia si calia dibuixar faccions o motius que definissin millor el caràcter de la figura. En aquest cas ho

L'escultura plana. Formes lliures. Cartró, cartolina i retoladors. Alumnes de 7è. d'EGB.

8 feien amb retolador negre del mateix o diferent gruix.

Com a resultat, es va valorar la *capacitat d'originalitat* i de *plasticitat*, la importància que s'adquireix expressivament amb uns mitjans tan precaris i la *varietat de figures segons els punts de vista*, que precisament era un punt important en el planteig del mateix Picasso.

Experiències a 8è. d'EGB

Picasso entre el segle XIX i el segle XX

D'acord amb els programes de Ciències Socials de 8è., veiem Picasso després d'estudiar breument els *moviments artístics* més importants del segle XIX:

Les generalitats del *Romanticisme*, el pas al *Realisme*, els canvis dels *impressionistes* i la peculiaritat del *Modernisme* com a estil, que inclou totes les arts i del qual Picasso va rebre influència al seu pas per Barcelona.

Els moviments que han influït sobre Picasso i com ell, alhora, ha influït en alguns dels nostres artistes, els *canvis estilístics* i *temàtics* de la seva obra i els aspectes més *morfològics*, són els temes que es tractaran en aquest curs, fent una visita a l'exposició antològica, que permeti realitzar un *estudi observant originals* que per primera vegada arriben al nostre país, ja que l'obra original té uns valors intrínsecs que no oferirà mai la reproducció.

Conclusions

Com es deia al principi, l'obra de Picasso és tan rica en quantitat i qualitat que el seu seguiment demanaria elaborar un programa molt més ampli. Observant l'obra picassiana sorgeixen tantes idees per relacionar amb els continguts de l'Educació Plàstica, que s'han de desestimar per impossibilitat material, entre altres qüestions més pedagògiques.

Recordem, però, que en el programa d'exposicions d'aquest centenari se'n pensen inaugurar unes quantes durant l'any 1982. Queden pendents tants estudis com vulguem trobar-hi.

El testimoni de Picasso és una participació activa i el nostre homenatge als 100 anys del seu naixement ha de voler ser-ho amb aquest mateix missatge: Treballar per mantenir el caliu de la creativitat com un factor indispensable per viure, i educar, sensibilitzar, els nostres alumnes, tant amb la informació que els podem donar com amb unes línies pedagògiques que els permetin trobar el seu propi llenguatge plàstic.

Bibliografia

- DOUGLAS DUNCAN, David, *Viva Picasso*, Ed. Blume, Barcelona 1981.
- RAMIÉ, Georges, *Ceràmica de Picasso*, Biblioteca de Arte Hispánico, Ediciones Polígrafa S. A., Barcelona 1974.
- SPIES, Werner, *Esculturas de Picasso*, Ed. Gustavo Gili, Barcelona 1971.

LECTURA I PRÀCTICA SOBRE EL GERNIKA DE PICASSO

per Esther Boix i Ricard Creus

Si bé el nostre treball pedagògic va començar dintre una escola amb alumnes de 10 a 16 anys, la nostra experiència més profunda i continuada s'ha fet en conferències i cursos a mestres i, sobretot, al Taller de Plàstica de L'ARC, que vam fundar l'any 1967. Funcionem en hores extraescolars, amb alumnes de 7 a 17 anys. Vénen un cop a la setmana (alguns dues) a una sessió d'hora i mitja.

La nostra finalitat és la d'entrenar l'alumne a una mecànica creativa i que extregui la motivació, de la tècnica que es disposa a manipular, escollida segons allò que li bull dins. És per això que a la classe es treballen simultàniament tres tècniques com a mínim i n'arriben a coincidir cinc i fins i tot sis. D'aquesta manera, l'alumne pot triar la que aquell dia determinat és més adequada a la seva disposició psicològica o biològica.

La tècnica i l'habilitat

El domini de les tècniques no és exigible de bon antuvi. D'entrada, l'educador ha d'explicar-ne les bases imprescindibles i, després, ha d'estar amatent a fer observar i corregir individualment els usos erronis. Perquè, en realitat, no se n'adquireix el domini fins que la pràctica no comunica a la ment de cada u quines són les propietats de cada material i les graduals descobertes per aconseguir-ne els resultats desitjats.

Al Taller de Plàstica, l'alumne disposa d'una gamma molt àmplia d'eines i materials. Encara que molt simples i d'ús sen-

zill i que pot emprar segons el seu tarannà. Té la possibilitat, doncs, d'endinsar-se per terrenys intuïts, per camins que poden dur-lo a particularitats no previstes per la collectivitat. I que es perdrien si no hi ha la possibilitat de conrear-los, de comprovar la seva bona o mala condició.

Les motivacions i criteris de valoració

Al nostre taller, els impulsos que posen en marxa el treball de cada alumne solen partir d'ell mateix. La valoració que reben aquests treballs es refereix sobretot a la riquesa i personalitat manifestades. Perquè, com deïem abans, la tècnica l'adquirirà gradualment, a mesura que adquireixi maduresa de ment i habilitat de mans.

Això constitueix una alternativa a la proposta de treball que, habitualment, li proposa l'escola en demanar-li que exterioritzi uns continguts apresos, més o menys memoritzats. La qualificació del resultat l'obtindrà tant pels coneixements que demostra posseir com per la capacitat d'harmonitzar-los a les tendències que la societat té preestablertes.

Els continguts, els conceptes

S'introdueixen a dos nivells:

INDIVIDUALMENT, quan es comenta el treball de cada u. Es procura ressaltar molt més les coses positives. (Les negatives només es critiquen obertament si són degudes a la mandra o a la poca atenció.)

Pel que fa a la valoració de les realitzacions plàstiques, cal adonar-se que és eminentment subjectiva. O sigui que l'educador s'ha d'autoanalitzar per descobrir d'entre els seus criteris quins són els vàlids per a tothom. I que han de ser basats en coneixements d'art i de tècnica, mai no poden ser determinats pel gust personal.

COLLECTIVAMENT, amb sessions teòriques que es procura que siguin curtes i amenes.

Sessions de diapositives del món real per fer observar la varietat de cases, d'arbres, de tons de verd, de blau... (Des dels 7 anys.) S'explica la teoria del color (des dels 9 anys).

O, a partir dels 12 anys, diapositives d'art de tots els temps, amb les quals s'observen diferents composicions de l'espai de dues dimensions en els quadres, o dels espais de tres dimensions de les escultures. S'analitzen les característiques tècniques apreciables: el traç del pinzell, la textura de la pedra, del bronze, de la fusta... Es fa veure la importància que prenen els espais buits, en uns sentits si es tracta d'obres en volum, en d'altres si són obres en superfície: allò que ells anomenen «el fons» i que sovint descuren massa...

Es a dir, se'ls explica amb paraules allò que tenen davant dels ulls però que no veuen. I així exerciten l'observació, qualitat essencial per al desenvolupament de la ment.

Contacte amb l'art

Fent-los veure diapositives d'obres d'art intentem també que comencin a descobrir que l'Art es troba més enllà de si t'agrada o no t'agrada, de si és espectacular o discret. Intentem que sàpiguen que les arts visuals, com les de la literatura o de tot art, es poden llegir entre línies i en molts i diversos sentits.

També aprofitem els esdeveniments artístics de la nostra ciutat (aquest curs 1981-82 n'hi ha hagut molts: Henry Moore, Giacometti, Alfaro, Anglada Camarasa... a més de Picasso). Visitem les exposicions o les recomanem i comentem a classe a partir del catàleg, de diapositives o fotografies, i analitzem l'autor no només per valors parcials o històrics, sinó en la seva complexitat artística.

Exposició d'un treball realitzat

El desig de fer-los entrar en aquesta quarta dimensió de l'art ens va fer buscar una obra que poguéssim explicitar al màxim. I vam optar pel *Gernika* de Picasso.

Era el curs 77-78 i els diaris començaven a parlar de les temptatives de l'Estat Espanyol per recuperar-lo. Així, doncs, era un tema possiblement present a l'entorn del nen, a les cases i a les escoles, i això era també un avantatge.

Les consideracions plàstiques i pedagògiques que ens van fer triar el *Gernika* foren:

EL TEMA: Contra la guerra i a favor de la pau. (Entre més de 200 alumnes, no n'hi havia ni un d'opinió contrària.)

LA HISTÒRIA: Una narració que, a més de captar-los l'atenció com un conte, té l'atractiu d'haver succeït de debò.

ELS PERSONATGES: La sèrie de 8 figures. L'acció transcorre de manera que, successivament, cada una d'elles esdevé protagonista d'un aspecte concret del fet històric.

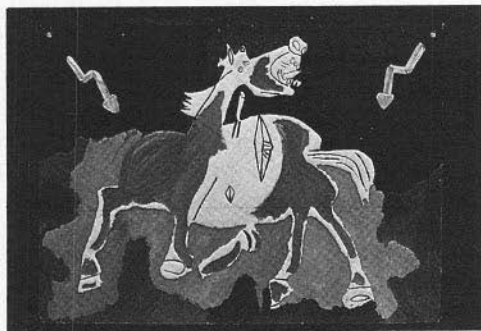
L'ESTIL (EL LLENGUATGE) DE PICASSO, que encara que a molts profans sembla gratuït, és d'una tal sintetització que resulta molt didàctic i entenedor.

La confluència de tants elements afavoridors de l'assimilació per part de l'alumne va decidir-nos no ja únicament a l'explicació cara a la comprensió de l'obra, sinó a plantejar un treball en sentit diferent de com estem habituats: en lloc de fer que cada u busqui les motivacions en el seu interior, partir de l'obra d'un artista, de Picasso. La proposta concreta fou incorporar un fragment del *Gernika* a una realització pròpia.

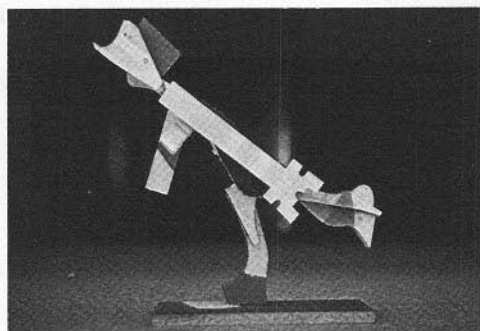
Preparació del tema

Vam clavar a la paret una reproducció del *Gernika* de les grans que es vénen a llibreries i altres botigues afins.

1r. Vam començar explicant els antecedents del quadre: la història del bombardeig de la vila de Gernika l'abril de l'any 1937 i l'encàrrec d'un mural que el Govern de la República Espanyola havia fet a

Maria del Mar E. 11 anys. Tèmpera.

Pili A. 12 anys. Fusta.

Picasso, el gener del mateix any, per al Pavelló espanyol de l'Exposició Internacional de París que havia de celebrar-se a l'estiu.

2n. Vam fer l'anàlisi individualitzada dels personatges del quadre. Vam assegurar-nos que cada alumne hagués comprès el perquè de les estilitzacions de cada personatge: distorsions, desproporcions, etc.¹

3r. Vam animar els alumnes perquè cada u, d'entre les tècniques que normalment es practiquen al taller, adoptés la que millor dominava per tal de sentir-se més lliure en treballar.

4t. Els vam fer veure altres reproduccions de pintures de Picasso perquè tinguessin present que, si bé en el *Gernika* havia utilitzat només la gamma de grisos, les seves obres eren, generalment, plenes de colors i matisos.²

5è. Els vam mostrar diapositives d'escultures de Picasso perquè veiessin que Pi-

casso, com ells, també treballava indistintament qualsevol tècnica: fang, fusta, cartó...

Finalment, prèvia reflexió i diàleg amb el professor i/o els companys, cada alumne va escollir el personatge o el fragment que més li interessava i el material o tècnica que usaria.

Treballs en superfície

Els treballs en superfície resulten els de plantejament més clar: *calcar* el fragment escollit, passar-lo al paper i treballar l'espai a l'entorn segons les pròpies idees i estil. És a dir que, l'obra de l'alumne era aquest treball i constituïa un homenatge a Picasso en integrar-hi un element picassoià. Proposàrem que no alteressin res en el fragment calcat, ja que no considerem pedagògic treballar sobre l'estil d'algú per vàlid i genial que sigui aquest algú. La imposició de la personalitat de l'altre pot provocar en l'escolar influències i inhibi-

1. Per no allargar aquest escrit més del que cal hem de remetre el lector a un treball nostre fet per encàrrec de l'Ajuntament de Barcelona pel al Centenari de Picasso. Es tracta d'un audiovisual de 20 minuts en el qual, fragment a fragment, s'analitza i explica el quadre. Es presenta al públic acompanyat d'una exposició titulada «Picasso i el *Gernika*», que durant aquest curs 81/82 circula per diversos barris de la ciutat. L'Ajuntament té previst fer-ne còpies per vendre als qui el demanin anticipadament per escrit. A l'exposició hi ha també una petita monografia on, molt més extractat que a

l'audiovisual, expliquem també el significat del total i de cada fragment del *Gernika*.

2. Tenim publicada una biografia de Picasso, també per al seu Centenari, titulada *El segle de Picasso*. Hi ha la cronologia de la vida i de les obres més importants, així com un comentari de cada una de les etapes i de les tècniques que va treballar. També, una panoràmica dels fets contemporanis més remarcables. Està editada en català i en castellà, amb moltes il·lustracions, dintre la col·lecció «Quaderns de divulgació cultural», de l'Ajuntament de Barcelona.

12 cions que li impedeixin descobrir el propi llenguatge, que cal conrear a partir de l'observació directa del món que l'envolta.

En superfície es va treballar amb els següents procediments: *ceres, témperes (gouaches), retoladors, llapis de colors, grafit i linogravat.*

Treballs en volum

Obviament, els que treballaren en volum no podien calcar. La seva tasca consistí a construir el personatge escollit transformant les dues dimensions en tres. La trasllació de superfície a volum requereix un treball mental i tècnic molt complex ja que el punt de vista no visible en el quadre requereix la invenció absoluta de solucions coherents.

En volum es va treballar amb els següents materials: *fusta* (utilitzem, a més de llistons, formes variades, residus de torneria), *paper «maché»* i *suro sintètic*.

Grau d'assimilació del tema

L'agressivitat del tema fou assumida per la majoria. Fins al punt, i amb gran sorpresa nostra, que vam veure com, moltes vegades, la destrucció bèl·lica era transformada en catàstrofes de la naturalesa. Sorgien cases i boscos cremant, però el foc no sempre era degut a les bombes, sinó a un llamp, a causes desconegudes...

I la tragèdia dels personatges no es concretava només amb el foc i amb les ferides, sinó que era ocasionada per tormentes, pluges, inundacions... O sigui que els desastres de la guerra quedaven magnificats com a completes hecatombes.

També foren molts els qui, fent una transposició, adoptaren temes de pau. El braç del guerrer amb la baioneta i la flor reposant en paisatges florits. I el colom, alatrencat i tot, comparteix el vol d'ocells multicolors i lliures.

També hi hagué qui va treballar el tema independentment de la guerra o la pau: un caçador apuntant el colom, el cavall muntat per un genet com si es tractés d'una cursa... Conversant amb els autors d'aquestes evasions es va manifestar que no eren pas degudes a manca de comprensió del tema sinó que eren per defensar-se de la crueltat refugiant-se en continguts més banals. Però el seu interès era clarament

suficient, ja que no hi escatimaven pas la feina.

Resultats

Els resultats foren tan positius, que el passat curs 80-81 repetírem el treball, el qual es va revelar tan eficaç i reeixit com en el curs 77-78. L'exposició dels treballs de tothom va donar un nivell mitjà d'alta qualificació.

I als educadors va proporcionar-nos la tranquil·litat de saber-nos en el bon camí pedagògic, ja que els alumnes foren capaços de treballar dintre l'estil propi de cadascú, malgrat d'estar en contacte mental i persuasió de Picasso, I, també, que a pesar d'estar habituats a treballar segons la pròpia imaginació, la disciplina d'actuar sota un tema tan condicionat no constituí cap lligam ni coacció que impedís la pròpia invenció.

Però allò que més ens satisfà és comprovar que, després d'haver estudiat i comprès un d'entre tants llenguatges plàstics, l'art els mereix respecte i atenció. Han entès que les estilitzacions, transformacions, llibertats, que es troben en l'art no són pas degudes a capricis dels artistes, sinó que responen a la investigació inherent a tota obra de creació. I deuen haver comprès que l'art és tan complex com la vida i conté moltes més implicacions de les que apareixen a primer cop d'ull.

Bibliografia

- ARNHEIM, Rudolf, *El «Guernica» de Picasso. Génesis de una pintura*, Ed. Gustavo Gili, Barcelona 1976.
- BOIX, Esther i CREUS, Ricard: *Us i funció formativa de l'expressió plàstica*, Editorial Laia (Llibres Quaderns de Pedagogia, n.º 6), Barcelona 1980.
- El segle de Picasso*, «Quaderns de divulgació cultural», Serveis de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, 1981. (Edicions: catalana i castellana.)
- Epica del Gernika de Picasso*, Serveis de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona 1981. (Edicions: catalana i castellana.)
- PALAU I FABRE, Josep, *El «Gernika» de Picasso*, Ed. Blume, Barcelona 1979. (Edicions: catalana i castellana.)
- READ, Herbert, *Educación por el arte*, Ed. Paidós, Buenos Aires 1955.
- STERN, Arno, *Comprensión del arte infantil*, Ed. Kapelusz, Buenos Aires.

ENSENYEM A ESTIMAR EL COLOR

per Quini Creixams

Les persones identifiquem els objectes del nostre entorn segons unes característiques que els són pròpies, que els donen personalitat. Forma, color, textura, olor... ens ajuden a diferenciar-los.

El color posseeix llenguatge propi en cada objecte, en cada cultura i en cada persona; el mar, segons el seu color ens parla de tempesta o bonança i una fruita madura ens parla de la seva saó segons el to.

Cada cultura, cada poble, potser a causa del paisatge o clima, o bé de tradicions atàviques, té interioritzat un llenguatge propi del color, ben visible en l'abillament o en la decoració de les cases; és palès el bigarrament i la mescla que solen emprar els pobles indis del Perú, Mèxic o Brasil en contrast amb una usual discreció cromàtica de les cultures europees, o, sense anar més lluny, no tenen el mateix sentit del color Catalunya, València, Andalusia i Castella o Euskadi. Així mateix, cada persona té un gust o un sentit cromàtic diferent.

Hi ha artistes per als quals el color és absolutament secundari i prescindible (es deia que Dalí dibuixava els seus quadres i després els illuminava com postals) i d'altres per als quals el color ho és tot, com Joan Miró, i n'hi ha per a qui el color esdevé follia, com per a Van Gogh, i d'altres per a qui el color és una reflexió, com Kandinski.

Tenim colors que ens parlen de perill, alerta, atenció, dol, festa, estiu, hivern... n'hi ha de lleugers, feixucs, freds, calents i els utilitzem normalment així sense que moltes vegades en siguem conscients.

El color dóna vida i propietat a les coses, aguditza el sentit visual, ens produeix

un estat anímic i al mateix temps projectem el nostre estat anímic a través d'ell.

A través de la llum coneixem el color; donar-li importància, doncs, és sensibilitzar i motivar l'individu a estimar l'entorn.

Hem d'ensenyar als nostres nens, a veure, fruir i sentir el món del color. Per damunt el paper i els objectes l'utilitzarem a poc a poc, introduint primer els bàsics (blau, vermell i groc, més el verd).

Paral·lelament, observarem tots els colors possibles del nostre entorn i veurem com varien els tons segons sigui matí o tarda, clar o fosc, sol o núvol i com és de diferent el verd d'una fulla tendra, del d'una fulla de la mateixa planta, però que ja té més dies; com varia el color de l'asfalt mullat i anirem comparant aquell gris tan clar, aquell tan fosc o aquell tan brillant, o veurem que l'herba té moltes altres tonalitats a més del verd. Encara que el nen de moment no retengui el nom dels diferents colors, sí que estarà sensibilitzat per a «sentir-los» i com més sensibilitzat estigui més colors descobrirà i més en gaudirà en veure'ls.

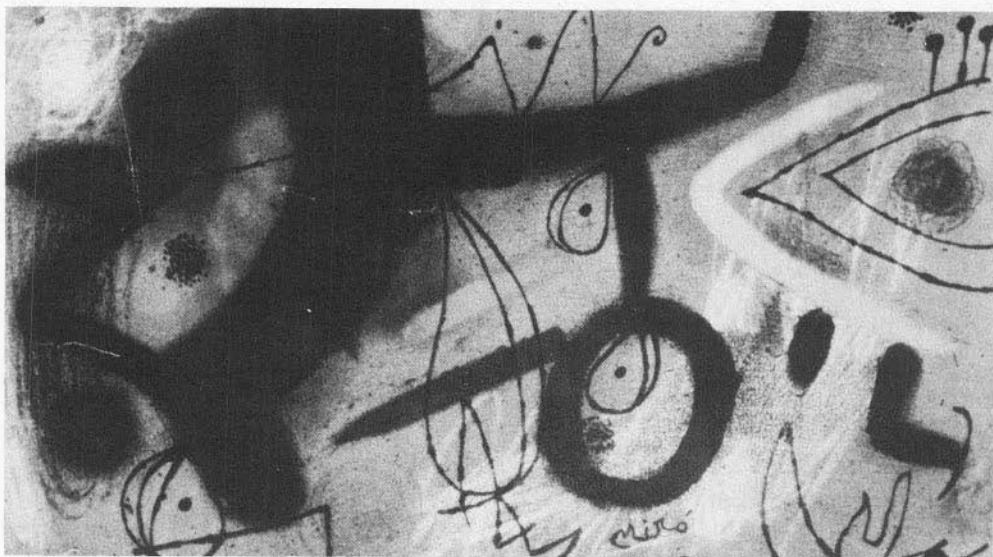
Cal tenir en compte quan observem les coses que, a part dels canvis de color segons l'hora, claror, humitat... hi ha diversitat de tons i matisos de cada cosa. Mai l'herba d'un prat és totalment verda; a part del verd tendre, maragda, verd-blau, hi trobarem vermells, ocre, grocs, torrats i un llarg etcètera. Pot ser un bon exercici jugar a trobar colors; la retina s'acostuma a descobrir-los i mai més no se'ns obliden. Saber que hi ha colors que prenen nom precisament de l'objecte que acolorixen: el verd oliva, el taronja, el carbassa, el blau marí, el terra cremada, i saber que

14 hi ha objectes que no tenen un color definit i amb nom propi; el blat madur, la sorra, diferents tipus de terra que no necessàriament és marró, sinó que té infinitat de tons, saber tot això farà més sensibles els nostres nanos i, com a conseqüència, la seva educació serà més completa i molt més rica.

No hem d'oblidar que els nostres artistes han sabut copsar el color i han tingut la destresa necessària per expressar-lo, conèixer-los és conèixer la nostra cultura. Cal observar també a poc a poc, un a un, com han sabut pintar amb diversitat de tons, formes i estils; si quan els nens han observat flors i les han dibuixades i pintades veuen com les varen interpretar dos o tres artistes diferents, sense adonar-nos-en, aprendran a conèixer noms i tècniques o si més no, tindran noció que existeixen.

Després de descobrir el color, el podem treballar pràcticament de moltes maneres diverses; una d'elles pot ser el dibuix i la pintura.

Per a dibuixar, podem utilitzar llapis de colors, ceres, guixos de colors, i retoladors. Aquests últims són molt cars però de molta utilitat, ja que ajuden a concretar i delimitar formes. A més la seva vivacitat i transparència fan uns dibuixos nets i alegres i conviden a tornar-hi. S'ha de procurar que no siguin tòxics i que la punta no pugui ensorrar-se. Amb la pintura cal preveure que pugui dissoldre's amb aigua, ja que d'altra manera acabariem odiant una classe tan necessària com atractiva. Si utilitzem pintura tèmpera i pintura digital feta amb farina, aigua i pigment vegetal, ja en tenim ben bé prou. Deixem les altres pintures més delicades d'usar per quan siguin més grans.

LA PINTURA A L'ESCOLA

per Jordi Vallès

LA PINTURA

Les vivències, allò que hem viscut intensament, romanen estampades en el ser, en la mirada, com la pintura sobre les superfícies buides. El que fou un viure en l'espai, ple de tota la càrrega emocional i sensitiva del moment, es transformarà (a la semblança del cap al tard, quan l'estança silenciosa s'omple d'imatges que els nostres ulls tornats espills reflecteixen) en un fruit d'instant pictòrics que es projecten en la nostra ment.

* * *

Intento, amb aquest enunciat a l'essència profunda de la pintura, de despullar-la de tots aquells ornaments que la cobreixen, en els quals freqüentment ens recreem i a cops ens dificulten desvetllar el seu sentit amagat.

Parlaré del desig que té el ser, de plasmar imatges... i del canvi que s'hi produeix, en «tractar» amb presències fugisseres.

Tota creació porta en el fons una forma de mirar, una forma de fer... però així com l'escultor o el dramaturg creen dintre de la «realitat tangible» i el seu procés creatiu és dins d'aquesta «realitat» (el dramaturg es val dels actors per donar vida a la seva obra; l'escultor d'un material real que és dins l'espai real), el pintor és dibuixant i creador d'imatges, fa servir elements tangibles, més «fantasmagòrics».

Són filtres de llum els seus elements... colors condensats... essències que posen de manifest el més essencial de la vida, la mateixa fugida.

Són talismans que ens revelen un altre món, una mirada en la qual l'espai i el temps deixen de regir-se per les seves normes.

La pintura es troba més enllà de la vida real, com la música, com la poesia...

També podem dir que es troba més enllà de la mort.

...Y allá, al otro lado, trazaré líneas con polvo de estrellas.

¡Líneas en la noche oscura!

...para coronar mi muerte con fuegos de arteificio.¹

Penso ara en les pintures de les tombes egípcies.

El mort està rodejat d'escenes familiars de la seva pròpia vida (igual que quan es fa fosc, l'estança silenciosa s'omple d'imatges del dia viscut).

L'ull serà espill... i tot el ser es desfarà en un no-res impregnat, d'un desfilat d'imatges flotants.

...Creo vivir una infinitud de sensaciones de tonos fatuos y absorbentes, inspirados por el rumor de puertas entreabiertas y el eco de una música lejana.²

La música i la pintura!

...Contemplar els prats humits d'en Giorgone, els seus castells sorgits de núvols daurats.

Tota una música, plena de llegendes, ens envaïx...

16 Pressentim uns casualicis, banyats de la llum del cap al tard, als primers acords de l'adàgio d'Albinoni.

* * *

La pintura ens parla del no limitat; apunta a l'infinit.

La seva presència és un miratge, una estampa vaporosa.

Les estampes xineses! La seva vaporositat!...

Serà el «somni», l'intermediari, el «mèdiu».

En els somnis som transportats a un lloc incert (espai ideal), un eclipsi d'astres i llunes.

Està íntimament lligada al record (¿i record d'una altra vida?), a tot allò que és indescriptible, ambigu... d'allà ve el seu poder evocador, la seva facilitat per representar l'allegoria.

* * *

Així com l'escultor impregna un alè de vida a la seva obra, situant-la en l'espai real, com si d'un ser viu es tractés.

En la pintura es produeix un fet a la inversa; no podríem dir que el pintor impregna un alè de mort a la seva obra... però sí podríem parlar d'una mort i una resurrecció. (Oh *Vita Nova* de Dante!)

L'escultor extreu del no-res figures, dóna forma concreta a aquest no res tot configurant éssers individuals que apareixen tancats en els seus límits, en la seva bellesa.

Aquell que s'expressa amb imatges, sent ansietat de fusió, en sent el desig.

Semblantment, el constructor d'imatges en la seva representació fixa quelcom que està disgregat.

Ell és hoste d'aquest habitacle que és al davant dels seus ulls.

Haurà d'arribar el cinema perquè aquesta imatge fixa surti de la seva immobilitat i sorgeixi de les aigües del seu riu.

¿Quin fosc i a la vegada ancestral desig sent l'home primitiu en representar figures en els murs de les coves?

¿Pot ser altre que el «desig» d'arribar a ser el mateix (en la mida del possible) aquests objectes, aquests éssers que representa?

MIQUEL ÀNGEL
Capella Sixtina, Roma

*De la mirada i la presència
podrem sentir la paraula.*

JOAQUIM MIR, 1911

*L'harmonia cromàtica, amb la
naturalesa com fet pictòric.*

¿

.....

.....

.....

.....

.....

A la concreció del fet escultòric, respon la pintura amb les seves afirmacions i incerteses.

La pintura va més enllà. És un caprici, un desig boig que sols la mort (infinatat d'imatges) podrà satisfer.

* * *

La pintura a L'ESCOLA

A mig camí del saber acabem de trobar la PINTURA; és així, ens cal sentir-la vers el procés de representar algun que altre fet per aquest mitjà.

Deixem mirar-la, si abans hem creat uns mínims punts perquè aquesta pugui ser estudiada.

¿Com saber que tot pintor ha tingut un recorregut de vida?

1. La societat que li ha tocat viure.
2. La cultura del seu temps.
3. L'ambient i fets artístics que es produeixen en el seu temps.
4. Els trets socio-polítics.

En el concepte de lectura de les tècniques, n'hi podrem trobar d'altres.

1. La distribució en la superfície.
2. La composició.
3. El sentit cromàtic.
4. El dibuix.
5. L'aplicació de la perspectiva.
6. Les tècniques aplicades.
7. El fet poètic.

Tampoc no podem oblidar els molts pintors anònims que en els murs de les nostres ciutats i pobles han expressat la seva pintura en funció d'un pensament.

Cal tenir cura de la força de l'espai blanc. «Violem-lo», com ens diria en Fontana o el —Capítol en blanc— d'en Palau i Fabre, 1946.

Barcelona i Granada, 1982.

-
1. *Ricardo Naise*, pintor andalús.
  2. *Fontana*, pintor italià.

PAU PICASSO, 1954

Petit dibuixant i el saber present.

RICARDO NAISE, 1981

Desig i mirada per l'horitzó del pensament.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....?

L'ART PLÀSTIC I ELS ESCOLARS.

Visites a Centres Museístics i Galeries d'Art

per **Marta Balada**

Els nostres museus i les galeries d'art o altres entitats especialitzades, tenen un fons d'obres que ens permet conèixer el nostre patrimoni o fet socio-cultural i mantenir-hi un contacte directe.

La seva utilització pot ésser diversa, segons l'estructura organitzativa i la intenció d'aprofitament del grup visitant, ja sigui en temps de lleure o per a l'estudi.

En el nostre país i en els darrers anys s'ha avançat en aquest camp, però encara manquen millores que facilitin la utilització dels esmentats centres. Molts dels nostres museus no disposen de departaments d'educació, si bé la política municipal tendeix a col·laborar i facilitar en la mesura que pot la tasca del professorat, organitzant curssets, seminaris i altres activitats per donar-los a conèixer l'especialitat de la museografia.

Per tant, si busques centres d'interès amb els programes escolars, un punt important a tenir en compte és la preparació o criteris a establir per a la realització de les visites, i estar introduït en el tema.

Galeries i museus

Hi ha tres tipus d'entitats dedicades a la conservació, exposició i difusió de les arts plàstiques: les galeries, els museus i les fundacions.

1. **GALERIA** és aquell local privat en el qual s'exposen, generalment, obres d'artistes contemporanis amb la finalitat de comerciar-hi. El propietari o propietaris són intermediaris entre l'artista i el comprador;

tenen un percentatge al seu favor sobre l'import de l'obra. L'autor té, per part seva, l'avantatge de disposar d'un local on exposar mitjançant el lloguer de la sala. La major part de l'espai de què disposa està dedicat a sales d'exposició i l'altra a reserva. Algunes tenen departament de venda de publicacions o material gràfic. A cura de la galeria i per atendre el públic, hi ha com a mínim una persona.

2. **EL MUSEU** és un centre estatal o municipal on, amb finalitats culturals, es guarden i exposen objectes pertanyents al món de l'art, de la ciència o de la tècnica. El seu origen és a Grècia i la seva història i desenvolupament fins als nostres dies, pel seu interès, s'ha tractat en monografies, articles i altres referències bibliogràfiques, algunes citades al final de l'article.

Els museus, per a un correcte funcionament, disposen o haurien de disposar dels següents departaments: Sales d'exposició. Departament d'Educació. Direcció i conservació. Oficines. Biblioteca. Biblioteca Juvenil. Departament de Documentació. Sala d'estudi. Sales o espais destinats al descans. Sala de projeccions i conferències. Tallers. Restauració. Taller de Manteniment. Laboratori fotogràfic. Sala de reserva.

3. Una **FUNDACIÓ**, com els museus, està organitzada sense finalitat lucrativa i pot ésser obra de l'estat, de corporacions i associacions públiques o privades o fruit de la iniciativa privada. Un dels seus fins és el cultural i ha de tenir l'autorització, tutela i supervisió del govern. La Fundació

Miró de Barcelona (Centre d'Estudis d'Art Contemporani) està regida per un patronat i té com a finalitat l'exposició permanent d'obres de Joan Miró, la d'altres exposicions d'artistes internacionals i nacionals, l'organització de conferències i seminaris, publicacions d'art i la creació de premis i beques.

Aquestes generalitats poden ser tema per a un treball concret: descobrir el funcionament i les finalitats de cada un d'ells.

Tipus de visites

Se'n poden citar molts i molt diversos, però per un enfoc general, cal fer una classificació en dos grans grups: aquelles que no s'han de preparar i les que es dirigiran segons unes referències o metodologia.

Visites sense preparació prèvia

a) Quan ens trobem amb dades que permeten tenir temps lliure i no se sap com omplir-lo a classe, és interessant fer un recorregut per galeries o museus, sense que la visita tingui més transcendència que la de passejar per aquell ambient o recinte.

És una activitat que cal acomplir perquè es valori que tant important és fer-la en aquest sentit d'esplai, com per treure'n el profit d'ampliar coneixements.

b) Si es tracta de continguts relacionats amb els programes escolars i per la seva eficàcia com a complement del tema tractat a classe, una manera és demanar als alumnes que ells mateixos l'organitzin d'acord amb el seu tarannà. Poden fer-ho a la mateixa aula o bé un equip pot prendre la iniciativa fins i tot amb la col·laboració del museu. També mitjançant un procés inductiu que segons la lògica i raonaments de l'alumne davant l'obra, els porti a conclusions que donaran lloc a una valoració general en tornar a classe.

Visites realitzades segons preparació prèvia

Cada curs, els alumnes de cicle mitjà i superior principalment, així com els de BUP, haurien de visitar diversos museus per tal d'estudiar directament i com a com-

plement indispensable, allò que s'aprèn a l'escola.

Perquè els alumnes puguin descobrir la seva pròpia història, la formació i evolució de la seva ciutat o poble, la història natural, l'art i les seves tradicions, la ciència, la tècnica, la vida i el treball, hem d'anar als centres d'interès ciutadà i rural i entendre'ls com un *museu viu*.

Davant aquesta fita pedagògica, hem de pensar a facilitar uns mètodes de treball perquè s'apregui a esbrinar el complex món dels coneixements que es desprèn de les obres exposades i la tasca sigui profitosa.

Recórrer d'esma passadissos i sales o carrers, ja sabem com pot documentar a l'alumne. Si en canvi ha de posar atenció i observar, respondre un qüestionari, una fitxa o altre mètode concret, és tan evident l'interès dels resultats, que no necessita justificar-se l'esmentada preparació. Per a ell, serà més interessant en la mesura que se li donin mitjans adients a l'edat que l'introdueixin en el tema i el facin participar activament, puix que aquest bagatge es va acumulant i, quan més tard, prengui la iniciativa d'anar-hi lliurement, sabrà què ha de cercar-hi i com, o almenys tindrà idea del que es tracta.

Per centrar les possibilitats de tipus de visites podem partir d'uns aspectes que són generals a l'hora de programar-les:

1. Nivell

El mateix tema pot ser vist i estudiat per alumnes de diferents edats. Cal adaptar al seu moment psicològic i evolutiu allò que s'hi pot relacionar. Aquesta recerca és un exercici de creativitat per al professor, el qual pensarà i analitzarà, segons les característiques de l'obra, allò que interessa que observi, compregui i motivï el grup-classe de cada curs.

2. Cicles de treball

Pot ser necessari fer diverses visites a un mateix centre en diferents sessions, per tal de relacionar temes, autors, èpoques, estils, etc. En aquest cas si es fa en un sol curs o en diversos correlatius, és molt positiu perquè els alumnes, del resultat de cada visita han elaborat exercicis diferents i s'adonen que les possibilitats d'estudi són moltes i el tòpic de: «a aquest museu ja hi hem anat», quan se'ls proposa una nova visita, perd el sentit. Més aviat, en aquest moment hem d'insistir en el fet

que allò que veuran són les beceroles i que a un museu o centre d'aquest tipus s'hi pot anar com a escolar, estudiant de BUP, alumne de la Universitat i especialista i sempre podríem aprofundir més, fins i tot insistir en el fet que estudiant sempre el mateix tema, mai no en sabríem prou.

3. *Temàtica/Contingut*

Un altre aspecte important a tenir en compte és que, en fer una visita sigui a un museu monogràfic o d'obres de diversos autors o estils, és recomanable pensar en aquelles que poden ser més representatives i que ens serveixin per a explicar el que s'ha de tractar. S'aconsella aquesta tria prèvia perquè davant de col·leccions molt nombroses, un recorregut llarg i exhaustiu fatiga el visitant.

4. *Durada de la visita*

És recomanable fer visites d'una hora a una hora i mitja com a màxim. És el temps en què els alumnes poden mantenir l'atenció sense que decaigui. Però segons l'edat, el tipus de visita i l'activitat, pot allargar-se. El professor ho decidirà segons el seu criteri, i amb més motiu si es realitza la major part del treball en el mateix museu o centre, assistint als tallers o bé a les mateixes sales.

5. *Preparació d'una visita*

D'acord amb el que s'ha anat dient, si es pretenen uns resultats mínims, cal pensar i cal donar també, unes pautes de treball als alumnes per situar-los en el tema i perquè n'obtinguin un fruit.

Els centres que compten amb un departament d'educació poden facilitar molt la nostra feina, i l'assessorament de l'equip pedagògic d'un museu pot o hauria d'orientar l'ensenyant en els següents punts:

Com utilitzar el museu o centre.

Quines visites i per a quins nivells d'acord amb el seu contingut es poden realitzar.

Quin material té a l'abast per a la seva utilització.

Referències bibliogràfiques i utilització de la biblioteca.

Cessió de material fotogràfic en servei de préstec.

Preparació conjunta de la visita.

Orientació per a la preparació a càrrec dels professors o alumnes.

Introducció del tema en realitzar la visita amb els alumnes.

Etcètera.

Si la preparació és a cura del professor, algunes de les fases a tenir presents i segons el tipus de visita serien:

1a. FASE

Visita prèvia del professor

a) A fi d'iniciar la preparació, tenir coneixement del contingut, pensar i concretar allò que han de veure i fer els alumnes.

b) Realitzar, en cas que sigui necessari, diverses diapositives per comentar als alumnes allò que observaran o bé per introduir-los al tema.

c) Consulta a la biblioteca o departament de publicacions del material que ens pot ser necessari (citacions, fotocòpies, referències bibliogràfiques, reproduccions, etc.).

2a. FASE

Preparació de la fitxa de treball

d) Realització d'un qüestionari o fitxa de treball segons els objectius o la finalitat de la visita.

e) Elaboració de ciclostils o reproduccions en fotocòpies per donar als alumnes.

f) Aprofundiment del tema. Preparació de la introducció informativa a classe amb o sense diapositives.

3a. FASE

Preparació a classe amb els alumnes

g) En una o unes quantes classes anteriors a la visita; són per realitzar exercicis si es consideren necessaris, o es dediquen a introduir el tema, passar diapositives d'allò que veuran o fer comentaris. Finalment, es facilita el material amb la metodologia preparada i s'expliquen els detalls de la mecànica de la visita. S'insisteix amb el material mínim necessari si no el proporciona el

departament d'educació del centre:

Estoiç amb els instruments varis per a escriure, dibuixar i pintar (llapis núms. 2 o 3, pluma o retolador, llapis de colors o retoladors).

Suport (carpeta dura i llisa).

Fulls de paper blanc.

Seguir les indicacions ordenadament.

4a. FASE

Visita al Museu o centre d'interès

h) Es realitza segons l'itinerari i la proposta de treball donada. Els alumnes escolten les explicacions, observen, prenen notes, apunts, responen el qüestionari, dibuixen, adquireixen material, etc.

5a. FASE

Treball definitiu posterior a la visita

i) Les classes següents poden ser per fer el treball definitiu i ampliar el tema si es creu convenient, consultant llibres de text o altra bibliografia o proposant activitats pròpies de la matèria, relacionades amb l'ampliació del contingut temàtic.

6a. FASE

Avaluació dels resultats

j) Un cop acabats els treballs, s'exposen i es comenta l'experiència.

Si el lector vol ampliar la informació sobre el tema, pot trobar-la en les següents referències:

Bibliografia

- BÉNOIST, Luc, *Musées et Muséographie*, Les Presses de l'Université de France, París 1960. (Col. Qué sais je? n.º 904.)
 CRESPIÁN, José Luis, ROJAS, Roberto y TRA-

LLERO, Manuel, *Los Museos en el mundo*, Ed. Salvat, Barcelona 1975. (Col. Biblioteca Salvat de grandes temas n.º 26.)
Guia dels Museus de Catalunya, Caixa de Pensions, Barcelona 1979.

Hemerografia

«Cuadernos de Pedagogía» n.º 42, junio 1978:
Museo y Escuela

BALADA, Marta, *El aprendizaje del arte*, pàgs. 14, 15 i 16.

GARCÍA, Andrea, *Museo tradicional y Museo al servicio de la comunidad*, pàgs. 4, 5 i 6.

GARCÍA, Andrea y LOZOYA, Bettina, *El descubrimiento de una cultura*, pàgs. 10 a 13.

PAYET, Tica, *Crónica de una visita*, pàgs. 17, 18 i 19.

PUJOL AVELLANA, Rosa M.ª, *Funciones del Departamento de Educación*, pàgs. 7 i 8.

«Cuadernos de Pedagogía» n.º 77, mayo 1981
 BALADA, Marta, MISSÉ, Angels, *Recreación en torno a Joan Miró*, pàgs. 15, 16 i 17.

«Perspectiva Escolar»

LISSON, Assumpció, *La visita a un Museo*, 1977, núm. 13, pàg. 56-57.

AJUNTAMENT DE BARCELONA, *Departaments de pedagogia dels museus de Barcelona*, 1978, núm. 25, pàgs. 59-64.

LLOPART, Dolors, *Museus locals i comarcals*, 1978, núm. 29, pàgs. 61-64.

Arran de les visites de grups d'escolars al Museu d'Art de Catalunya, 1979, núm. 40, pàg. 58.

«Reforma de la Escuela»

GARCÍA, Andrea, *El Museo, un complemento de trabajo*, n.º 18, mayo 1980.

ALIBES, Loreto, FARRO, Dolors, MORATÓ, Fortià y Todó, Elisabet, *Conocer un museo*, n.º 19, junio 1980.

GUASCH, M.ª Teresa, *Un acercamiento a la historia y a la cultura catalana*, n.º 20, julio-agosto 1980.

PUJOL AVELLANA, Rosa M.ª, *La historia a través de la sensibilización estética*, n.º 21, septiembre 1980.

ORÍOL, Montse, ROTGER, Cristina y SAGUÉS, Ramón, *El museo, un instrumento para los maestros*, n.º 36, enero 1982.

Centres de Informació

DIFUSIÓN CULTURAL DE LOS MUSEOS DE BARCELONA, Baixada de la Llibreria, núm. 7, telèfon 315 00 53.

Galeries d'Art

TRES CURSILLOS EN EL RINCONET 1982

CURSILLO 1. 5 al 10 de julio.

Lluís Toro Trallero y Manolo Fernández Pérez:

EL PRE-TALLER: Determinación de objetivos, programación y evaluación de las áreas de trabajo (académico, técnico - manipulativo, social) desde la perspectiva de la integración laboral.

CURSILLO 11. 12 al 17 de julio.

Wilma Penzo:

Aprendizaje de los hábitos de autonomía e independencia. Técnicas de aconsejamiento.

CURSILLO 111. 19 al 24 de julio.

Laura Bosch Calcerán y Manolo Monferrer Villalonga:

Adquisición de lenguaje en niños deficientes.

PARA MAS DATOS dirigirse a:
 El Rinconet, Villafamés, Castellón, tel.: 79.

«PICASSO A L'ESCOLA».

Una exposició per a nens

Andrea García

Cap Difusió Cultural de Museus

Roser Vila

Departament de Cultura de l'IME

Ajuntament de Barcelona

L'Ajuntament de Barcelona, en el marc dels actes del centenari del naixement de Picasso, ha volgut muntar una exposició itinerant que facilités unes condicions organitzatives, que permetessin participar activament a la gent menuda en aquest centenari picassà. Una exposició de Picasso a l'Escola permet: no perdre la intimitat del marc escolar i del barri on es viu, evitar llargs desplaçaments i presentar l'exposició amb un llenguatge i material didàctic més adient a les necessitats d'aquests nivells.

Es així com el Servei de Difusió Cultural de Museus es posà a treballar conjuntament amb el Departament de Cultura de l'IME, per valorar el tema i trobar la forma més adequada per a l'organització i difusió de la mostra.

El plantejament de l'exposició va ser el següent: la mostra seria itinerant, se'n faria un model original i tres còpies. Pensàrem que calia que estiguessin instal·lades als locals de les escoles públiques, tant de l'Ajuntament com de la Generalitat de cada districte.

Algunes d'aquestes escoles públiques treballaren durant el curs 80-81 aquest tema. Concretament en la investigació prèvia d'aquesta exposició, hi col·laboraren tres escoles municipals, dues de la Generalitat i una de privada.

Objectius de l'exposició

Els objectius que es perseguien amb l'exposició eren:

a) Mostrar Picasso com a un OBSERVADOR de la realitat en què viu.

b) Destacar que aquesta realitat, mitjançant tècniques i estils, és la que ens mostra en la seva obra.

c) Donar relleu al procés de creació, vinculat a la utilització de tot tipus de materials.

d) Mostrar Picasso com a INVESTIGADOR constant, cosa que es reflecteix en una activitat extensa quantitativament i qualitativament, puix que es manifesta en molt diverses facetes (pintura, escultura, collage, ceràmica...).

El mestre pot articular tot això en funció de les possibilitats de la classe i de la pròpia iniciativa. El material que s'ofereix en el muntatge facilita:

1. El seguiment dels diferents estils picassians.

2. Presentació temàtica (animals, jocs, festes, nens) pròxima a la realitat.

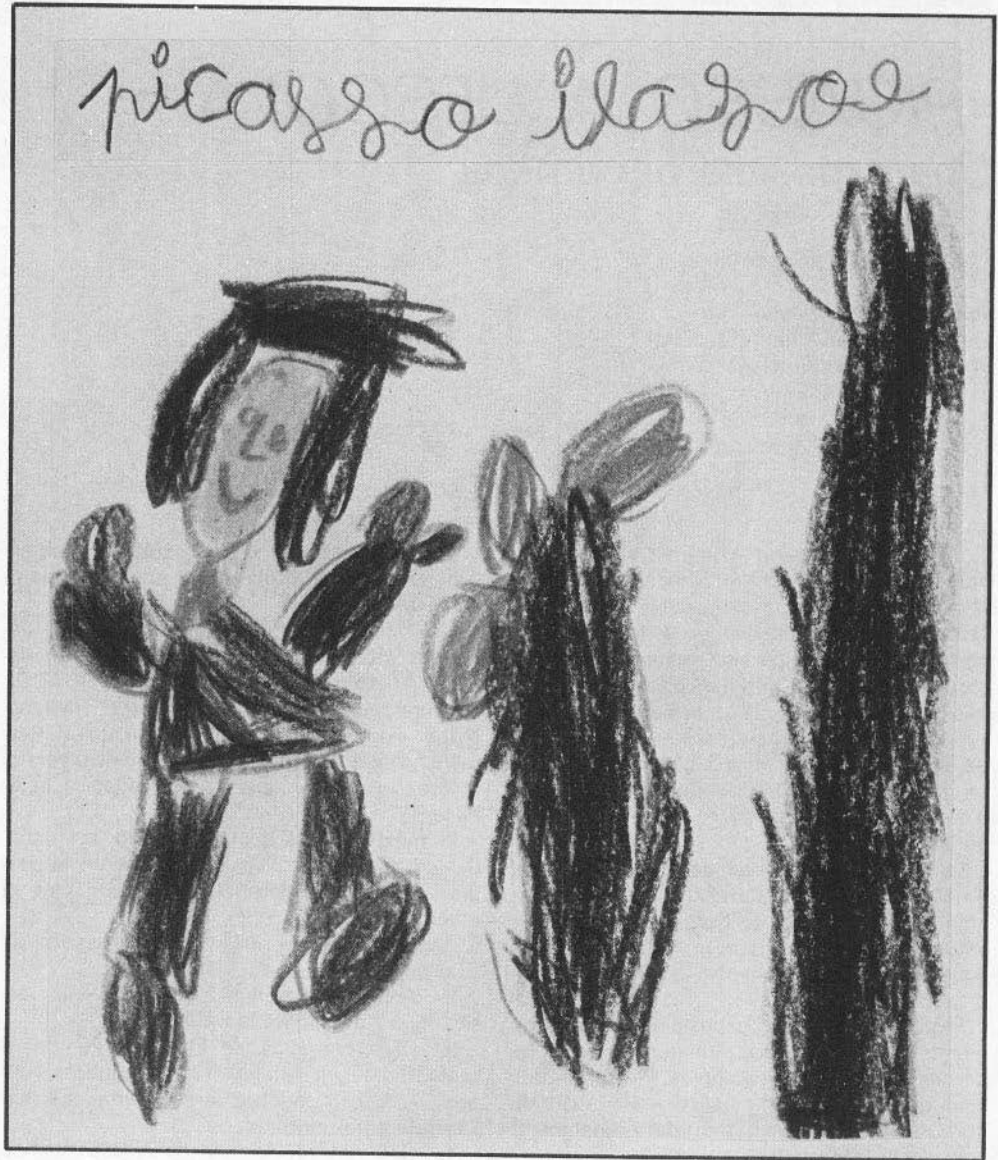
3. Una referència de Picasso dins de la realitat del seu temps (família, amics, viatges...), a fi de mostrar la proximitat humana i artística del pintor.

4. Una visió de la vida de Picasso com a referència de la seva evolució física i artística.

Tot això justifica que es prescindeixi de les anècdotes de la vida (que seran introduïdes en funció de l'organització que cada mestre doni a aquesta activitat), i que s'hagi seguit un criteri de REPRESENTATIVITAT i no d'exhaustivitat dels fets i obres presentats, tot considerant:

a) Els nivells d'atenció a mantenir en nens de 5 a 11 anys.

b) La necessitat d'oferir un material de nivell mitjà (ni de sobre informació per als més petits, ni de manca d'informació per als

més grans). S'ha cercat una adequació de grau i dificultat mitjans, a fi que tots els nivells en puguin sortir beneficiats.

Segons els objectius de l'exposició abans esmentats, es va fer un buidat del material fotogràfic-bibliogràfic del Museu Picasso de Barcelona, buscant una selecció en la qual apareguessin de forma representativa les diferents èpoques i tècniques de l'obra de Picasso, així com les imatges del pintor que donessin una més gran sensació de proximitat quotidiana per als nens/nenes espectadors.

D'aquesta selecció en vam obtenir una àmplia mostra, que, agrupada entorn als temes d'origen, presentarem a nens de tots els nivells a què anava destinada l'exposició, a fi que manifestessin les seves preferències tant d'acceptació com de rebuig.

Naturalment tot el material exposat són fotografies o bé làmines de reproduccions d'obres. Això fa que la mostra no tingui la riquesa i l'impacte que tindria una mostra amb els mateixos criteris, però amb obres originals de Picasso.

Organització de la visita

El procés que se segueix per participar en l'exposició «Picasso a l'escola» és el següent: el Servei de Difusió Cultural de Museus i el Departament de Cultura de l'IME contacten amb totes les escoles del Districte, públiques i privades, que tinguin els nivells de pre-escolar, cicles inicial i mitjà, amb una carta que la Junta de districte collabora a trametre, invitant els mestres a una reunió conjunta en el marc de l'escola que acull l'exposició.

Aquesta reunió té una finalitat informativa tant pel que fa a les activitats del centenari Picasso a la ciutat, com l'exposició a l'escola en concret. Es reparteix el material complementari de l'exposició: dossier per al mestre, calendari de les activitats del centenari, cartells, etc. Es projecten les diapositives que després tindran els mestres al seu abast per poder preparar l'exposició amb els nens i nenes. No hi falta el debat de com tractar el tema. Tot això s'ha concretat en un primer torn, del 17 de novembre a l'11 de desembre, a les escoles següents:

- Districte VII. Col·legi de la Generalitat «Barcelona».
- Districte IX (Sud). Escola Municipal «Ignasi Iglésies».
- Districte X. Escola Municipal «Casas».
- Districte XII. Escola Municipal «Tramuntana».

Segon torn, del 14 de gener al 12 de febrer

- Districte I. Col·legi Verge del Mar. Plaça Poeta Boscan, s/n.
- Districte II. Escola Municipal «Barkeno». Passeig Zona Franca, 56.
- Districte IV. Col·legi Nacional «Ramon Llull». Diagonal, 275.
- Districte VI. Col·legi Nacional «Reis Catòlics». Aragó, 121.

Tercer torn, del 18 de febrer al 26 de març

- Districte IX (Nord). Col·legi Nacional «Cardenal Cisneros». Carrer Molino.
- Districte XI. Col·legi Nacional «Ausias March». Plaça Comas, 10.
- Districte III. Col·legi Nacional «Dolors Montserdà». Av. Vallvidrera, 9.
- Districte XII (Sud). Col·legi Nacional «Sardà i Salvany». Rambla Volard, 86-88.

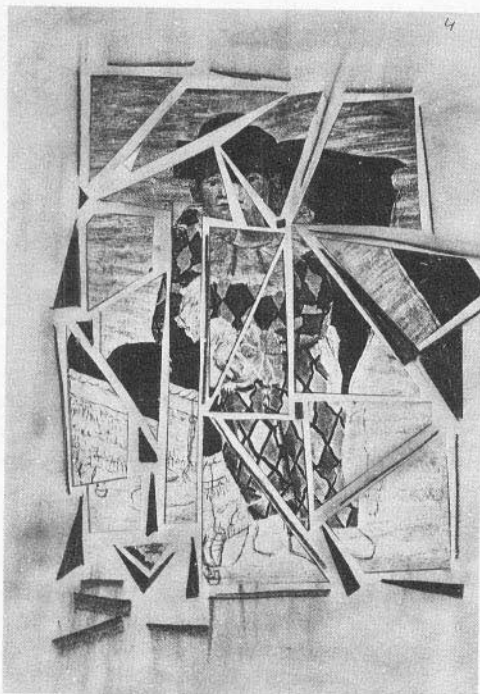
Quart torn, del 14 d'abril al 14 de maig

- Districte VIII. Escola «Patronat Domènech». Sant Pere Màrtir, 1.
  - Districte V. Col·legi Nacional «Milà i Fontanals». Àngels, 3.
  - Districte III. Col·legi Nacional «Uruguay». Guillerme Tell, 2.
  - Districte IX (Nord). Col·legi Nacional «Ferrer i Guàrdia». Perafita, s/n. (Ciutat Meridiana-Torre Baró).
- Des del 15 de novembre al 22 de desembre de 1981.
2n., 3r. i 4t.

Per concretar la visita, els mestres interessats connecten amb l'Institut Municipal d'Educació, on se'ls informa de quan poden rebre el material i es reserven un dia de visita. Les diapositives de préstec es recullen a l'escola on hi ha l'exposició, després de concretada la visita per telèfon. Podran disposar d'aquestes, fins el dia de la visita per treballar el tema, els diferents grups de l'escola.

La visita a l'exposició consisteix en un recorregut per la mostra, per grups; els visitants poden treballar pintant o dibuixant, fent unes fitxes que els ajuden a observar o bé jugant amb un dòmino o puzzle amb imatges picassianes.

FLASH D'EXPERIÈNCIES

Volguérem donar de Picasso la idea d'artista canviant, compromès amb l'època en la qual va viure, època de grans canvis, ensem. Explicàrem que totes les seves «èpoques» tingueren com a motor un fet que l'impressionà.

Donàrem una especial importància a l'època cubista.

L'artista veu que els seus sentiments ja estan expressats d'una determinada manera i busca una nova fórmula per a descriure què hi ha darrera de l'home, darrera d'aquesta dimensió en la qual viu.

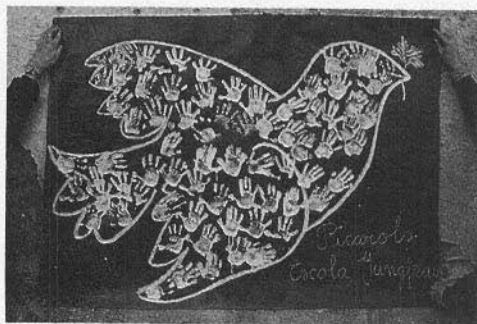
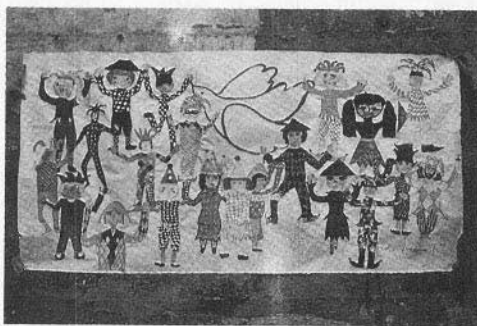
El cubisme té per als nois la sortida del collage. Els fa illusió que un artista com Picasso hagi utilitzat aquesta tècnica, tan treballada a l'escola.

Hem intentat de compondre alguna obra seva, retallar-la i fer-ne un puzzle; l'espai interior que hi ha en una pintura és quelcom important.

7è. EGB Mowgli (Reus)

La festa de Nadal d'enguany ha estat batejada com el Nadal de la Pau, perquè el «Colom» ha estat un símbol, ja que cada un dels nois n'havia de fer un i lliurar-lo com a present a un altre company.

Les representacions de cançons, poesies, contes i avarada de globus amb un missatge, havien de tenir la característica i el signe de la pau.

Els treballs realitzats, exposats en diferents llocs de l'escola, servien per ambientar i donar relleu i color a la festa.

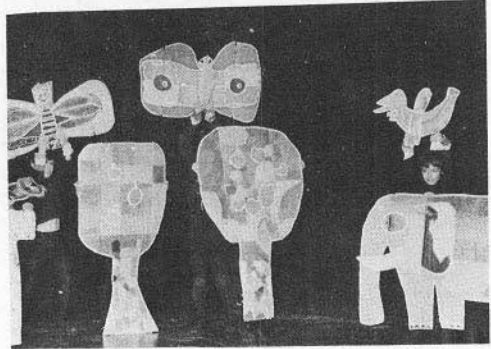
Escola Jungfrau (Badalona)

L'objectiu que perseguíem consistia a donar a conèixer als nens-es la vida i l'obra d'un pintor, Pau Picasso, el centenari del qual celebrem enguany. Alhora, era un pretext que ens permeté de parlar de la pintura, del color, de la forma...

Va fer-se una obra de teatre a partir d'històries relacionades amb algunes reproduccions dels quadres de Picasso, inventades o bé de textos triats d'entre diversos autors. Totes estarien relacionades dins d'una altra història: «El segrest d'uns quadres el dia de la inauguració d'una exposició en commemoració del centenari Picasso». La confecció dels decorats, del vestuari, d'elements teatrals com els titelles i la música de l'obra ens van ocupar dos trimestres de les classes de plàstica i música.

Aquestes reproduccions fetes a l'escola van ser exposades al carrer amb motiu de la festa major del barri.

Acadèmia Sant Josep (l'Hospitalet)

Estàvem asseguts en rotllana, parlant. Una nena va explicar que havia vist la representació dels Comediants sobre Picasso i de seguida se n'hi afegiren d'altres que també l'havien vist. Vam començar a parlar de qui era Picasso i comentàvem que els altres personatges de la representació eren trets de quadres que ell havia pintat.

Van escriure petits comentaris sobre reproduccions de quadres d'en Picasso: és el Guernica, representa una batalla. No sé què és, però m'agrada. En Picasso ho fa molt bé. És de l'època rosa...

1r. EGB Pompeu Fabra (Barcelona)

28 Encetàrem la celebració de Picasso a l'escola explicant a grans trets la vida del pintor; ens vam servir d'una col·lecció de llibres sobre la vida, illustrats amb gran quantitat de làmines.

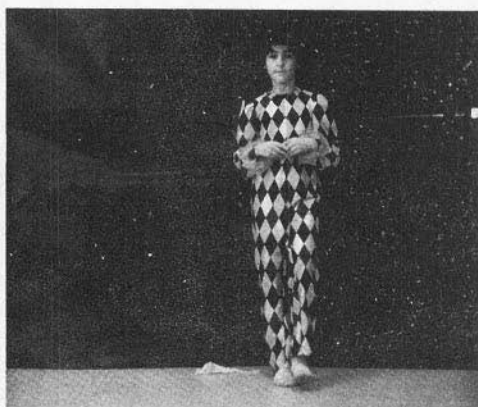
Posteriorment vam treballar sobre una reproducció del «bust de dona amb capell», feta amb gelatina, que s'havia d'acolorir amb rotuladors amb la finalitat de familiaritzar-se amb ella per pintar-la després en un mural al carrer de l'escola, utilitzant pintures plàstiques. Per dur a terme aquest mural un mestre va disposar d'una persona que el va suplir dos dies durant els quals els nens anaven passant a pintar una estona en grups de quatre o cinc.

Escola Sant Miquel (Cornellà)

A l'escola Heura els nois i noies de 6è. celebraren una festa «picassiana»; tots hi foren convidats.

Cada grup havia de triar el «seu» quadre. Redactaren un guió per a «representar-lo». Dissenyaren l'espai escènic i, tot seguit, confeccionaren el vestuari.

El dia de la festa tota la classe està en silenci.

En les seves cares maquillades i en els seus cossos han pres vida els mateixos quadres.

Escola Heura (Barcelona)

Maternal i Parvulari

Equip de parvulari de 'l'Avet'

Cicle inicial i mitjà d'EGB

Col·lecció "La Clau" de "Rosa Sensat"

Dos noms de prestigi per a uns textos de qualitat

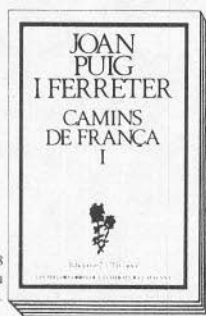
Nova col·lecció al servei de l'Escola de Catalunya

Assegura la coherència i continuïtat pedagògiques al llarg dels diferents nivells i la relació entre les matèries

Es motivadora de l'activitat dels nens, perquè el treball està fet en equip per mestres-autors, coordinadors i dibuixants.

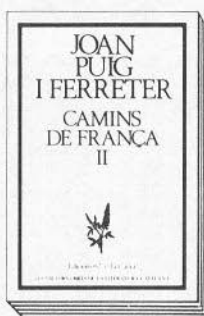
LES MILLORS OBRES D'AQUEST MES

Les millors Obres de la Literatura Catalana

Nº 78
Preu
360 ptes.

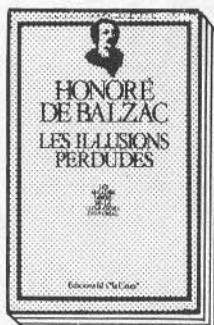
Camins de França (1934) és una de les obres mestres d'en Puig i Ferrer. La primera part, «Oratge i tenebra», relata la seva infantesa i les seves primeres aventures amoroses.

Nº 79
Preu
400 ptes.

En aquesta segona part, «Llibertat i poesia», Puig i Ferrer ens narra la seva experiència de vagabund per terres de França, on fa els més variats oficis per guanyar-se la vida, cercant un sentit per a la pròpia existència.

Les millors Obres de la Literatura Universal

Nº 13
Preu
650 ptes.

Aquesta obra és una de les més significatives de *La Comédie Humaine*, un vast conjunt de novel·les relacionades entre elles. Honoré de Balzac (1799-1850) cap de fila del realisme romàntic francès, ha estat traduït, en aquesta ocasió, pel novel·lista Jaume Fuster.

**DE VENDA
A TOTES
LES LLIBRERIES**

SUBSCRIVIU-VOS-HI! Retalleu aquesta butlleta, ompliu-la amb les vostres dades i porteu-la a la vostra llibreria o trameteu-la a **Edicions 62, Provença, 278, Barcelona-8.**

Nom _____	
Adreça _____	Tel. _____
Població _____ D.P. _____	
☐ Vull subscriure'm a « Les Millors Obres de la Literatura Catalana » i a « Les Millors Obres de la Literatura Universal », conjuntament.	
☐ Vull subscriure'm només a « Les Millors Obres de la Literatura Catalana ».	
☐ Quota mensual de 800 pessetes.	☐ Primer rebut de 5.000 pessetes i quota
☐ Quota trimestral de 2.200 pessetes.	☐ trimestral de 1.600 pessetes.
☐ Vull subscriure'm a « Les Millors Obres de la Literatura Universal », solament	
☐ Quota trimestral de 1.000 pessetes.	
Atendré el pagament de la modalitat elegida _____ Signatura _____	
en la <u>llibreta</u> núm. _____ de l'oficina	
cte. ct. núm. _____ de la	
Caixa de Pensions "la Caixa"	

Les Col·leccions que no vam poder llegir a l'Escola

"la Caixa" i Edicions 62

LES COLÒNIES ESCOLARS, UNA OCASIÓ DE TREBALL GLOBALITZAT A SEGONA ETAPA (2)*

Aprofitant que les colònies les fem a la vall de la Vansa (Alt Urgell), comarca que per la seva situació geogràfica és rica en zones de pasturatge, decidim que seria molt interessant de fer un estudi sobre la indústria lletera, tan important en aquest indret de Catalunya.

El treball constarà de tres fases. La primera, d'explicació del mestre a l'escola sobre l'origen, composició i indústria derivada de la llet. La segona, de visita a unes centrals lleteres de la Seu d'Urgell, i la tercera, d'un treball individual i col·lectiu tret de la visita a les centrals; així com també d'una petita experiència de laboratori.

EXPLICACIÓ A L'ESCOLA

El mestre exposa a les diferents classes la idea de la llet com una mescla de diferents substàncies i com a conseqüència d'això les possibles separacions dels components, relacionant-ho sempre amb l'obtenció dels derivats làctics, la seva utilització i importància alimentària.

Cal dir que per als nois de 7è. i 8è. curs, que ja han estudiat les mescles i diversos tipus de separacions físiques, aquest tema serà d'ajut ja que els permetrà de consolidar els coneixements adquirits anteriorment. En canvi, per als nois de 6è. curs servirà com a introducció a la matèria de cursos posteriors.

Per als nois de 8è. curs és especialment interessant l'estudi de la composició bioquímica de la llet com a exemple dels components elementals de la matèria viva, principis immediats que s'han vist durant el curs.

Creiem que pot ésser interessant de veure el profit que els nois han extret de les ex-

plicacions prèvies, així com també el treball posterior a la visita que fem a les centrals lleteres.

Exposem el treball de diferents nois de segona etapa. Cal tenir en compte que l'explicació de conceptes fonamentalment químics tan sols han estat explicats a la classe de 8è. curs i, per tant, els paràgrafs corresponen tots únicament als nois de 8è.

Ens limitem a reproduir la refosa de les explicacions de la classe com a mostra d'aquest treball.

LA LLET

En una central lletera hi van uns camions que han anat a recollir la llet pels pobles. Els pagesos munyen les seves vaques i deixen la llet en unes lleteres al costat del camí. El camió de la central lletera passa per allà i recull la llet. Llavors, la porta a la central, perquè allà puguin tractar-la.

La llet que ens bevem nosaltres, un cop surt de les centrals lleteres, ha rebut tota una sèrie de tractaments i se n'han tret els derivats. Segons el tractament que facin a la llet, serà d'un tipus o d'un altre.

* Vegeu la primera part d'aquest article al número 61 (gener 1982).

De la llet, se'n poden treure derivats perquè és formada per tota una sèrie de substàncies, que són:

- 3,8 % de lípids (greixos)
- 3,2 % de proteïnes
- 4,8 % de glúcids (sucres)
- 0,7 % de minerals
- 87,5 % d'aigua

Aquests percentatges són els de la llet de vaca. Les proteïnes que porta la llet són:

- Caseïna (que hi és en proporció majoritària)
- Lactoalbúmina
- Lactoglobulina
- Enzims

Els glúcids són sucres. El sucre de la llet és la lactosa.

Els minerals que porta la llet són: calci, potassi i fòsfor. El ferro també hi és, però en tan poca quantitat que es pot dir que quasi no en té.

La llet també porta vitamines.

La qualitat de la llet depèn també de l'edat que tingui la vaca. Segons l'edat, el gust variarà.

Els primers dies que la vaca té el vedell, la llet que produirà només serà bona per al vedell, però no pas per a les persones. També depèn del faratge que mengi; la qualitat de la llet serà més o menys bona. Quan una vaca ja és vella, té tendència a agafar malalties, com poden ser el tifus i la tuberculosi; llavors la llet que produeixen serà dolenta perquè si la bevem les malalties se'ns poden transmetre. Per evitar-ho, el que fan és vendre les vaques a l'escorxador. Les centrals lleteres, com que tenen en compte aquestes malalties no passen a la gent.

Si deixem la llet acabada de muntar en contacte amb l'aire durant dos dies, se'ns coagularà i se'ns tornarà agra, perquè la lactosa se'ns torna un àcid, dit àcid làctic, ja que en l'aire hi ha uns bacteris que se'n diuen làctics, que transformen la lactosa. Quan tenim el medi àcid, precipita la caseïna.

Menes de llet

Llet de cabra. — Porta més lactoalbúmina i greix que la llet de vaca.

Llet de dona. — Té més lactosa i també més lactoalbúmina que la llet de vaca. Té una deficiència i és que no té tants minerals ni tanta caseïna.

Llet d'euga i de somera. — Aquesta llet és semblant a la llet de dona.

Totes les llets tenen, però, com a mineral majoritari el calci.

Tipus de llet segons el tractament

Pasteuritzada. — La posen a 72 °C i maten una mena de microbis que són els patògens. Aquesta llet, un cop surt de la fàbrica, només és bona durant tres dies.

Esterilitzada. — La posen a 130-140 °C i maten tots els microbis. Aquesta és la llet d'ampolla normal i que es conserva durant mesos.

Llet fresca. — És la que surt directament de la vaca, només hi posen una mica d'aigua i per beure-se-la s'ha de fer bullir.

Descremada o desnatada. — Només porta un 0,1 % de greix.

Semidescremada. — Porta un 1,5 % de greix.

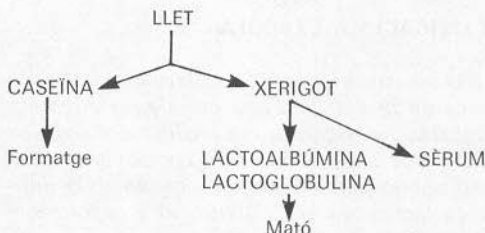
Derivats de la llet

Dels greixos o lípids de la llet, se'n treu la nata i la mantega.

De les proteïnes en traiem el mató, el recuit i el formatge que, fonamentalment, és compost de caseïna.

La precipitació de la caseïna es fa escalfant la llet a 30-35 °C tirant-hi llavors herba-col (que és la flor d'un tipus de card) o bé lactat càlcic. Després d'aquest procés, la llet és coagulada en forma de caseïna i ens queda un líquid que se'n diu xerigot.

De la caseïna, en fem el formatge, i el xerigot el podem tornar a posar al foc fins a 100 °C perquè torni a precipitar. Del precipitat, n'obtenim la lactoalbúmina i la lactoglobulina, que és la part sòlida, i el sèrum, que és la part líquida. Es pot dir que aquesta part líquida és pràcticament aigua. D'aquest precipitat, en traurem el mató.

Procés per a fer el formatge

La caseificació. — Precipitació de la caseïna.

Prensatge. — Es prensa la caseïna esmicolada. Si el prensatge es fa en una premsa, el formatge serà dur i si es fa embolicant-ho amb un drap el formatge serà tou.

Salament. — Aquest procés és el de salar el formatge per donar-li gust. Del formatge que porta un 2 % de sal se'n diu dolç i el que porta el 5 % de sal és el formatge salat.

Maduració. — El procés de maduració és el de fermentació. Es pot fer artificialment i naturalment. El procés natural s'ha de fer en una època determinada, quan la temperatura és l'adequada, de 13-18 °C. El procés artificial és el que es fa servir en les indústries; forcen la temperatura d'una cambra perquè aquesta sigui l'adequada i poder fer, així, la fermentació.

Segons el tractament que tinguin els formatges durant l'època de fermentació o maduració, aquests

seran d'una mena o d'una altra. La mena del formatge també depèn del greix que porti.

El formatge doble-gras porta un mínim del 60 % de greix.

El formatge extra-gras porta un mínim del 45 % de greix.

El formatge gras porta un mínim del 40 % de greix.

El formatge semigras porta un mínim del 25 % de greix.

El formatge magre porta menys d'un 25 % de greix.

Formatges de Catalunya

Ja en el segle XII a Catalunya hi havia molts ramats de cabres i ovelles. A l'hivern els baixaven al poble i a l'estiu els pastors els portaven a la muntanya. A l'hivern, la llet se la bevia la gent, però a l'estiu s'hagués fet malbé. El pastor en feia formatge.

A partir de l'any 1924 es van començar a construir cooperatives lleteres. Com que a causa de les cooperatives lleteres es va anar canviant la mena de bestiar perquè volien molta llet i com que la vaca és l'animal que en dóna més, van anar canviant els ramats de cabres pels de vaques per tot el Pirineu.

La producció artesanal de formatges anà disminuint, i augmentant al mateix temps la producció de formatges a les centrals lleteres.

A Catalunya trobem bàsicament sis tipus de formatges (a més dels altres derivats):

Formatge serrat o d'ovella (1).

Formatge de la Vall d'Aran (2).

Formatge del tupí (3).

Formatge llenguat o cucat (4).

Formatge tendre de cabra i de vaca (5).

Formatge brossat o de brull (6).

Mató de cabra o de vaca (7).

Recuit (8).

Cal dir que el nivell en l'explicació del tema, així com el nivell assolit en els tres cursos ha estat diferent.

Un exemple és que si bé un noi de 6è. curs parla que la llet, quan es fa malbé, es torna agra i s'agrumolla (concepte de llet bona o dolenta), per a un noi de 7è. curs la llet es torna agra en transformar-se la lactosa (idea de procés químic). En canvi un noi de 8è. curs diu que la llet es torna agra en transformar-se la lactosa en àcid làctic, produint així una acidesa en el medi, la qual provoca la coagulació de la caseïna (explicació de quin és el procés químic produït).

Tots els nois, però, mostren un gran interès en el tema i intervenen sovint en l'exposició, cosa que podem atribuir al fet que si bé la llet i els seus derivats els són coneguts des de sempre, ara se'ls mostren com un món desconegut, i s'adonen que com més s'aprofundeix en un tema, més desconegut es presenta.

En aquest cas, la llet esdevé un centre d'interès quant a investigació, començament d'una major capacitat d'observació i d'estudi de les coses que ens envolten i formen part de la nostra vida quotidiana.

També és cert que una bona part dels nois presenten cert interès a comparar la llet embotellada amb la llet fresca, circumstància que aprofita el mestre per inculcar-los un esperit crític vers la qualitat dels aliments que hi ha als comerços.

Amb tota aquesta informació esperem que la visita a les centrals lleteres es faci entenedora i profitosa.

TREBALL EXTRET DE LA VISITA A LES CENTRALS

Quan la llet arriba a la fàbrica amb els camions, es descarreguen les lleteres i s'analitza la llet de cada una per veure si és bona i quant de greix porta; com més quantitat de greix tingui, més bona és i més es paga perquè es poden fer més formatges i més mantega.

Hi ha llet que es torna àcida i llavors ja no serveix per poder fer els formatges.

La llet fresca que arriba a la central es posa en un circuit de refrigeració perquè no s'hi multipliquin els microbis.

Deixen la llet en repòs i a la part de sobre s'hi fa una capa de nata. També n'obtenen nata per mitjà d'una màquina que centrifuga a una temperatura de 12-15 °C. Se'n diu desnatació. D'això se'n fa la nata de pastisseria i també en treuen la mantega.

La mantega la fan en uns barrals (mantegueres) que van rodant i van atapeint la nata fins que es fa mantega. La mantega és pasta per eliminar els grumolls que pugui tenir i per treure'n l'aigua. Un cop feta la mantega, la posen en aigua glaçada perquè es faci dura. Després la tallen a la mida que volen i l'empaqueten per portar-la a la venda.

Per tal de transportar la mantega sense que es faci malbé, la congelen i després posen els paquets dins de capses de «porex-pan» (que conserva bastant la temperatura de la mantega congelada) i així no calen camions de transport especials.

Posen la llet de la qual han tret la nata en uns barrals molt grans i hi fan precipitar la caseïna posant-hi quall. Després la caseïna passa per uns tubs i va a parar cap a la premsa on li treuen el sèrum i queda la massa que és el formatge. Un cop premsat el van tallant i el posen en uns motlles.

Després es fa el procés de salar. Es tracta de posar els formatges en una mena de banyeres on hi ha aigua i sal en una concentració de 20 g/l. Aquests formatges s'hi estan un quant temps.

El procés que ve després és el de maduració. Es posa el formatge en unes prestatgeries de fusta en una sala molt gran, que es manté a una temperatura determinada per facilitar aquest procés. Segons la mena de formatges el temps de maduració és més o menys llarg. Dura de quinze dies a un o més anys. El formatge tendre és el que s'hi està menys temps i el dur el que s'hi està més temps.

El preu dels formatges també variarà segons el temps que estiguin a les cambres de maduració. També variarà la mena de formatge i el pes disminuirà en un 4 o 5%. Durant el temps de maduració no hi fan cap mena de tractament.

Pel tal que els formatges tinguin una millor presentació de cara a la venda, els recobreixen de parafina, que és una cera vegetal, vermella per al formatge de bola, groga o blanca per al formatge manxego i negra per al de cabra. La parafina s'hi posa per immersió a una temperatura de 140 °C. A temperatura ambient la parafina és sòlida, quan està a 140 °C és líquida.

Després ve el procés d'emalatge que és quan posen els formatges dins les capses, a punt ja per portar-los als llocs de venda.

Així, doncs, el procés del formatge és el següent: Llet → es precipita la caseïna → separació del xerigot i la caseïna → premsat i tallat → es posa en motlles → es fa el salat → es posa en cambres de maduració → es fa l'emalatge i el transporten.

Tractament del xerigot

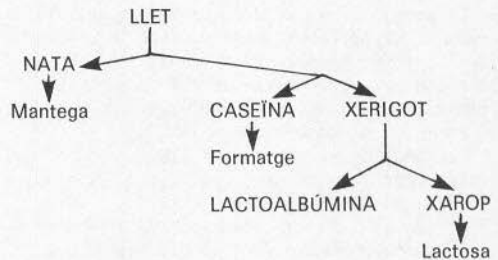
Del xerigot que han separat en treuen la lactoalbúmina i la lactosa.

La lactoalbúmina es treu del xerigot precipitant-la a pressió, en una autoclau. La lactoalbúmina serveix per fer pinsos.

Quan la lactoalbúmina precipita, el líquid que en queda és el xarop. Per treure'n la lactosa fan cristallitzar el xarop; després la renten en centrifugues, l'eixuguen i la fan pols en un molí.

La lactosa es fa servir en productes farmacèutics, en la fabricació de caramels, pastisseria, explosius i per a conservar els embotits.

Tractaments que fan a la llet en la central lletera per aconseguir derivats

Generalment, el treball individual respon força bé a tot allò que els nois van observar i preguntar a la central. L'interès no solament es va centrar en el procés d'elaboració dels derivats làctics, sinó també en les condicions de treball i d'altres aspectes socials, fent la comparació entre les dues centrals lleteres que van visitar.

El treball col·lectiu consisteix en el muntatge d'un mural en el qual participen un grup de 22 nois de tots dos cursos, mentre que la resta de nois de segona etapa treballen sobre socials, llengua, botànica...

Per a 6è. i 7è. curs, el treball pràctic consisteix a obtenir el precipitat proteic de la llet mitjançant l'addició de lactat càlcic (4 g/l), que és una manera de fer mató.

Els de 8è. curs, a més a més, comproven una de les característiques pròpies d'un àcid

en fer coagular la caseïna de la llet amb àcid clorhídric i veure que una mica de sosa no la fa precipitar.

Tenint present la diferent capacitat d'assimilació d'un tema monogràfic per a diferents nivells de segona etapa, els nois han assolit força bé els objectius d'aquest treball. Objectius com ara: l'adquisició d'una colla de conceptes nous, l'ampliació del vocabulari específic, la captació de la necessitat del pas de l'elaboració artesanal del formatge i la mantega a la seva industrialització i el despertar l'interès per a observar i investigar les coses que ens envolten, que és l'objectiu primordial que cal que estigui present en tot treball de colònies.

Equip de 2a. etapa Escola Barrufet

Antoni Burguesa

Lluís López del Castillo

Joan M. Serra i Sala

Mercè Terradellas

ESCOLA CATALANA

LLIBRES APROVATS PER A LA UTILITZACIÓ A LES ESCOLES, PER LA GENERALITAT I PEL MINISTERI D'EDUCACIÓ

LECTURA

Lletres (5-7 anys). Ymbert
Comencem a llegir. Garriga

1. Beceroles (5-7 anys)
2. Estels (7-8 anys)

Quatre sota un pi (8-10 anys). Mathieu
Les finestres del món (9-11 anys).

J. Dalmau

Històries del meu país (9-11 anys). Bagué

Plats i olles (10-12 anys). L. Masip

Història de Catalunya. Tria d'episodis (10-14 anys). Rovira i Virgili

Selecta de lectures (10-14 anys). Martorell

1. Les plantes, els animals, els elements (4.^{rt} i 5.^è)
2. La mar, la plana, la muntanya (5.^è i 6.^è)
3. Els pobles, les ciutats, els homes (7.^è i 8.^è)

Terra d'escudella:

Les faldilles de l'avia

Cartes de set

L'ull invisible

Català amb els clàssics. I. Casals

EXPRESSIÓ PLÀSTICA

CICLE INICIAL

- 1.er **Expressió plàstica 1.** - Gratacós
  - 2.^{on} **Expressió plàstica 2.** - Gratacós
- Expressió plàstica.** Guia didàctica

COL-LECCIÓ GRAÓ

(Equip pedagògic GRAÓ)

1.er curs

Quaderns de treball 1

Llibre del mestre 1

Làmines d'imatge

15 làmines (1.er curs)

2.^{on} curs

Quaderns de treball 2

Llibre del mestre 2

EDITORIAL TEIDE, S. A.
Viladomat, 291 - Barcelona-29

EXCURSIÓ A COLL D'ERES, MONTCAU I COVA SIMANYA (SANT LLORENÇ DEL MUNT)

6è. d'EGB

Itinerari

Si fem l'excursió des de Barcelona, podem agafar l'autopista A-18 i deixar-la a la sortida 5, *Terrassa-Ronda*. Recorrerem el Cinturó de Ronda fins que trobem l'indicador: «Centre Ciutat-Matadepera», on girarem a l'esquerra i agafarem l'Avinguda de les Glòries Catalanes (que té un tros sense asfaltar); quan trobem l'Avinguda de Barcelona, la recorrerem fins una cruïlla regulada amb semàfors. Girarem novament a l'esquerra, bo i creuant la carretera de Castellar i deixant una gasolinera a la dreta, i agafarem el carrer dels Herois de Codó. El seguirem fins a la Plaça de la Creu; allí trobarem la carretera de Matadepera i Talamanca, que seguirem en direcció a Talamanca. A tres quilòmetres de Terrassa, deixarem a la dreta el ramal que porta al centre de Matadepera. Passat aquest poble, continuarem en direcció a Talamanca, sempre per l'esquerra de la Riera de les Arenes. Després de molts revolts, passarem el km 14 i ens aturarem a l'hm 8. A l'esquerra de la carretera hi ha espai suficient per a estacionar-hi uns quants autocars; a la dreta hi ha un edifici de pedra; un xic més amunt, un cartell que ens assabenta que ens trobem al Coll d'Estenalles (870 m) i, entre ambdós punts, l'accés a una carretereta molt estreta però asfaltada, travessada per una cadena i amb un cartell que ens adverteix de la prohibició de circular-hi amb vehicles. Hi ha també un gran indicador dels llocs als quals podem accedir fàcilment si prenem l'esmentada carretera: Montcau (1.053 m), Coll d'Eres, la Mola (1.095 m) i la Cova Simanya.

En aquest punt, comença l'excursió a peu. Poc després de la sortida, es veu, a l'esquerra, la plana del Bages. Als set minuts es veu el cim piramidal i de roca pelada del Montcau (*Mons Calvus*) i als 25 minuts ens trobem al Coll d'Eres on acaba la carretera o camí asfaltat.

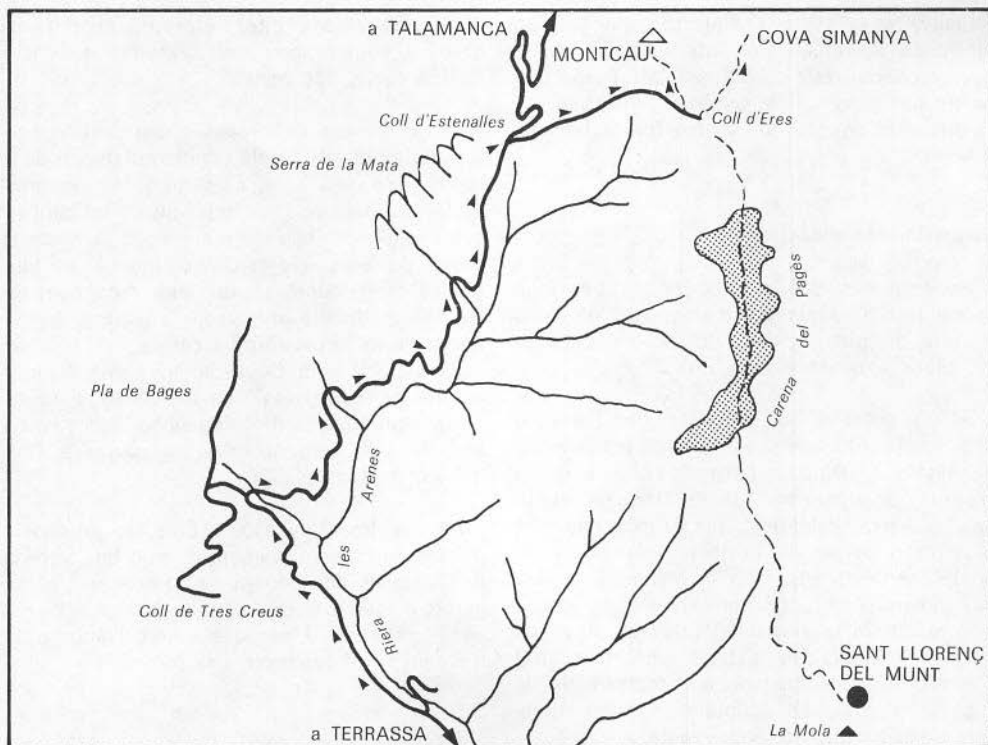
El Coll d'Eres és una gran esplanada coberta per un magnífic i immens alzinar que s'enfila pels dos vessants del coll. En arribar-hi trobarem, al davant, el camí que baixa a la Cova Simanya i al Marquet de la Roca; a la dreta, al fons de l'esplanada, el camí que mena a la Mola i a l'esquerra, el camí que s'enfila fins al cim del Montcau. Els dos primers camins i el que acabem de deixar en arribar al coll, estan perfectament senyalats pel Servei de Parcs Naturals i del Medi Ambient que té cura de la conservació del Parc Natural de Sant Llorenç. També veurem un monòlit amb la següent inscripció:

*Terrassa a Joan Maragall
XV-V-MCMIV — XI-V-MCMLXI*

*«Jo no sé què teniu
que us estimi tant muntanyes»*

El Coll d'Eres és un lloc molt apropiat per a deixar-hi les motxilles, a fi de pujar al Montcau i baixar a la Cova Simanya amb comoditat.

Després d'aquestes dues excursions, tornarem al coll, on podem dinar i organitzar jocs. Hi ha uns bidons de color verd per a llençar-hi les deixalles i deixar el lloc net. Malauradament però, no hi ha fonts per aquests

entorns (l'aigua és molt escassa al massís de Sant Llorenç) per la qual cosa caldrà que tothom vagi proveït de cantimplors plenes o de begudes.

La pujada al Montcau, que es fa en 15 minuts, és molt fàcil. El camí, marcat amb senyals de color lila, planer i ben fressat al principi, es perd en un conglomerat nu i pelat que exigeix una lleugera grimpada fins assolir el cim.

El Montcau, que és un vèrtex geodèsic de l'«Institut Geogràfic i Cadastral», ofereix una magnífica panoràmica sobre les comarques del Bages i del Bergadà tancada per la serralada pirinenca els cims de la qual podem identificar amb facilitat gràcies a una pedra orientadora instal·lada pel Centre Excursionista de Terrassa. Al N veurem el Cadí i, seguint el primer quadrant fins l'E, veurem successivament el Puigmal, el Canigó, el Montseny i el Montnegre.

Vers el NO s'albira perfectament la Maladeta i a l'O, el Montserrat. A migjorn es veu tota

la carena de Sant Llorenç fins a la Mola amb la característica silueta del seu monestir, a l'extrem S. Aquesta carena separa el curs de la Riera de les Arenes pel cantó de ponent, tributària del Llobregat, del curs del riu Ripoll, tributari del Besòs, a llevant.

Pel que fa a aquest cim, cal tenir en compte que la seva superfície és bastant reduïda i que gairebé tot ell és voltat de perillosos estimballs.

En retornar al Coll d'Eres, podem baixar en uns deu minuts, fins a la Cova Simanya. La baixada, marcada amb senyals grocs, es fa per una canal o torrentera de gran pendent. Al cap d'uns set minuts, trobem a l'esquerra un senderó que si bé no té cap indicador a la cruïlla amb la canal, als pocs metres d'aquesta, veurem uns senyals blaus que ens menaran cap a la cova en tres minuts. Primer es troba la cova Simanya petita i un xic més enllà, la cova Simanya gran, ambdues obertes a la clinglera de la part esquerra de la canal. Als nens els agradarà molt explorar-les. La

Simanya gran té, a l'esquerra, una galeria, bifurcada al fons, molt interessant i en la qual trobaran rata-pinyades. Cal, però, que portin llanterna, calçat apropiat i plàstics car l'aigua que degota del sostre forma bassals a terra.

Suggeriments didàctics

Aquesta excursió ofereix moltes possibilitats didàctiques que, per a organitzar-les d'una manera pràctica, podem repartir-les en quatre blocs ajustats a l'itinerari.

a) En pujar al Coll d'Eres, criden l'atenció i desperten l'interès les grans masses de conglomerat formades per rocs i còdols, grans i petits, de materials variats (roques eruptives, pissarra, calcàries, sílex, etc.) que ens permetran parlar de l'origen dels grans dipòsits sedimentaris i de la formació de les muntanyes. Per altra banda, és interessant observar com la vegetació (alzines, algun pi, farigola, romaní, boix, estepa, ginebrons, etc.) s'arrapa aferrissadament als replers de la roca on l'erosió ha acumulat detritus minerals i s'hi ha format terra vegetal.

b) Des del cim del Montcau podrem relacionar el massís de Sant Llorenç amb les serres veïnes (Montserrat, Cingles del Bertí i Montseny), amb les quals forma part de la Serralada Pre-litoral, i amb la Depressió Central. Farem notar també com la carena, que des d'aquest cim va fins a la Mola, és la divisòria d'aigües entre el Besòs pel riu Ripoll i el Llobregat per la Riera de les Arenes.

La pobresa de la vegetació i la varietat del relleu fan del Montcau un indret ideal per

ajudar els nois a interpretar un mapa topogràfic i comprendre amb claredat la funció de les corbes de nivell.

c) Com que el ciment i una part important dels elements dels conglomerats de Sant Llorenç són de roca calcària i les fissures de la roca faciliten la circulació de les aigües subterrànies, s'han format molts avencs i coves de les quals la Cova Simanya és una de les que podem visitar amb més comoditat i ens donarà motivació suficient per a parlar de la formació dels carsts.

La baixada a la Cova Simanya ens permet contrastar la vegetació de les zones obagues de la muntanya (aritjol, lligabosc, eures, etc.) amb la que hem observat en pujar a Coll d'Eres, on toca el sol.

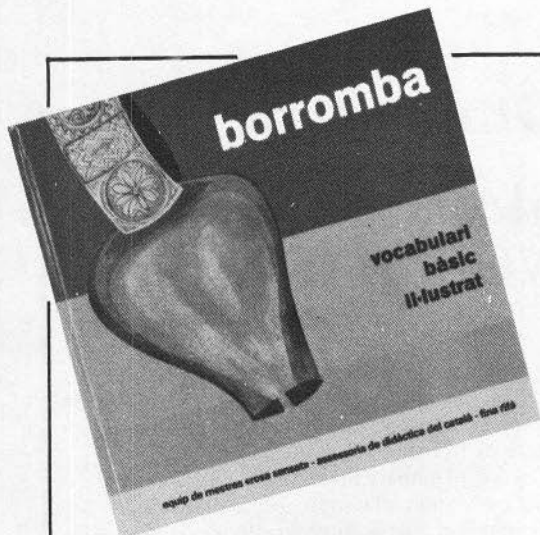
d) Finalment, al Coll d'Eres, la presència del monòlit, abans esmentat, amb uns versos de Maragall, ens donarà motiu suficient per a parlar d'aquest poeta, com a escriptor i com a excursionista i per a suscitar l'amor a la muntanya i el respecte a la natura.

Bibliografia

- «Gran Enciclopèdia Catalana».
- «Sant Llorenç del Munt, Serra de l'Obac, les Pedritxes-Montcau», guia cartogràfica de l'Editorial Alpina.
- «Guia per a conèixer els arbusts i lianes», F. Masclans.
- «Guia per a conèixer els arbres», F. Masclans.

Christian Kirchner

BORROMBA vocabulari bàsic il·lustrat

elaborat per
l'EQUIP DE MESTRES
«ROSA SENSAT»

i
l'ASSESSORIA DE DIDÀCTICA
DEL CATALÀ

B R O C A L vocabulario básico ilustrado

elaborado por un equipo de maestros y
licenciados, integrado por

Chelo Caballero, Eva Cebrecos, Maribel Galán,
Francisca Majó, José Medina, M.ª Angeles
Palomo, Alicia Ruiz y Rafael Sánchez

Coordinación: FRANCISCA MAJO

Dirección: ARTURO MEDINA
catedrático de Lengua de la Escuela Universitaria «Pablo
Montesinos» de la Universidad Complutense de Madrid

ambdós amb les il·lustracions de
FINA RIFÀ

- ★ 2616 paraules del Vocabulari Bàsic incloses les sinònimes també bàsiques
- ★ 280 paraules no-bàsiques per ampliació de lèxic en temes específics
- ★ Vocabulari Mínim
- ★ 2896 entrades en total
- ★ 403 il·lustracions a tot color
- ★ Un volum de 248 pàgines, de 21 × 22 cm relligat en cartoné

S'han tingut molt en compte les paraules diferencials del llenguatge standard del català occidental, valencià i balearic, tractant-les amb un criteri d'igualtat com a sinònimes o simples variants estilístiques, sense cap diferenciació tipogràfica.

- ★ 2664 palabras del Vocabulario Básico incluidas las sinónimas también básicas
- ★ 122 palabras no-básicas por ampliación de léxico en temas específicos
- ★ Vocabulario Mínimo
- ★ 2786 entradas en total
- ★ 403 ilustraciones a todo color
- ★ Un volumen de 248 páginas, de 21 × 22 cm en cartoné

Se han considerado las palabras diferenciales del lenguaje standard castellano: extremeño, andaluz, cántabro, manchego y del centro, tratadas con un criterio de igualdad, como sinónimas o variantes estilísticas, sin diferenciación tipográfica.

LA GALERA, S. A. EDITORIAL

Ronda del Guinardó, 38 Barcelona (25)

PRE-TECNOLOGIA: UN ÀREA POC DESENVOLUPADA

Una de les tendències més generalitzades, potser, dins de l'àrea pre-tecnològica, és la que considera la pràctica manual (manipulació) el fonament de les activitats i l'aplica a uns objectius concrets, que no són sempre els mateixos i que estan molt condicionats (massa en algunes ocasions) per la personalitat del mestre encarregat de la matèria. Malgrat que hi ha un sol punt de partida (la manipulació), pot arribar, i de fet és així, a objectius completament diferents. Potser els aspectes que més clarament sorgeixen són els vinculats més directament amb les ciències, el manteniment de l'escola o l'expressió plàstica.

Aquesta tendència no ens satisfà, ja que pot caure fàcilment en la simple manualitat o, en el millor dels casos, converteix la matèria, exclusivament, en el taller d'altres àrees, perdent totalment la seva pròpia personalitat.

L'àrea pre-tecnològica ha de ser una projecció de l'escola vers l'exterior. Una presa de contacte amb el món «real» del treball, intentant fer conèixer als alumnes les problemàtiques particulars de cada ofici dins del context de la nostra societat.

Per aquesta raó no considerem la matèria merament «manual» i la «pràctica» reparteix el seu temps amb l'enquesta, les conferències fetes per a professionals del món del treball, les sortides fora de l'escola, el dibuix tècnic..., i per la mateixa raó, tenen cabuda en els nostres programes, oficis i professions que poc o res tenen a veure amb l'habilitat manual.

A més, aquests diferents enfocaments de l'àrea no són incompatibles. Si ens aturem a analitzar les activitats concretes, una a una, podem comprovar que moltes coincideixen, d'altres es complementen i la resta no ofereixen gaires problemes per a poder ser incloses en qualsevol dels enfocaments.

És evident que el coneixement de determinades tècniques de treball és necessari perquè un professor pugui impartir aquesta àrea i que hem d'aspirar que aquests coneixements siguin cada vegada més grans. També és

necessari un mínim lloc de treball i unes eines bàsiques i com més grans siguin les possibilitats en aquest sentit, més es facilitarà el treball.

Però el que realment es fa imprescindible és tenir molt clar què s'està fent. Quina és la finalitat de la pre-tecnologia; què ha de donar-li al nen i, com a conseqüència, quins són els mecanismes que s'han de posar en marxa per a aconseguir-ho.

El mateix nom de l'àrea ens remet al seu context: la tecnologia, la indústria, EL MÓN DEL TREBALL. Però aquest no és un món qualsevol. Té una sèrie de connotacions socials, polítiques, laborals..., que el defineixen i que els nostres alumnes han de conèixer. Que són aquí, a la porta de l'escola, dins de la mateixa escola, però, sobretot, fora d'ella.

Si la pre-tecnologia ha d'ésser una introducció al món del treball, ha de tenir les línies d'actuació suficients perquè els alumnes puguin arribar al coneixement de la idiosincràsia d'aquest món i per a fer-ho, es fa imprescindible la pràctica. Però una pràctica ben entesa, una pràctica amb un sentit molt més ampli del que se li dona normalment.

Aquesta paraula no significa, tan sols, la manipulació d'unes eines «concretes», amb un material «específic» i en un lloc «determinat». Tanta concreció és com una boira que ens impideix veure més enllà del nas i que ens fa, la majoria de les ocasions, convertir en «essència» allò que tan sols és «conseqüència».

La pràctica a la qual ens estem referint, suposa sortir de l'aula i sortir també del taller. Això sí; hem de fer servir ambdós llocs com a eix de les nostres activitats, però el veritable camp d'operacions és el carrer, les fusteries, les redaccions dels diaris... i és aquí, sobretot, on hem d'anar a cercar la informació i no tan sols als llibres o a la petita pràctica que podríem realitzar al nostre taller. Això és a més a més.

La importància que realment té aquesta matèria es pot deduir perfectament de tot el que hem exposat; i també podem deduir la mimetització a la qual ha estat sotmesa l'àrea

de pre-tecnologia a tots els nivells i al llarg de molt temps.

Ara resta trobar la metodologia apropiada.

Al si de Rosa Sensat, un grup de mestres i professionals del món laboral, estem intentant aclarir conceptes i trobar mètodes i mitjans que ens permetin d'impartir correctament la pre-tecnologia.

Un seguit d'articles¹ i d'Escoles d'Esctiu ens ha permès ja d'expressar l'opinió que com a grup tenim, d'allò que ha d'ésser l'ensenyament d'aquesta àrea i mostrar experiències que a algunes de les nostres escoles s'estan portant ja a la pràctica.

Però encara resta molta feina per fer. Cal posar a punt programacions; recopilar i analitzar nova informació; preparar pràctiques concretes, visites, audiovisuals; connectar amb més professionals tant de l'ensenyament com d'altres oficis i professions...

I així estem. Si més no, amb unes quantes idees clares i la ferma intenció d'aclarir la resta. D'aclarir-les i de continuar aplicant-les amb solucions concretes i com a conseqüència, de trobar aquestes solucions que encara ens falten.

I continuem fent feina. Cada 15 dies ens trobem els dijous als locals de Rosa Sensat

i els dissabtes als tallers de les diferents escoles que formen el grup. Un dia fem el planteig teòric i l'altre les experiències pràctiques.

No pretenem ésser un grup tancat. Ens agradaria poder encomanar a altres companys, com nosaltres dedicats a l'ensenyament, la il·lusió i les solucions a què anem arribant.

Per això aquest escrit no serà un més d'aquests articles que ja hem citat, sinó que serà l'inici d'una informació periòdica sobre totes les nostres experiències i conclusions

Grup de Pre-tecnologia de Rosa Sensat

1. *Per una nova Escola Pública*. Tema general: XI Escola d'Estiu de Barcelona, 1975. Publicació de Rosa Sensat, 2a. edició, 1978, pàgina 126.
J. M. i M. P.: *La Pretecnologia en la segona etapa de EGB*, «Cuadernos de Pedagogía», n.º 7-8, Barcelona 1975.
P. P. i A. B.: *El taller de Pretecnologia*, «Cuadernos de Pedagogía», n.º 39, Barcelona 1978.
J. P. i A.: *Un carpintero en clase*, «Cuadernos de Pedagogía», n.º 66, Barcelona 1980.
J. M.: *Des de la Pre-tecnologia cap al món del treball*, «Perspectiva Escolar», n.º 55, Barcelona 1981.

El Correu de la unesco

UNA FINESTRA OBERTA AL MÓN

© PUBLICITARIA CATALANA

Què és "El Correu de la Unesco"?

"El Correu de la Unesco" és una revista mensual de divulgació cultural publicada en vint-i-cinc idiomes diferents per la Unesco. Generalment cada número té un cert caràcter monogràfic, amb una colla d'articles sobre un mateix tema. I aquests temes al llarg dels anys han anat cobrint tota una gama dels més diversos interessos culturals i científics, passant per les troballes arqueològiques més importants, la història de la tècnica, la música, l'art, la literatura,...

Disposareu d'una documentació única i d'informacions il·lustrades sobre temes econòmics, culturals, científics, socials, literaris, històrics,...

Perfeccioneu el coneixement de la nostra llengua, llegint el Correu en català

Publicat en 25 idiomes

Alemanys - Anglès - Àrab - Castellà - Català - Coreà - Croato-serbi - Eslovè - Francès - Hebreu - Hindi - Italià - Japonès - Ki-swahili - Macedònic - Malai - Neerlandès - Persa - Portuguès - Rus - Serbo-croat - Tàmil - Turc - Urdú - Xinès

Una subscripció a "El Correu de la Unesco" és cada mes una lectura intel·ligent i distreta per a tothom.

**Desitjo subscriure'm
a El Correu de la Unesco**

Nom i cognoms

_____

Adreça

_____

Telèfon

_____

Població

D.P.

Comarca

_____

Signatura

Quota anual 900 ptes.

Enciclopèdia Catalana, S.A.

Avgda. Diagonal, 357 - Barcelona 37 - Tel. 207 46 11

notícies de l'associ ⁴³

TROBADA DELS GRUPS DE MESTRES DE CATALUNYA

Transcrivim la nota de premsa enviada als mitjans de comunicació amb motiu de la trobada que va tenir lloc el 6 de febrer a Mataró.

Aquesta trobada, continuació de la que hi va haver a Santa Coloma el desembre, és un punt de partida per a la col·laboració més estreta entre tots els grups de mestres de Catalunya que estem per la Renovació Pedagògica.

El mes d'abril tindrà lloc la propera trobada, aquesta vegada a Girona, amb els següents punts:

1. Informació sobre la trobada de grups de mestres de l'Estat que se celebrarà a Fuenterrabia el mes de març.
2. Relació entre institucions oficials i grups de mestres.

NOTA DE PREMSA

«El dissabte passat, dia 6 de febrer, va tenir lloc a Mataró la segona trobada de grups i moviments de renovació pedagògica de Catalunya. La primera havia tingut lloc fa dos mesos a Santa Coloma de Gramenet.

«A la trobada de Mataró hi assistiren representants de: Casal del Mestre de Granollers, Ajuntament de Sabadell (Servei Municipal de Recursos per a la Renovació Pedagògica), Associació de Mestres «Rosa Sensat», Escola d'Estiu de la Vall del Ges, Moviment de Mestres de l'Alt Empordà, Moviment de Mestres per una Escola de Catalunya de Girona, Casal del Mestre de Santa Coloma

de Gramenet, Institut Municipal d'Educació de Badalona i Moviment Educatiu del Maresme.

«En el transcurs de la reunió hi hagué un intercanvi d'informació sobre el caràcter i àmbit de cada grup, les activitats que es realitzen, les entitats amb les quals col·laboren i les fonts de finançament.

«Acordaren estudiar més a fons el tipus de relació que hauria d'establir-se entre els grups de renovació pedagògica i els organismes oficials de l'ensenyament (ICE, Inspecció...).

«En el segon punt de l'ordre del dia s'acordà participar a les IV Jornades Estatals de Renovació Pedagògica que enguany es realitzaran a Fuenterrabia els dies 19, 20 i 21 de març, intentant que el màxim de grups de Catalunya hi siguin presents per tal d'explicitar la realitat plural i comarcalitzada dels moviments de renovació educativa a casa nostra. Valorem la trobada estatal com un pas important en el camí d'aplegar esforços en aquesta tasca comuna.

«Tenim previst de reunir-nos novament a Girona el mes d'abril. Considerem molt important que l'organització de les trobades tingui lloc a diferents indrets del nostre país tot evitant qualsevol centralisme.»

Mataró (Maresme), 6-II-1982

ESCOLA D'ESTIU DE BARCELONA

Tindrà lloc del 5 al 16 de juliol a Barcelona. Des de l'Associació ja hi hem començat a treballar, partint dels 41 grups de treball que funcionen enguany.

La comissió responsable de l'organització i realització de l'Escola d'Estiu està formada per:

- 1 responsable per secció (o etapa) i monogràfics.
- 1 coordinador per matèria o àrea. Cada un d'aquests coordinadors serà part de l'equip de responsabilitat de la secció.
- 2 responsables pedagògics de l'EE.
  - 1 responsable econòmic.
  - 1 responsable de diari i relacions.
  - 1 responsable d'activitats diverses.

ació notícies

- 1 responsable de secretaria general.
- 1 responsable d'organització general.
- 2 responsables de tema general.

Aquesta comissió comença a funcionar el mes de febrer i acaba després de l'Escola d'Estiu amb la valoració de la realització.

Els responsables de seccions i matèries són membres dels grups de treball, és a dir, mestres en actiu que dediquen unes hores al muntatge de l'Escola d'Estiu. És important aquesta qualitat de mestres en actiu, perquè és així com l'Escola d'Estiu es manté viva i útil a les necessitats concretes dels mestres.

Des del mes de novembre es van fent reunions de les diverses Escoles d'Estiu a la Generalitat per tal de coordinar un mínim el muntatge i realització. El Departament de Formació d'Adults té cura d'aquesta coordinació, que resulta molt positiva i que ben segur es notarà en la major eficàcia organitzativa i pedagògica de les EE de Catalunya d'enguany.

SOCIS

En aquest moment s'ha posat en marxa al si de l'Associació una campanya per tal que totes les persones que passen per aquí, formalitzin la seva inscripció. Pensem que és entre tots que hem de tirar endavant l'Associació, amb el nostre treball i la nostra inscripció.

Sabem que molts mestres pensen associar-se i no troben el moment. El moment és ara. Fem-ho tots, tant si participem ara en algun treball de l'Associació com si encara no ho fem.

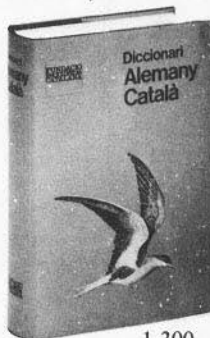
Un nou diccionari

Alemany-Català

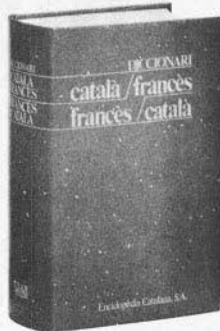
Lluís C. Batlle i Günther Haensch

- 664 pàgines
- 55.000 entrades
- Cartoné
- 50 pàgines de gramàtica

Ja publicats:
Català-Francès/
Francès-Català

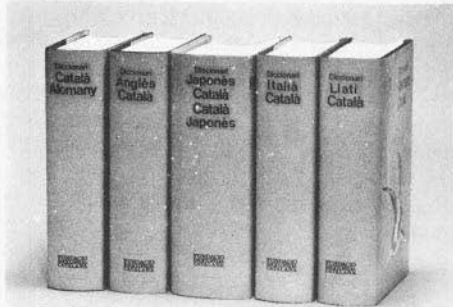

1.300
pessetes

De venda a llibreries

En preparació:

- Català-Aleman
- Anglès-Català
- Català-Anglès
- Italià-Català
- Català-Italià
- Llatí-Català
- Portuguès-Català
- Català-Portuguès
- Txec-Català/Català-Txec
- Polonès-Català/Català-Polonès
- Suec-Català/Català-Suec
- Rus-Català/Català-Rus
- Neerlandès-Català/Català-Neerlandès
- Àrab-Català/Català-Àrab
- Japonès-Català/Català-Japonès

Diccionari de la llengua Catalana
Català-Castellà/Castellà-Català

FUNDACIÓ
ENCICLOPÈDIA
CATALANA

Enciclopèdia Catalana, S.A.

Divisió de Diccionaris
Avgda. Diagonal, 357 - baixos
Barcelona-37 - Tel. 207 46 11

EN LA MORT DE SANCHIS GUARNER

Amb la mort de Sanchis Guarnier hem perdut no sols un gran intel·lectual sinó també un gran home que ha lluitat, incansablement, per la cultura catalana. Des de ben jove (als 22 anys publicà ja *La llengua dels valencians*), mai no ha deixat de treballar, en tots els fronts, en favor de les nostres reivindicacions nacionals. I no sols dins el marc del País Valencià. Un atzar de la seua biografia, va fer que, en sortir de la presó franquista, fos confinat a les Illes, on exercí com a professor de l'Institut «Joan Alcover» des del 1943 fins al 1959. Durant aquesta etapa, animà decidivament l'ambient cultural de Ciutat on ha deixat un record permanent. També amb el Principat mantingué contactes continuats a tots els nivells. Com a membre de l'Institut d'Estudis Catalans —des del 1961— els valencians ens hi trobàvem representats. Però és al País Valencià on Sanchis Guarnier ha fet un paper de primera importància per a la presa cultural i política dels valencians.

L'obra que ha deixat escrita —més de 120 títols— val pel treball de tota una generació. Com a lingüista —a més de la seua col·laboració en el *Diccionari Català Valencià Balear*, d'Alcover-Moll—, publicà llibres tan importants com la *Gramàtica valenciana* (1950), *La llengua dels valencians* (set edicions que han ampliat la primera), *l'Aproximació a la història de la llengua catalana* (1980) i molts treballs de dialectologia i estudis sobre els parlars romànics anteriors a la Reconquesta. Com a historiador és inexcusable recordar la part que va escriure per al primer volum de la *Història del País Valencià* (Ed. 62), dedicada a l'època musulmana, i la síntesi *La ciutat de València*. Va escriure, també, moltes monografies sobre diferents aspectes de la cultura popular i sobre temes d'història de la literatura.

Però encara va tenir temps —i voluntat— per promocionar la nostra llengua i la nostra cultura. El trobem estimulant i donant suport a les iniciatives que, a tots els nivells, s'han produït al País Valencià durant les últimes dècades. Com a cap del Departament de Lingüística valenciana i com a director de l'ICE de la Universitat de València, ha fet un treball impagable a favor de l'ensenyament del

català. En els ensenyants tenia una gran fe i una gran il·lusió. Proves ben recents les tenim en l'homenatge que li va dedicar la darrera Escola d'Estiu, i la presentació que Sanchis va fer —la seua última intervenció pública, dos dies abans de morir— dels materials didàctics editats per la Diputació de València.

I encara tenia temps per donar tantes conferències com li demanaven, d'assistir a la majoria d'actes culturals nostres, de xerrar i estimular el treball dels joves, etc. I, damunt, era el nostre interlocutor obligat —oficial i oficiós— en el llarg contenciós de la identitat dels valencians. A la Comissió Mixta del Consell pre-autonòmic evità si més no, més d'un desgavell...

Aquest intel·lectual, però, s'ha trobat amb l'hostilitat i la incomprensió d'una part dels valencians —la València dimitida i provincialista, castellanista. Sanchis Guarnier era un home d'una gran bona fe, mogut per una permanent voluntat de concòrdia. Ell volia —com solia dir— «unir, no separar». La seua gran energia moral, hi tenia l'arrel més profunda. Per això resulta paradòxic en la seua biografia, que Sanchis fos atacat despietadament, sistemàticament. Ell, que volia la concòrdia, va ser presentat com a un intemperant. Ell, que buscà la pau, va ser obligat a entrar en una guerra absurda. Ell, que tractava de no provocar ningú, era acusat de provocar els «valencians».

Aquesta hostilitat no deixa de tenir les seues raons. En primer lloc, es trobava sempre en el centre de la discussió «valenciano o catalán». Era, doncs, un blanc permanent per als seus enemics. En segon lloc, Sanchis era una autoritat en lingüística. Ell, doncs, encarnava una posició científica que tractaven de minar calumniant la seua persona. En tercer lloc, Sanchis Guarnier representava el «valencianisme» de la generació del 32. La majoria dels seus membres es giraren, després de la guerra, contra l'esperit que va animar aquest grup. Només Sanchis s'hi va mantenir fidel i pogué fer així camí amb el gran moviment cultural i cívic que s'encetà al País Valencià a partir dels seixanta. Però els seus enemics, amb mala fe, tractaren d'afirmar que hi havia una contradicció entre el Sanchis dels anys trenta i el d'ara: havia abandonat, segons ells, el «valencianisme» per incorporar-se al «catalanisme». Això era una

pura manipulació. Els intel·lectuals dels anys trenta tenien molt clara la unitat de la llengua —no oblidem que ells van fer possible la normativa aprovada a Castelló (1932).

Hi havia, sí, una diferència: l'empenta cívica i cultural dels últims vint anys no és comparable amb la dels trenta. De més a més, ha anat acompanyada d'una major normalització a nivell de «Països Catalans». Això és el que ha espantat el «regionalismo bien entendido», que ha tractat d'oposar dues etapes de la biografia de Sanchis Guarner, quan el que hi ha, més aviat, és una profunda unitat. Només n'ha canviat el context.

Però «ells» volien, per damunt de tot, un Sanchis confusionari en contradicció amb ell mateix: un Sanchis Guarner «enemic» dels «valencians» (com Fuster, com Estellés...) i, de més a més, «traïdor», «renegat». Oblidaven, per exemple, en aquest joc d'insidia, la seua llarga etapa mallorquina. No els interes-

sava, perquè no encaixava en el maniqueisme «valencià-català»: no els interessava que es pogués veure que el cas de les Illes era similar al del País Valencià.

Sanchis Guarner, però, plantà cara a tota aquesta barbàrie. Com més l'atacaven, més gran es feia. Comptava —i això l'animava— amb l'afecte i admiració dels sectors més progressistes i més qualificats culturalment del País Valencià. Comptava igualment amb el suport del Principat i de les Illes. En els últims anys, especialment, la presència de Sanchis Guarner als actes culturals i cívics celebrats al País Valencià, provocava llargs i entranysables aplaudiments. I ara, després de mort, s'estan multiplicant per tot arreu homenatges i comissions que pretenen mantenir viva, entre nosaltres, la seua memòria.

Josep Iborra

CREACIÓ D'UN PATRONAT MUNICIPAL DE DISMINUÏTS FÍSICS

L'Ajuntament de Barcelona, mitjançant l'Àrea de Serveis Socials, ha impulsat la creació d'un Patronat Municipal de Disminuïts Físics, amb representació, democràticament escollida, dels afectats.

Es proposen entre d'altres feines, afavorir la integració pre-escolar, i escolar de disminuïts físics, assessorament de casos concrets, transport escolar, seminaris i publicacions, equip multiprofessional de suport escolar, recollida de dades a les escoles i participació en curssets de reciclatge i escoles d'estiu.

La seva adreça és: Portal de l'Àngel, 8-10, Barcelona-2, tels. 318 82 37 i 318 14 20-22.

PREMI «ENRIC VALOR» DE LITERATURA INFANTIL

La Federació d'Entitats Culturals del País Valencià convocà el I Premi de Narrativa Infantil-Juvenil per fornir al País, i més concretament, al món dels infants, de les eines necessàries per a la nostra supervivència i recuperació, considerant aquesta vessant de la literatura una part molt important i abandonada fins ara.

L'acte d'atorgament d'aquest premi, celebrat el 12 de desembre, començà amb unes paraules de Marc Granell que donà el veredict del jurat, compost per: Marifé Arroyo, Joaquim Carbó, Vicent Escrivà, Marc Granell i Carme Miquel.

Estudiades les característiques de les obres presentades, el jurat va decidir, en la tercera

votació, atorgar el premi al treball *Tres i no res en la boca d'un drac* presentat per Marisa Lacuesta i Contreras sota el pseudònim de «Joaquina-4»; així mateix va recomanar la publicació de l'obra finalista *La increïble història d'unes històries increïbles*, de Carles Cano i Peiró.

Aquest premi ha estat possible gràcies als ajuts, tant econòmics per una banda com d'organització per l'altra, de:

Asociació Amics de la Costera, Associació Cultural Valencianista, Cercle Cultural Ramon Muntaner, Conselleria Cultural del País Valencià, Club Cultural Picassent, Diputació de València, Distribuïdora Sendra, G.A.L.L.C.A., Llibreria Amics i Societat Coral «El Micalet».

Federació d'Entitats Culturals del País Valencià

MENJADORS ESCOLARS

La problemàtica dels menjadors escolars, avui per avui, és tan complexa que es fa un xic difícil de sintetitzar.

Ens agradaria molt parlar llargament dels menjadors escolars des del vessant educatiu com una més de les activitats que es realitzen a l'escola. Però aquest no és l'esperit d'aquest article ni l'objectiu que ens proposem.

El funcionament dels menjadors escolars és molt diferent i la legislació que els regula és molt escassa i poc actualitzada.

Això ens fa endegar unes instruccions de funcionament per a aquest curs 1981-82 per tal de donar un primer pas en l'adequació dels menjadors escolars a les circumstàncies i necessitats actuals.

La reglamentació del funcionament dels menjadors data de la Llei d'Ensenyament Primari de 17 de juliol de 1945 que crea a totes les escoles públiques el servei de menjadors escolars (títol II, capítol V, article 7).

La justificació d'aquest servei segons la Llei ve donat per dues raons: 1.ª) per l'obligatorietat de l'ensenyament i 2.ª) en tenir dret a l'educació l'alumne té plenitud de drets d'educació i d'assistència.

Les funcions són dues: l'assistencial, determinada per la Llei d'Ensenyament Primari, i l'educativa, pròpia de la institució escolar en els seus aspectes variis.

En aquell moment es podia posar en funcionament els menjadors escolars a totes les escoles ja fossin unitàries o mixtes, graduades o grups escolars.

Actualment, l'obligatorietat del funcionament del menjador escolar existeix només en el cas de les escoles de concentració comarcal i amb els nens transportats. Per a la resta de les escoles el funcionament del menjador és optatiu.

Després d'aquesta Llei només trobem circulars emeses per la «Delegación Provincial de Madrid».

Davant d'aquestes mancances legislatives i amb la voluntat de col·laborar a crear unes pautes que tendeixin al correcte funcionament, la Direcció General d'Ensenyament Primari ha estimat oportú dictar unes instruccions encaminades a controlar els aspectes següents i per aquest ordre de prioritats:

En primer lloc l'aspecte higiènic-sanitari. En segon lloc l'aspecte dietètic. En tercer lloc els ajuts de menjadors i el control de la gestió.

Pel que fa referència al primer punt cal que tot el personal que tingui contacte directe

amb el menjar estigui en possessió del carnet de manipulador d'aliments que emet el Departament de Sanitat.

Periòdicament, el Departament de Sanitat farà unes inspeccions sanitàries a les instal·lacions dels menjadors escolars i en quedarà constància al llibre de visita.

Quant a l'aspecte dietètic, els menjadors escolars en funcionament han de presentar la seva programació de minuts per a tres setmanes, tot especificant-hi les quantitats d'aliments en grams. Aquestes minuts seran avaluades en col·laboració amb el Departament de Sanitat. L'objectiu és aconseguir, aprofitant la iniciativa dels menjadors, que l'alimentació dels escolars sigui suficientment completa i equilibrada.

Els ajuts (oficials) de menjadors van destinats a alumnes concrets i cal que siguin ad-

judicats per una Comissió que es constitueixi en el Centre. Aquesta adjudicació cal fer-la pública i, tot seguit, obrir un termini per a la presentació de reclamacions.

Les instruccions sobre la gestió del menjador i el seu control procuren oferir el màxim de possibilitats, a fi de facilitar a cada menjador escolar aquella forma de gestió que s'adapti millor a les seves necessitats i situació concreta.

Les instruccions tracten també les qüestions de contractació de personal i les possibilitats que ofereix la nova normativa laboral.

Àngela Miquel

Cap de Servei de Centres
Conselleria d'Ensenyament
Generalitat de Catalunya

EL PROJECTE DE LOAPA, L'ENSENYAMENT I ELS ENSENYANTS

La LOAPA

El projecte de LOAPA ha despertat una viva polèmica entre les forces polítiques. Destaca en aquesta polèmica —encara que no sigui del tot estrany en la lluita política— el fet que ambdues parts afirmen que pretenen consolidar el model autonòmic de la Constitució. Per uns, la LOAPA rebaixa el sostre autonòmic de l'Estatut; per altres, el respecta plenament. L'explicació de la discordança rau en les diferents lectures que s'han fet de l'Estatut i la Constitució.

Des d'una lectura autonomista de la Constitució i l'Estatut —que no vol dir una interpretació arbitrària d'aquests textos, sinó feta d'acord amb els principis que els informen— és evident que el projecte de LOAPA suposa una substancial retallada. Però la realitat ja ha reduït l'impuls autonomista dels textos fonamentals. El conjunt de tècniques que la LOAPA pretén consagrar per desactivar les potencialitats autonomistes del nostre ordenament jurídic ja s'han anat aplicant. En això es basa la posició de defensa del projecte harmonitzador. Vol trobar un nou terreny ferm que eviti les incerteses i el perill de retrocessos de la situació actual. ¿Qui garanteix, però,

que l'acceptació de les restriccions a l'autonomia i fins i tot la consagració d'un nou pas enrera serà la base d'una nova embranzida autonòmica o almenys de la consolidació de les autonomies? ¿No és més probable que a un retrocés en segueixi un altre fins a posar en perill la mateixa existència del model autonòmic constitucional i potser de la mateixa Constitució?

L'ensenyament

Només el temps donarà resposta a les darreres preguntes, però ja ara podem constatar que suposa la LOAPA en el terreny de l'ensenyament tant pel que fa a la consagració de tècniques ja emprades, com pel que fa a noves tècniques de reducció de l'autonomia.

La interpretació extensiva i abusiva de l'abast de la normativa bàsica reservada a l'Estatut (art. 2.1 LOAPA) i la incorrecta remissió de la llei bàsica als reglaments estatals (article 2.2 LOAPA) són tècniques que ja trobem en la Llei Orgànica del 19 de juny del 1980, anomenada «Estatuto de Centros Escolares», sobretot després que el Tribunal Constitucional, bé que amb certes matisacions, anulés algunes disposicions d'aquesta llei que protegien les competències autonòmiques.

La delimitació competencial per mitjà dels Decrets de transferència de serveis (art. 25.1 LOAPA) és una altra tècnica incorrecta repe-

tidament emprada —oblidant que les competències les determina l'Estatut i la Constitució. El propi Reial Decret 2809/1980 del 3 d'octubre sobre traspàs de serveis de l'Estat a la Generalitat de Catalunya en matèria d'ensenyament inclou disposicions delimitadores de competències en l'apartat B) del seu annex. En el cas del traspàs d'ensenyament, però, aquesta incorrecció tècnico-jurídica no pot alterar la valoració política positiva de l'operació de transferència.

Els ensenyants

Més important és constatar les noves tècniques reductores que apareixen amb la LOAPA. Un aspecte importantíssim del projecte harmonitzador és la regulació de la matèria funcional, Aquest és un tema que ha estat lluny del centre de la polèmica sobre la LOAPA, i, tanmateix, és un tema cabdal. En la realitat política actual l'afebliment d'allò que tradicionalment s'ha anomenat la «qüestió social» o dit de manera revolucionària la «lluïta de classes», ha portat al fet que les pugnes polítiques més enceses siguin les que afecten els funcionaris (LAU, Llei d'incompatibilitats...).

No es pot oblidar que els mitjans personals són de bon tros els més importants en matèria d'educació. D'altra part, els funcionaris de l'ensenyament constitueixen junt amb els de sanitat els dos contingents més nombrosos de la funció pública de la Generalitat.

Doncs bé, l'article 32 del projecte de LOAPA permet dubtar que els funcionaris estatals transferits passin a ser funcionaris de la Generalitat tal com ho exigeix la disposició transitòria sisena, 5 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. En qualsevol cas, de la normativa de la LOAPA es desprèn que els funcionaris transferits porten amb ells la normativa que els regula, privant, per tant, la Generalitat de tota possibilitat d'auto-organització en la matèria. No es tracta, per tant, de respectar simplement els drets adquirits, sinó d'imposar una estructura de cossos de funcionaris, que és l'actual de l'Estat. I això ve agreujat pel fet que aquesta situació no és transitòria. Als funcionaris transferits s'han de sumar els traslladats provinents de l'Administració de l'Estat o d'altres Comunitats autònomes on tinguessin la condició de transferits. L'arti-

cle 32.2 del Projecte de Llei de Bases del Règim Estatutari dels funcionaris públics regula amb caràcter indefinit l'obligació de les Comunitats autònomes d'oferir la provisió de llocs de treball entre funcionaris de l'Administració de l'Estat amb caràcter previ a qualsevol operació selectiva. Per tant, la major part de funcionaris de la Generalitat no estaran regulats per les disposicions normatives de la Comunitat autònoma catalana.

El contingut residual de funció pública, susceptible de ser regulat per la Generalitat, és disminuït per l'article 38 de la LOAPA que

permet la creació per llei ordinària de l'Estatut de cossos nacionals de funcionaris, als quals estaran exclusivament encomanades, en les Comunitats autònomes, les funcions que segons la llei els siguin pròpies. S'intenta reproduir el model de l'Administració local, en flagrant contradicció amb l'Estatut, la qual cosa pot portar que tota l'èlite funcional sigui de cossos estatals. En el ben entès que l'Estat en aquests cossos tindrà no només la regulació, sinó bona part de la gestió pel que fa a aquests funcionaris (oposicions, concursos...).

Encara l'article 34 de la LOAPA redueix més les possibilitats de la Generalitat en impedir la producció normativa autònoma abans que sigui dictada la llei de bases estatal, contra la doctrina reiteradament establerta pel Tribunal Constitucional que en dues sentències (recurs contra la Llei de Transferència urgent i plena de les Diputacions a la Generalitat, recurs contra la Llei de mesures urgents de la funció pública) ha declarat el dret de la Generalitat a exercir les seves competències de desenvolupament legislatiu en absència de llei de base estatal.

No es pot deixar de connectar la LOAPA amb el projecte de Llei de Bases del Règim Estatutari dels funcionaris públics, ja esmentat. En aquest últim projecte alguns aspectes estan regulats particularitzadament fent molt difícil una regulació de desenvolupament que permeti una opció política autònoma (Capítol VI de la LBREFP: «De las situaciones de los funcionarios», Cap. VIII: «De la carrera administrativa y provisión de puestos de trabajo», Cap. X: «Del régimen de retribuciones», Cap. XI: «Del régimen disciplinario...»). A més, certes matèries es remetent a l'actuació administrativa, cosa que és impròpia d'una norma bàsica. Aquesta tècnica incorrecta, que intenta consagrar, com ja hem dit, l'article 2.2 de la LOAPA, és aplicada a la matèria funcional també per l'article 37 de la mateixa llei.

En conclusió, la normativa de la Generalitat afectarà pocs funcionaris, s'haurà de moure dins límits molt estrets i sofrirà intervencions de l'Administració de l'Estat. De produir-se aquesta situació el model autònom d'ensenyament quedaria greument perjudicat.

Joaquim Ferret

L'ESCOLA RURAL, ¿MAL TRACTADA? O BÉ... ¿«UTILITZADA»?

Sóc optimista de mena, generacionalment respectuós (quin remei ens quedava, ¿oi?) i la meua fe en el futur és gairebé infantil. Malgrat tot, no crec que arribem a fi de bé si la improvisació, el personalisme i el desdeny pel treball en equip s'imposen a l'anàlisi, a la maduració i reflexió com a premisses de tota decisió que afecti qualsevol assumpte i en aquest cas concret l'escola rural.

Faig aquestes reflexions en veu alta atès que a les Terres de Ponent s'han obert un bon grapat de petites escoles i s'ha retornat part de l'EGB als pobles d'origen d'una manera nombrosa quantitativament, encara que qualitativament algunes d'elles poden suposar un entrebanc per al futur de l'escola rural.

L'escola rural és un malalt molt, molt greu. Són molts anys d'ignorar-la i menystenir-la per part de tots els estaments del món de

l'educació. El que ara necessita no és pas un metge agosarat i envanit, sinó una consulta d'especialistes que amb humilitat i seny, i sense presses, cerquin quina pot ser la metodologia que la revitalitzi. Una metodologia que no segueixi la simplista i lamentable llei del pèndul: «Ahir es tancaven escoles des d'un despatx i tothom protestava, avui les obrim des d'un despatx i tothom aplaudirà».

Com pocs, un servidor, estima i sofreix l'escola rural. L'estimo perquè la conec, o bé la conec perquè l'estimo. Aneu a saber quin és l'ordre. La sofreixo perquè són molts anys de treballar-hi sense material mínimament vàlid, sense suport tècnic-pedagògic i metodològic que ajudi a cercar solucions als problemes pràctics i quotidians de classes amb més d'un curs, sense cap suport moral ni afectiu per part de les jerarquies responsables de l'ensenyament estatal o oficial.

I és per aquest respecte que li tinc que m'angoixa l'agosarada facilitat amb què algú o alguns, des de la nova administració de casa nostra, creuen poder resoldre els afers de l'escola rural.

Les bones intencions i propòsits ni són prou justificació ni suficient excusa per acceptar i assumir com a vàlides, actuacions que ens afecten i ens marquen camins difícilment acceptables.

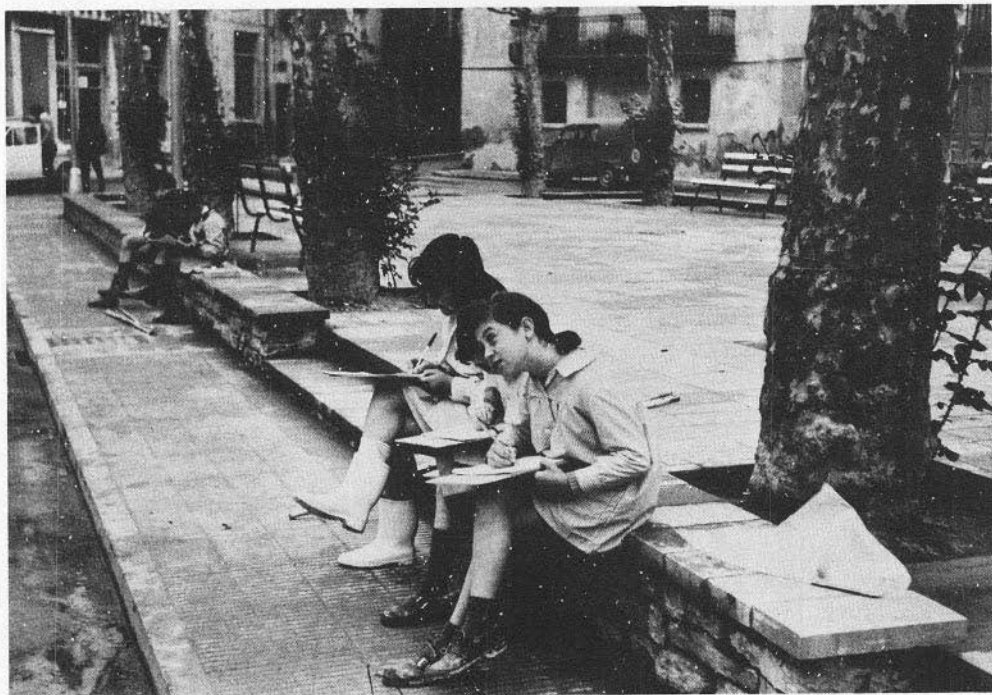
Crec, i ho dic amb tota humilitat, que a l'administració hi ha d'haver-hi tècnics que assessorats pels administrats prenguin mesures assoladament meditades. Els personalismes messiànics i paternalistes creia que eren ja patrimoni d'altres temps passats.

Em sembla que el que l'escola rural necessita ara és molta prudència, una clarificació de fites a assolir i esbrinar quines possibilitats reals tenim per arribar-hi. Necessita gent que vulgui treballar honradament en una tasca més fosca i callada que no pas brillant i públicament notòria.

Hem de saber com i per què es manté oberta una escola rural o com i per què es retorna una unitat o tota una escola al lloc d'origen. No cal dir que s'han de preveure les implicacions socials, pedagògiques i humanes que poden sortir-ne afectades tant si la decisió és en un sentit com en un altre. Però sí que cal remarcar que la tornada d'una esco-

la o part de l'EGB al poble ha d'estar molt ben assumida pels pares i ajuntaments. És molt important que els afectats sàpiguen la realitat dels problemes i el contrapès dels avantatges. I crec que és molt important perquè una classe amb més d'un curs comporta uns problemes pedagògics i d'organització escolar que l'actual manera d'adscriure mestres pel vigent concurs de trasllat no només no garanteix una preparació prèvia del professorat sinó que l'agreuja, si pensem que la majoria dels mestres nous són forçosos i de les darreres fornades, amb el que això suposa de falta d'interès per adaptar-se i conèixer l'escola on van destinats per poc temps i la inexperiència en una complicada classe on hi ha diversos cursos.

Als pares no se'ls pot forçar, ni amagar, ni afalagar ni molt menys violentar. Poden ser ignorants de moltes raons burocràtiques i més si se'ls presenten els arguments des de l'altura que dona l'autoritat, i el vocabulari és enrevessat i ampulós, però el que no són és indiferents. Al poc temps descobriran amb preocupació aquells problemes que, d'haver-los sabut, haurien superat amb il·lusió i espe-

rança i ara es convertiran en muntanyes gairebé insuperables i en una situació decebedora; el concepte valuós d'escola rural esdevindrà per molts anys menyspreat i la desconfiança secular del món rural farà creu i ratlla.

Són aquestes cabòries les que em fan dir el que he escrit al començament, que la manera d'obrir algunes escoles a les terres de Ponent podria suposar un entrebanc a les futures singladures de l'escola rural.

Ja s'han fet dues jornades sobre «Escola Rural a Catalunya», moltes revistes tècniques se'n comencen a fer ressò i grups de mestres estan intentant analitzar l'escola rural. I una cosa queda ben palesa: l'escola rural necessita un tractament «personalitzat». No totes les escoles de poble són iguals. El context geogràfic, la personalitat del col·lectiu social on està, la demografia, el professorat adient, etc., poden fer emprar una determinació ben diferenciada en cada un dels casos.

Potser és aquesta dificultat la que ha fet prendre a totes les administracions centralitzades solucions que no comportessin gaire maldecaps. La més fàcil és la de posar sota l'epígraf «Escola Rural» totes aquelles escoles que compleixin uns requisits i aplicar-los els tractaments *ad hoc*, que els buròcrates decidiran.

L'esperada descentralització ha posat en mans de la conselleria d'Ensenyament de la Generalitat el desballestat carro de l'ensenyament. Aquesta, en el curt temps que fa que té competències, ha demostrat una positiva atenció envers la problemàtica de l'escola rural, i crec que al qui enceta un nou camí se li ha de donar temps i suport.

Precisament perquè volem que el camí sigui l'encertat hem d'acuitar-la i així evitar de bell antuvi que caigui en la temptació d'agafar dreces equivocades.

I és dreuera falsa la preferència per l'estadística llampant dels nombres sobre la feina ben feta, malgrat sigui menys espectacular.

S'han obert moltes noves aules, és cert, però, ¿s'han obert amb garanties de continuïtat? ¿S'han obert amb futur? ¿S'han obert amb condicions pedagògiques dignes? ¿S'han obert a gust de tots els implicats? O bé, ¿s'han respectat els drets de tots, o s'han fet prevaler els d'uns per sobre dels altres?

A mi em sorgeixen bastants dubtes i m'entristeixen alguns fets.

Un parell o tres d'exemples potser serviran per explicar les meves preocupacions.

Vilaller, a la Ribagorça catalana, amb més de 40 nens i nenes de segona etapa necessita i mereix tenir-los a casa, és evident. Però, ¿calia fer-ho a corre-cuita i amb les següents minses condicions?

S'han habitat els pisos dels mestres com a sales de classe. És cert que els mestres actuals no els feien servir per circumstàncies familiars molt personals, però els tres nous mestres amb què s'ha ampliat el claustre bé que els poden necessitar. Heu de saber que a la zona de Vilaller es fan unes obres hidràuliques de gran envergadura que han exhaurit els pisos de lloguer i han posat els preus dels possibles lliures per damunt de les vint mil pessetes. ¿Drets d'uns per davant dels altres? ¿Quina actitud engrescada ofereix aquesta mesura als sempre endarrerits drets del mestre?

Al mateix Vilaller s'ha fet una concentració de nens dels pobles situats al Nord de la vila. És molt lògic que així sigui, ja que abans anaven al Pont de Suert i passaven per davant de Vilaller. Ara s'estalvien quilòmetres, cosa molt important en aquestes contrades amb dificultats serioses de gel i neu a l'hivern. Però després de tants anys d'anar al Pont de Suert, ¿és tan urgent com per enviar a dinar a la fonda els nens transportats, ja que no s'havia preparat el menjador escolar? Si nombroses crítiques tenen els menjadors actuals, què haurem de dir d'una decisió que fa sortir de l'escola uns nens per fer-los anar a dinar a la fonda? Que quedi constància que la fonda té fama de bona cuina i millor tracte. Però, ¿era pedagògicament aconsellable tant de trasbals?

Podríem parlar del tractament preparatori que s'ha seguit per obrir escoles a la Vall de Bohí. I podríem preguntar a més, si s'ha treballat conjuntament amb tots els col·lectius que estan estudiant la Vall per tal de preparar un futur adient i mesurat, tant en l'aspecte d'infraestructura urbanística, com d'ecologia, com de l'aprofitament turístic i de llocs de treball, etc., o bé s'ha fet unilateralment.

Podríem parlar de les condicions actuals de conservació i equipament de mobiliari i material docent d'algunes de les escoles obertes. Com a exemple l'escola de Monta-

nissell, tancada des de fa uns quinze anys. La meua mare va ser l'última mestra en aquell temps.

Llegireu que a les terres de Ponent s'han obert moltes escoles, l'estadística se'n farà ressò. Molts direu: Apa!, els que treballem per a l'escola rural estareu satisfets! Jo contesto: n'hi ha que han estat molt ben obertes, però n'hi ha d'altres que s'han obert amb precipitació i d'altres que són veritables errors.

Precipitació, improvisació, condicions precàries, decisions poc consultades, no són ni actituds convenientes ni fan preveure finals positius.

Per acabar vull deixar constància de l'interès de la Direcció General d'Ensenyament Primari envers l'escola rural, i per això ma-

teix fer-li aquesta reflexió, molt personal però sincera, que no vol ser més que un toc d'atenció a la metodologia emprada en el tractament d'un aspecte de la problemàtica de l'escola rural: com i quan tancar i obrir escoles al món rural.

Continuo sent optimista, però em capfico quan veig l'alegria agosarada amb què alguns s'atreveixen a sentenciar i decidir sobre un tema difícil i complicat com és l'escola d'un poble.

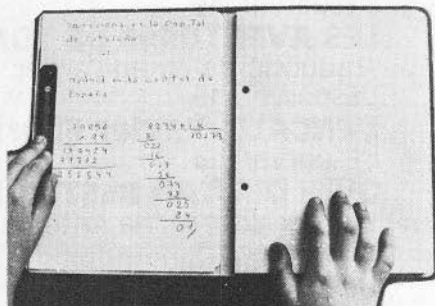
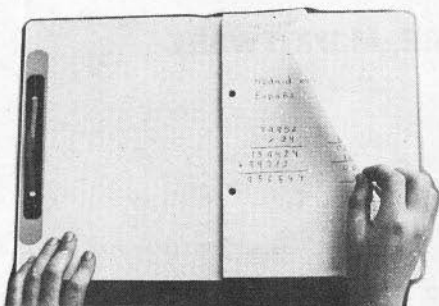
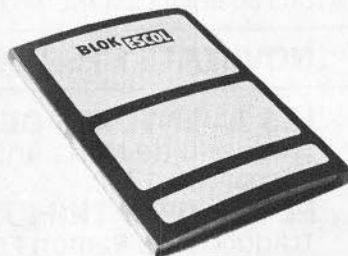
L'escola rural no és millor ni pitjor que una de ciutat o de barri, és senzillament diferent.

Joan Ll. Tous
Verdú, gener 1982

BLOK ESCOL

REG. 444 124 PAT. 107 201

CARPETA AMB ARXIVADOR PER REDACTAR, CLASSIFICAR I APLEGAR TREBALLS D'ESCOLA

QUAN TINGUI ESCRIT EL TEMA O TREBALL ES DESENGANXA FACILMENT PER CORREGIR O VALUAR EN FULL SUELTO.

FÀBRICA DE MANIPULATS

DESPRES ES SUBJECTA AL ARXIVADOR I AIXÍ SUCCESIVAMENT, QUEDAN EL BLOC PLE, PER TAL DE CONSERVAR-HO.

Bonifacio, S. A.

VIA TRAJANA, 13 TELS. 381 22 97 - 381 28 12 SANT ADRIA DE BESOS (BARCELONA)

LLIBRES DE LA MAGRANA

PER A L'ESCOLA

NOVETATS A CAU D'ORELLA:

Una col·lecció escrita per **M. Angels Ollé** i dibuixada per **Carme Solé Vendrell**, adreçada a pares, mestres i nens a cada volum de la qual s'explica una història relativa a un tema "conflictiu".

4. **La mare.**   3. **Tinc por.**
2. **Adéu.**   1. **... però no ho diguis a ningú.**
32 pàgs., 225,— ptes. c/u.

LA DROGACIO. Joventut i Droga. Jordi Vila-Abadal.
Alliberament, 13
Una anàlisi lúcida i serena sobre el món de la droga juvenil.

NOVETATS L'ESPARVER:

LES AVENTURES DE DAVID BALFOUR. R.L. Stevenson.
Traducció de Maria Antònia Oliver.
L'Esparver, 17

EL DIA DELS TRÍFIDS. John Wyndham.
Traducció de Ramon Folch i Camarasa.
L'Esparver, 16

LES AVENTURES DE TOM SAWYER. Mark Twain.
Traducció de Josep Carner.
L'Esparver, 15

L'ENCALÇ. Xavier Fàbregas.
L'Esparver, 14

QUIN DIA TAN BESTIA! Mary Rodgers.
Traducció de Maria Antònia Oliver
L'Esparver, 13

**EDICIONS DE
LA MAGRANA**

Apartat de correus 9487
Barcelona

DIARI OFICIAL DE LA GENERALITAT Recull del mes de desembre de 1981

- 4-XII-81. Ordre de 2 de desembre de 1981, per la qual es convoca concurs de trasllats entre mestres de taller numeraris d'Escoles de Mestratge Industrial de Catalunya.
Ordre de 2 de desembre de 1981, per la qual es convoca concurs de trasllats entre professors numeraris d'Escoles de Mestratge Industrial de Catalunya.
Ordre de 3 de desembre de 1981, per la qual es convoca concurs de trasllats al cos de Professors agregats de Batxillerat per a la provisió de places vacants d'agregats als Instituts de Batxillerat de Catalunya.
Ordre de 3 de desembre de 1981, per la qual es convoca concurs de trasllats al cos de Catedràtics numeraris d'Instituts de Batxillerat per a la provisió de places vacants de Catedràtics als Instituts de Batxillerat de Catalunya.
Ordre de 4 de desembre de 1981, per la qual es convoquen els concursos de trasllats generals, restringit i pre-escolar al cos de Professors d'EGB.
Resolució de 2 de desembre de 1981 sobre convocatòria de reserva de plaça per a professors d'EGB que es trobin en situacions previstes a l'article 2 del Decret de 18 d'octubre de 1957.
Resolució de 4 de desembre de 1981, per la qual es fa pública la llista de vacants existents en règim ordinari de provisió de centres públics d'EGB i pre-escolar de Catalunya.
- 16-XII-81. Ordre de 30 d'octubre de 1981, de cessament dels Inspectors de Cap Provincials d'Educació Bàsica a Barcelona, Lleida i Tarragona.
Ordre de 30 d'octubre de 1981, de cessament de la Inspectora en Cap Provincial d'Educació Bàsica a Girona.
Ordre de 2 de novembre de 1981, per la qual es nomenen Inspectors en Cap Provincials d'Educació Bàsica a Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona.
Ordre de 25 de novembre de 1981, pel la qual es creen les Comissions Territorials d'Ajuda a l'Estudiant.
- 21-XII-81. Resolució de 2 de desembre de 1981, adjudicant subvencions als establiments docents privats de Batxillerat i Formació Professional de Catalunya i donant normes per a la seva justificació.
- 31-XII-81. Ordre de 25 de novembre de 1981, per la qual s'estableixen les etapes dels Cursos de Formació de Monitors d'activitats de Lleure Infantil i Juvenil.

Recull del mes de gener del 1982

- 20-I-82: Decret 2/1982, de 8 de gener, pel qual es creen les Direccions Generals de Batxillerat, i d'Ensenyaments Professionals i Artístics, al Departament d'Ensenyament.
- 20-I-82: Decret 4/1982, de gener, del cessament del senyor Josep Amengual i Ferragut com a Director d'Ensenyaments Secundaris i Professionals.
- 20-I-82: Decret 5/1982, de 8 de gener, de nomenament de la senyora Carme-Laurà Gil i Miró com a Directora General de Batxillerat.
- 20-I-82: Decret 6/1982, de 8 de gener, de nomenament del senyor Salvador Sedó i Marsal com a Director General d'Ensenyaments Professionals i Artístics.
- 27-I-82: Resolució de 30 de desembre de 1981, per la qual s'estableixen els Programes dels Cursos de Formació de Monitors i Directors d'Activitats de Lleure Infantil i Juvenil.
- 29-I-82: Ordre de 19 de novembre de 1981, sobre els cursos de Reciclatge de Català.

«BOLETÍN OFICIAL DEL ESTADO» Recull de textos legals de desembre de 1981

- 2-XII-81. Ordre de 23 de novembre de 1981 sobre establiment d'un règim d'administració especial per als Centres d'Educació Permanent d'Adults en el nivell d'EGB.
- Ordre de 2 de desembre de 1981, per la qual es convoca concurs de trasllats al Cos de Catedràtics Numeraris de Batxillerat per a la provisió de places vacants en els Instituts de Batxillerat de Catalunya.
- Ordre de 2 de desembre de 1981, per la qual es convoca concurs de trasllats al Cos de Professors Agregats de Batxillerat per a la provisió de places vacants d'agregats en els Instituts de Batxillerat de Catalunya.
- Ordre de 2 de desembre de 1981, per la qual es convoca concurs de trasllats entre mestres de taller numeraris d'Escoles de Mestratge Industrial de Catalunya.
- Ordre de 2 de desembre de 1981, per la qual es convoca concurs de trasllats per a Professors numeraris d'Escoles de Mestratge Industrial de Catalunya.
- 5-XII-81. Ordre de 4 de desembre de 1981, per la qual es convoquen els concursos de trasllats general, restringit i pre-escolar en el Cos de Professors d'EGB.

Recull del mes de gener del 1982

- 5-I-82: Reial Decret 3266/1981, de 29 de desembre, pel qual es prorroga durant l'any 1982 la vigència del Reial Decret 229/1981, de 5 de febrer, pel qual es van introduir determinades modificacions en el procediment d'accés al Cos de Funcionaris del Ministeri d'Educació i Ciència.
- 5-I-82: Reial Decret 3267/1981, de 29 de desembre, pel qual s'amplia el Decret 2205/1975, de 23 d'agost, sobre ensenyaments especialitzats de caràcter professional.
- 9-I-82: Correcció d'errors del Reial Decret 2809/1980, de 3 d'octubre, sobre traspàs de serveis de l'Estat a la Generalitat de Catalunya en matèria d'ensenyament.
- 9-I-82: Ordre de 30 de desembre de 1981 que rectifica la de l'11 de desembre de 1981, per la qual es convoca concurs de mèrits per a cobrir vacants de Directores d'Institut de Batxillerat.
- 19-I-82: Reial Decret 3313/1981, de 18 de desembre, pel qual es regulen les retribucions complementàries dels funcionaris docents dependents del Ministeri d'Educació i Ciència.
- 23-I-82. Ordre de 19 de gener de 1982 per la qual es convoca concurs de mèrits per a proveir places vacants de Directores de Centres escolars públics d'Educació Pre-escolar i Educació General Bàsica.
- 10-XII-81. Resolució de 17 de novembre de 1981 de la Direcció General d'Educació Bàsica, per la qual es regula l'avaluació dels alumnes de Cicle Inicial.
- Resolució de 24 de novembre de 1981 de l'Institut Nacional d'Assistència i Promoció de l'Estudiant, per la qual es donen normes complementàries relatives a la convocatòria general d'Ajudes d'estudi, aprovada per ordre de 20 d'octubre de 1981, per al curs acadèmic 1982-83.
- 17-XII-81. Resolució de 2 de desembre de 1981, del comitè conjunt Hispano-Nord-americà per a Assumptes Educatius i Culturals, per la qual es fan públiques les convocatòries d'ajudes institucionals, borses de viatge, beques postdoctorals d'investigació i ampliació d'estudis i ajudes per a la difusió de la cultura espanyola

- als EEUU, amb càrrec a la pròrroga de vuit mesos del Tractat d'Amistat i Cooperació entre Espanya i els EEUU d'Amèrica, de 24 de gener de 1976.
- 19-XII-81. Resolució de 2 de desembre de 1981 de la Direcció General d'Ensenyament Primari, sobre convocatòria de plaça per a Professors d'EGB que es trobin en les situacions previstes a l'article 2n. del Decret de 18 d'octubre de 1957.
- 21-XII-81. Reial Decret 3008/1981 de 18 de desembre, per la qual es modifica l'estructura orgànica del Ministeri d'Educació i Ciència.
- 25-XII-81. Resolució de 4 de desembre de la Direcció General de Personal, per la qual es convoca reserva de plaça per a aquells professors que es tro-
- bin en alguna de les situacions assenyalades en l'article 2n. del decret de 18 d'octubre de 1957.
- 28-XII-81. Llei 44/1981, de 26 de desembre, de Pressupostos Generals de l'Estat per a 1982.
- Ordre d'11 de desembre de 1981, per la qual es convoca concurs de mèrits per a cobrir places vacants de Directors d'Instituts de Batxillerat.
- Ordre d'11 de desembre de 1981, per la qual es convoca concurs de mèrits per a cobrir places vacants de Directors d'Instituts de Formació Professional.
- 29-XII-81. Llei 44/1981, de 26 de desembre, de Pressupostos Generals de l'Estat per a 1982 (continuació).

CASTELNUOVO, Emma, **La Matemàtica. La Geometria**, Kertes Editora, S. A., Barcelona 1981.

Aquest llibre, junt amb un altre titulat «l Numeri», forma un sol text per a alumnes d'11 a 14 anys.

L'autora defensa un mètode de treball que és un testimoni aclaparador del corrent renovador en la metodologia de les Matemàtiques elementals.

Uns temes són introduïts mitjançant models físics que permeten als alumnes connectar ràpidament amb el problema i no amb els clàssics dibuixos o simbolismes a la pissarra que els obliguen a un esforç d'abstracció gratuït i sovint inútil.

Altres temes són presentats amb problemes tècnics, econòmics o socials amb observacions biològiques o artístiques.

Hi ha un capítol amb el títol

encisador de «Trebalem amb cordill, material plàstic, cartolina, fusta, claus...», cosa poc corrent en un llibre de Matemàtiques per a nois i noies d'aquestes edats. Observant la realitat o construint ells mateixos els models físics, arribaran a teoritzar: definir i formalitzar l'entorn, ara ja imaginat.

Crida l'atenció del lector les magnífiques làmines en color que reproduïxen: edificis, monuments, animals, papirs, taules, quadres de pintors clàssics i moderns, totes elles amb una intenció matemàtica, també la munió de fotografies i dibuixos per a fer més entenedor el text.

Com que és un llibre dirigit a alumnes, hi ha una bona part dedicada a exercicis per a desenvolupar i aplicar els conceptes de geometria plana i de l'espai (o sòlida com diu l'autora) a fi d'afermar les idees adquirides.

Mirant ja els problemes específics de casa nostra, l'acurada traducció i revisió tècnica d'aquest llibre servirà per a consolidar el vocabulari matemàtic català entre els professors i alumnes dels diferents nivells.

Adolf Almató Barbany

GILI, Amadeo, **La luz que dibuja. Los secretos de la Fotografía**, Edit. Fuenteantigua, Madrid 1981.

Aquest llibre d'aparença senzilla ens ha sorprès positivament pel seu contingut.

Feia temps que cercàvem un manual que ajudés els nois i noies a entendre les bases de la fotografia. Aquest volum ho aconsegueix a base de set «flash» complets, científics, clars i actius. És a dir, el llibre relaciona l'òptica i

la química amb la fotografia en blanc i negre i a més, proposa models suficients perquè l'interessat pugui fabricar-se bona part dels elements bàsics d'aquesta tècnica: cambra fotogràfica, paper sensible, reveladors, etc. Formalment, el llibre està ben organitzat tant en la proporció text-imatge (molt a favor de la segona) com de la compaginació.

Amb tot això ja el recomanariem. Doncs bé, encara els autors hi han afegit dues cierreretes: Un mini diccionari i una breu història, il·lustrats ambdós, de la fotografia. Fullegeu-lo.

Penso que per començar amb alumnes d'onze-dotze anys és una treballa.

Jordi Maduell

DEL CARMEN, Lluís, **La recerca al bosc**, 65 p.; PUJOL I FORN, **La vida al bosc**, 71 p., Editorial Teide, Barcelona 1981 (Col·lecció Bivac).

Són els dos primers títols publicats d'una col·lecció que es proposa orientar l'observació i la recerca en alguns ecosistemes naturals. N'estan programats dos més: «La vida a les aigües dolces» i «La vida al sol». Els que creiem en la profunda tasca educativa que comporta el treball de camp ens en podem felicitar.

La col·lecció té una presentació austera i atraient alhora, que converteix els llibrets en autèntiques guies d'observació i eines de treball útils. Els autors dirigeixen el seu

treball als nois/es. Crec que als nois/es, especialment els més grandets (segona etapa d'EGB, BUP, FP), els pot fer un bon servei. Voldria, no obstant això, recomanar aquests dos títols als mestres, als monitors de grups d'esplai i als responsables de colònies d'estiu, tallers de natura, etc. Segur que poden ser un bon instrument a l'hora de preparar les colònies escolars.

A «La recerca al bosc» hi trobem una suggerent metodologia del treball de camp. Hi són exposades d'una manera clara les tècniques bàsiques: treball amb el mapa topogràfic, el croquis, la construcció d'herbaris, terraris, la utilització de claus dicotòmiques per a la determinació d'espècies, la recollida i quantificació de dades, la seva representació gràfica, etc. També són interessants les orientacions per a l'observació que hi trobareu: els arbres, els insectes, els fongs, les flors, els fruits i tants d'altres suggeriments que us ajudaran a l'hora d'emprendre l'apassionant descoberta de la natura, per modesta que sigui.

A «La vida al bosc» es compagina la descoberta de la complexitat, de la diversitat d'espècies, les seves múltiples interrelacions, els conceptes, la biologia, els fenòmens atmosfèrics, amb el plaer de la passejada pels nostres boscos, el respecte a la vida i la sensibilitat per la seva conservació...

Els diversos capítols ens ajuden a observar, relacionar, preguntar-nos... sobre aspectes diversos de la complexa xarxa de relacions que s'estableixen en l'ecosistema:

dels menjadors de fulles, als escombriaires del bosc; de la llum a les roques; dels ocells a les plantes paràsites; els rastres al bosc, la vida subterrània, etc.

La il·lustració, una plana per a cada capítol, té una funció fonamental i resulta molt aclaridora i motiva la lectura del text.

Les petites guies que s'inclouen al final del llibre per a classificar plantes i animals poden orientar e introduir en el maneig de guies més complexes. Potser hauria anat més bé que fossin il·lustrades, amb esquemes senzills.

Sembla un encert didàctic introduir-nos en l'exuberant vida del bosc, a partir del moment de la seva destrucció violenta: el foc.

Segur que aquest llibre ens pot ajudar a conèixer, fruir i estimar una mica més els nostres boscos.

Carme Tomàs

LA CUCAFERA, EL NOU PROGRAMA INFANTIL DEL CIRCUIT CATALA

El programa «LA CUCAFERA» neix, l'octubre de 1981, amb el propòsit de mantenir-se en una línia de continuïtat amb els programes anteriorment emesos (TERRA D'ESCUDELLA i QUITXALLA), bé que no per això deixa de recercar una renovació, tant en la forma com en els continguts.

La continuïtat ve donada per l'equip responsable del programa (guionistes, realitzador, responsables plàstics), i, en conseqüència, per un «esperit», una concepció i un estil que es mantenen. No per això, però, deixa d'haver-hi innovacions importants en el programa, tant a nivell formal (la introducció del color n'és una de les més importants), com a nivell de continguts.

El darrer trimestre del curs 1980-81 (abril i juny), l'equip responsable del programa «QUITXALLA» va rebre un encàrrec de la direcció de TVE a Barcelona que suposava un veritable repte: passar, amb molt poc temps de preparació, i amb uns mitjans de producció molt migrats, de convertir l'emissió setmanal del programa en una emissió diària. Durant deu setmanes s'investigà en diversos camps: taules rodones de nois i noies sobre temes d'interès escolar, familiar i social; sèrie autònoma de títols per als més menuts; recollida d'experiències escolars filmades; espai de varietats amb públic infantil al plató, i enregistrat amb la tècnica del directe, tot i que

després el programa s'emeté en diferit; explicació oral de contes, narrats per un sol actor i amb complement visual d'ombres xineses; una agenda de Quitxalla on es recomanaven llibres, espectacles, discos...

Aquella experiència, endegada tan apressadament, hauria d'haver estat la llavor, per aquest nou curs, d'una programació infantil més diversificada en continguts, més extensa en durada, i feta amb uns mitjans de producció suficients. Per la manca d'aquests mitjans, que s'aproven a Madrid, la riquesa de propostes apuntades en les deu setmanes d'emissió diària del trimestre anterior han pogut traduir-se en ben poc. Nosaltres, naturalment, només podem parlar per «LA CUCAFERA».

Amb el nou programa, doncs, es tractava de cobrir mitja hora de la programació dels dimarts dirigida als infants, amb tendència a atreure l'atenció dels més menuts, d'entrada, però sense menystenir, naturalment, el públic no tan menut... L'estructura del pro-

grama, en principi, contemplava tres parts diferenciades:

- L'ORELLA VERDA: un espai curt, d'informacions boges i divertides, sempre en funció del món que envolta el nen/a espectador. En aquest espai sempre es presentaria un llibre.
- ELS OBJECTES DE LA CUCAFERA: un intent de treballar amb materials diversos, sempre configurats en personatges d'alguna acció, amb un contingut didàctic ben entès.
- CONTES, explicats a través de tècniques expressives diverses: treball actoral, ombres xineses, títols, música, cançons, etc.

Per raons de tipus tècnic (poc temps de plató per enregistrar cada programa) i també per insuficiències econòmiques (els mitjans de producció seguien essent escassos, com sempre), l'estructura del programa va quedar fixada en dues úniques parts: «L'Orella Verda», com a espai fix (perquè presentava po-

ques dificultats d'enregistrament), i completant la mitja hora s'alternarien els altres dos espais (Objectes-Cucafera o Conte). Dos espais, doncs, a cada emissió, enllaçats pel personatge que faria de mestre de cerimònies de tot el programa: La Cucafera, una bestiola simpàtica, capaç de fer-ho gairebé tot...

«L'Orella Verda» ha estat una experiència molt interessant per a nosaltres, però força desconcertant quant a la resposta donada pels espectadors: lloada per mestres i adults, rebutjada per sectors de la gent més menuda, ben acceptada per nois i noies de 10 anys endavant... L'objectiu de «L'Orella Verda», en certa mesura, era de provocació: es tractava de configurar un noticiari boig i de

crítica sana, molt divertit i jugant amb elements primaris i actuals (des de la mateixa escola i l'entorn familiar, fins al món dels contes populars). Aquesta barreja, creiem, ha estat massa tímida, i segurament poc aprofitada. La poca comunicació que s'establia entre aquest espai i el públic més menut ens ha fet plantejar la conveniència de mantenir-lo.

Així, la «Cucafera», a partir de gener, variarà considerablement amb la desaparició de «L'Orella Verda». El programa es configurarà de manera més unitària a partir d'un fil conductor global: personatges i temes que giraran a l'entorn d'una mateixa història. Amb aquests pressupòsits, no canviaran les intencions, sinó les formes de

presentar les coses. L'aspecte lúdic seguirà dominant el programa, sense deixar de banda altres punts importants, com poden ser els contes, la investigació de materials, la utilització de diferents tècniques d'expressió, la crítica, la ironia...

Fins que es normalitzin les coses a la nostra televisió, seguirem experimentant i investigant. Una anàlisi posterior ens servirà, sens dubte, per poder fer en el futur una aportació útil a les bases d'una programació televisiva infantil i juvenil equilibrada, coherent i catalana.

Miquel Obiols
Josep Maria Vidal
 Guionistes de «LA CUCAFERA»

Taula rodona, en la qual han participat:

Jaume Cela i Ollé <i>Escola Nacional Jara</i>	450 alumnes	Polígon de la Mina, Barcelona
Pepe Palos - Rosa Florensa - Carme Joval <i>Escola Nacional La Vinyala</i>	600 alumnes	Sant Vicenç dels Horts
Joan Ramon Tort <i>Escola Nacional Enric Tatché</i>	700 alumnes	Ripollet
Carmina Ventanyols <i>Escola Nacional J. M. Ginesta</i>	600 alumnes	Ripollet

P.E. — *¿Quin tipus de gestió porteu a terme a la vostra escola i en quina mesura apliqueu l'Estatut de Centres?*

Escola Vinyala. — A la nostra escola no apliquem l'Estatut de Centres perquè tenim gestió col·lectiva, és a dir, tots els companys participen en un mateix nivell tant si és administratiu com financer o bé pedagògic.

Aquest funcionament comporta tres òrgans: l'un és el Claustre amb funcions i competències que el defineixen com l'òrgan màxim de decisió a tots nivells. Hi pot participar el personal no docent. Un altre òrgan és l'Assemblea de Pares i el tercer és l'Assemblea de delegats formada pels alumnes.

Tant els pares com els alumnes poden assistir al claustre i també nosaltres podem anar a les reunions dels pares i dels alumnes. L'assemblea dels nois, la porta un mestre.

A nivell de funcionament i gestió, hi ha tres comissions: l'una de manteniment, l'altra de gestió —on hi ha el coordinador d'etapa—, i la tercera de correspondència, sanitat i secretaria. En aquesta comissió es porta tota la part burocràtica de l'escola tant interna com externa.

Hi ha una altra comissió que és de relacions, però no oficials, com pot ser el barri, altres escoles... Tothom està adscrit en alguna comissió. Anualment es distribueixen els càrrecs i cadascú tria el que vol.

La figura del director només existeix a final de curs per signar els llibres d'escolaritat.

Fa set anys que portem a terme aquest tipus de gestió i en cap moment no ens hem plantejat d'aplicar l'Estatut de Centres perquè per a nosaltres hauria suposat fer un pas enrera. Hem discutit l'Estatut de Centres no tant per a nosaltres sinó pel que podia representar per a altres escoles.

Escola La Mina. — L'òrgan gestor i principal a la nostra escola és el claustre, que té les funcions següents: elaborar el projecte educatiu de l'escola i resoldre qualsevol problema. El fet d'haver de trobar-nos tots plegats és, molt sovint, difícil. Aleshores tenim un altre òrgan molt important (una mena de miniclaustre) que anomenem «internivell» i que coorespon al que avui se'n diu «cicle».

Els internivells tenen un vessant pedagògic (programacions, organització d'activitats, mètodes, etc.) i un vessant de discussió en petit grup de problemes que afectin l'escola. Cada internivell té un coordinador que, juntament amb la persona que fa de director i amb un membre del departament d'orientació (a la nostra escola té molta importància la tasca que fa aquest departament), formen l'equip directiu que cal entendre com a «representants d'internivell». Aquest equip no té capacitat decisòria i si a vegades decideix alguna cosa ho fa perquè ja s'ha discutit prèviament als internivells i s'han pres determinacions que cal posar en comú.

Altres òrgans són: el nivell, ja que tenim els cursos doblats; els departaments, on s'in-

tenta que hi vagin persones de cada inter-nivell. A més a més, funcionen quatre comissions: àrees, colònies, sanitat i menjador. També anem coordinats amb les altres escoles de la Mina.

Fa tres o quatre anys que portem aquest tipus de gestió. No seguim, per tant, l'Estatut de Centres ja que per nosaltres l'òrgan decisorí és el claustre i el director és nomenat pel claustre i el representa.

Escola Tatché. — Fa quatre anys que funcionem. El primer any es va intentar portar a terme una gestió total, però van anar marxant els mestres que ho impulsaven més i es va anar cada cop més enrera fins arribar a un bloqueig. Llavors la persona que oficialment feia de director va voler imposar-se com a tal. A començament d'aquest curs hem tingut problemes de com i qui dirigia l'escola, però després de molts problemes s'arribà a un acord segons el qual el director forma part d'un equip de direcció de tres membres.

Es dona per suposat que el claustre està per sobre de l'equip, i que aquest és una delegació del claustre.

Hi ha la proposta a nivell de totes les escoles del poble, i amb el suport de l'Ajuntament, de formar el Consell de Direcció amb quatre mestres i quatre pares. A la nostra escola s'ha pensat fer-lo amb l'equip directiu i un o dos mestres més i quatre pares, però a nivell d'escola no es veuen prou clares les funcions del Consell i tampoc si serà directiu o assessor. La Junta de l'Associació de Pares vol que el Consell sigui el màxim òrgan de poder a l'escola i el Claustre vol ser ell el màxim poder i que el Consell només assessori.

Els alumnes no estan representats al Consell, però els pares volen que hi siguin d'alguna manera o que tinguin un tipus de representació a part dels mestres, però el Claustre ha considerat que els mestres ja representen prou el parer dels seus alumnes.

El Claustre està dividit en dos blocs principals, i de moment hi ha un pacte per funcionar d'aquesta manera i no aplicar l'Estatut de Centres. Considerant la proposta de les altres escoles del poble, el Claustre la segueix, però amb poca convicció.

Escola Ginesta. — Nosaltres tampoc no apliquem l'Estatut de Centres. El vàrem discutir

i no el vam veure aplicable. La funció del director era massa directiva i vàrem continuar amb la nostra línia.

Fa alguns anys que portem un tipus de gestió semblant amb diferents nivells organitzatius. Primer, tots ho fèiem tot, el claustre era pràcticament l'únic òrgan de treball; després ens vàrem organitzar en comissions.

Funcionem de la següent manera: tenim tres comissions: relacions exteriors, assumptes interns de tipus organitzatiu i una comissió pedagògica. Quatre mestres són els representants d'aquestes comissions i junt amb quatre pares de l'associació coordinen la gestió de l'escola.

Intentem estar coordinats amb les altres escoles del poble a través de l'Ajuntament.

Escola Vinyala. — ¿Quan dius que l'Ajuntament coordina, a través de quin òrgan ho fa?

Escola Ginesta. — A través de la Conselleria d'Ensenyament, però no tant intervenint sinó convocant a la gent, intentant que hi hagi una forma unitària d'actuar a les escoles.

P.E. — ¿Com teniu organitzada la relació amb els pares?

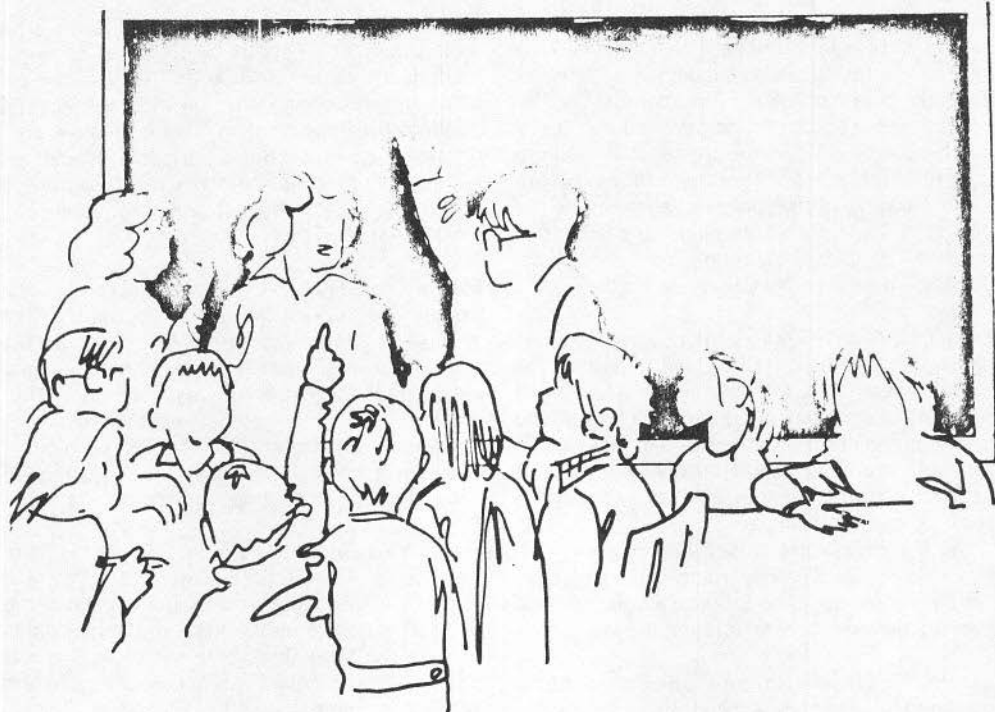
Escola Vinyala. — Per un cantó hi ha l'Associació de Pares i periòdicament els mestres anem a les seves reunions i els pares vénen a les nostres. L'associació de pares surt elegida per l'assemblea general de pares de l'escola.

Escola La Mina. — En el nostre cas, els pares no assisteixen al claustre. En el barri on estem situats costa molt la participació dels pares. Tenim organitzades les relacions amb pares de la següent manera: trobades pares amb el mestre, pares amb el nivell o l'inter-nivell, pares amb el departament d'orientació i reunions generals.

No tenim associació de pares constituïda. La vàrem impulsar però sense èxit. Però sí que hi ha una comissió que anima aquesta participació.

Cada quinze dies hi ha una reunió en la qual es plantegen diferents tipus de problemes com les drogues, la delinqüència, etc. A poc a poc intentem que els pares entrin a l'escola.

Trimestralment, es fan unes excursions amb pares i nens. La participació és mínima però va creixent.

Escola Ginesta. — Per a nosaltres el consell directiu és el canal més directe amb els pares. A part dels quatre pares que porten la gestió junt amb les mestres, tenim reunió a nivell de cursos i quan convé convoquem assemblea sobre aspectes concrets. La major part de les gestions les fa la junta de pares, però a les assemblees hi ha una participació que canvia segons els moments.

Escola Tatché. — Hi ha Associació de Pares. El primer any, els pares venien al claustre, però l'escola va sofrir un procés d'encarcament i llavors el claustre va votar la sortida dels pares.

Les reunions amb la junta de pares ha estat sempre per iniciativa dels mateixos pares.

Enguany, després del problema a començament de curs, encara no s'ha definit quina serà la funció dels pares. Els representants dels pares del Consell Directiu han vingut al claustre dues vegades, però el claustre ho ha considerat com una intromissió.

Podríem dir que el claustre està decidit en unes posicions i la junta de pares també. Hi ha pares que voldrien un director per saber concretament amb qui s'han d'entendre.

Escola La Mina. — Nosaltres no tenim aquest problema perquè estem potenciant la participació.

Escola Ginesta. — Aquest ambient en el qual algunes vegades es reclama la figura del director no és el que hi ha a la nostra escola. A mida que l'escola ha anat sedimentant-se i han vist que funcionava, els pares es convencen cada vegada més del tipus de gestió àmplia.

Potser els mestres hem estirat per arribar a aquesta situació; és a dir, no ha estat un procés que reclamessin els pares sinó els mestres.

P.E. — *¿Com enteneu la participació dels alumnes en la gestió, sobretot els de segona etapa, i com contempleu el dret a l'expressió del noi?*

Escola Vinyala. — Intentem en tot moment que els alumnes participin en la gestió col-

lectiva. Cada classe té un delegat. A més, hi ha una hora a la setmana d'assemblea i també cada setmana es reuneixen els delegats de cada curs coordinats per un mestre. No solament a segona etapa fem aquest tipus de reunions sinó des de pre-escolar; malgrat que té una funció diferent, però es fa per crear hàbit. A la pràctica, els alumnes no assisteixen a cap reunió de claustre però poden fer-ho. A vegades es reuneixen amb l'associació de pares per qüestions de festes, etc.

Escola La Mina. — La participació dels alumnes no està estructurada. Cada classe fa les seves assemblees. En algunes ocasions, hi ha reunions d'alumnes de diverses classes per coses puntuals: festes, colònies, etc. Intenem que els nens participin en l'elecció dels centres d'interès, tant a nivell de continguts com de metodologia.

Si més endavant aquesta dinàmica ens porta a la creació d'una estructura de participació dels alumnes, ja ho farem. La llibertat d'expressió dels nens està totalment assegurada.

Escola Vinyala. — No com a norma ni sistema, però una vegada a l'any els alumnes fan una crítica dels mestres i assignatures, que serveix per tenir-ho en compte per a l'any següent. S'ha fet a nivell de segona etapa. El tutor fa una espècie d'enquesta sobre el professorat per veure la valoració que fan els alumnes.

Escola Tatché. — No hi ha res organitzat. Fins i tot, s'ha votat que els alumnes no poden assistir al claustre. Es va arribar a dir que el tutor és el representant dels alumnes. No hi ha cap tradició de gestió democràtica. Els nois aguanten aquesta repressió i quan afluïx la corda surten tot tipus de problemes.

P.E. — *Ja que no apliqueu l'Estatut de Centres, ¿quin sentit té per a vosaltres regular la gestió escolar?*

Escola La Mina. — Jo penso que per a algunes

escoles pot suposar un avenç l'aplicació d'alguns punts de l'Estatut de Centres. La legislació hauria de ser flexible i deixar que les escoles que funcionen amb un model de gestió puguem tirar endavant. A més a més, el gran problema de la gestió, a part dels problemes legislatius, som els mateixos mestres perquè portar una gestió oberta i democràtica suposa moltes hores extres.

Escola Ginesta. — A mi em sembla que una escola que estigui en actiu és molt difícil encaixar-la amb una legislació. Una escola que es plantegi treballar seriosament un model, aquest li pot servir en un moment, i no li servirà en un altre. Les escoles que ens plantejem una gestió eficaç, la revisem i adaptem a cada situació. Les línies generals poden legislar-se, els aspectes concrets no.

Escola Vinyala. — Jo estic en oposició al company de la Mina. Estic d'acord amb la companya de Ginesta en què no es pot regular. Amb un estatut que té molts punts antidemocràtics com l'elecció de director i també la llibertat d'ensenyament com l'entén l'Estatut, s'hauria de discutir molt.

Escola La Mina. — No acabo de veure que Ginesta i jo hàgim dit coses molt diferents. Vol-dria deixar clar una cosa; jo estic en desacord amb l'Estatut de Centres; en el camp concret de la gestió no es pot proposar un únic model vàlid com ho fa l'Estatut. No defensaré que hi hagi una estructura que s'imposi a tothom. El mateix funcionament dels centres els ha de portar a crear una estructura de gestió vàlida, però en les circumstàncies actuals torno a repetir que alguns aspectes de l'Estatut poden ser positius per a algunes escoles.

Escola Ginesta. — Les escoles que estem organitzades revisem aquesta organització quan ens convé. La diferència està a fer organitzacions sense tenir en compte la realitat. Jo crec que no es pot fer mai una legislació sense tocar la realitat.

ÚLTIMES NOVETATS

COL·LECCIÓ SORPRESES

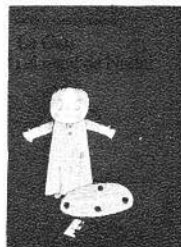
por Inger i Lasse Sandberg
La Cati i el regal de Nadal
En Martí i les galetes de coco

Nova col·lecció per a nens i nenes de parvulari.

La Cati i en Martí juguen amb objectes que els envolten, es menjen les galetes que fa la seva mare, mouen amunt i avall les coses de casa seva, fan dibuixos... Llibres que han agradat a nens de molts països, amb llenguatge adequat per enriquir el seu vocabulari.

Format: 13 x 16 cm., cartoné, 32 pàgs.

Premi Nacional
de literatura infantil
a la millor tasca editorial,
Ministeri de Cultura
1981

LA JOANA AL BOSC

per C. Lastrego i F. Testa

Un nou còmic amb nous personatges: La Joana, en Xixó i el drac Tomasot. Junts somiaràn aventures perilloses. Els autors del text i les il·lustracions son dos mestres italians que van inventar les aventures de la Joana amb la col·laboració dels nens de la seva classe.

Format: 22 x 30 cm., cartoné, 48 pàgs.

LES AVENTURES D'EN PINOTXO

per C. Collodi

Amb motiu del Centenari d'en Pinotxo (1881-1981) publiquem, en edició facsimil, la que fou primera traducció catalana de l'obra de Collodi reproduint l'edició que presentà Editorial Joventut l'any 1934, il·lustrada per J. Vinyals i traduïda per Maria Sandiumenge.

Format: 29 x 23 cm., cartoné, 128 pàgs.

COL·LECCIÓ JUVENIL NOVEL·LA

Una bona selecció de novel·les d'autors actuals per a adolescents i també els clàssics de la literatura infantil de tot el món. Format: 13 x 19 cm., rústica.

Acaben d'aparèixer:

- Els reportatges d'en Gep Mandonguilla, per Robert Escarpit
- Les trifulgues dels herois, per Oriol Vergés
- Les aventures d'en Pinotxo, per C. Collodi

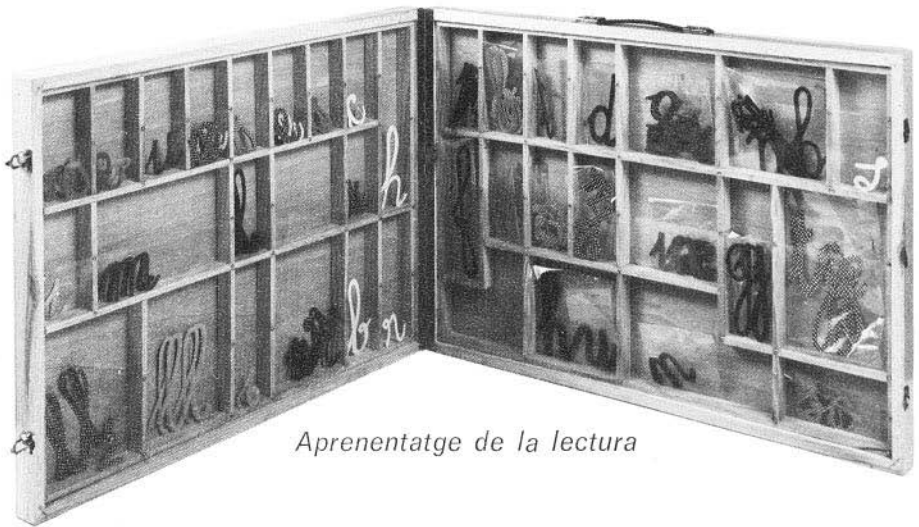

EDITORIAL JOVENTUT
Provença, 101 Barcelona-29

MATERIAL DE CLASSE COMPLEMENTARI DE «LA CLAU» DE ROSA SENSAT.

Aprentatge de la lectura

LES LLETRES

- Les lletres Montessori de compondre adaptades a la llengua catalana i col·locades dins d'una caixa.
  - Una caixa amb 39 compartiments.
  - Un compartiment per a cada so de la llengua catalana i cinc compartiments per a les grafies més difícils.
  - Cada compartiment en el lloc que li pertoca en la boca i el pensament del nen:
    - la filera dels sons oclusius
    - la filera dels sons fricatius
    - la columna dels sons labials
    - la columna dels sons dentals
    - la columna dels sons palatals i velars
    - la columna de les lletres mudes més freqüents
    - la columna de les mudes i les difícils menys freqüents
  - la filera de les vocals tòniques
  - la filera de les vocals àtones
  - la filera dels sons líquids
- Els colors plans indiquen seguretat en l'ús de les lletres.
- Els colors tacats indiquen cautela.